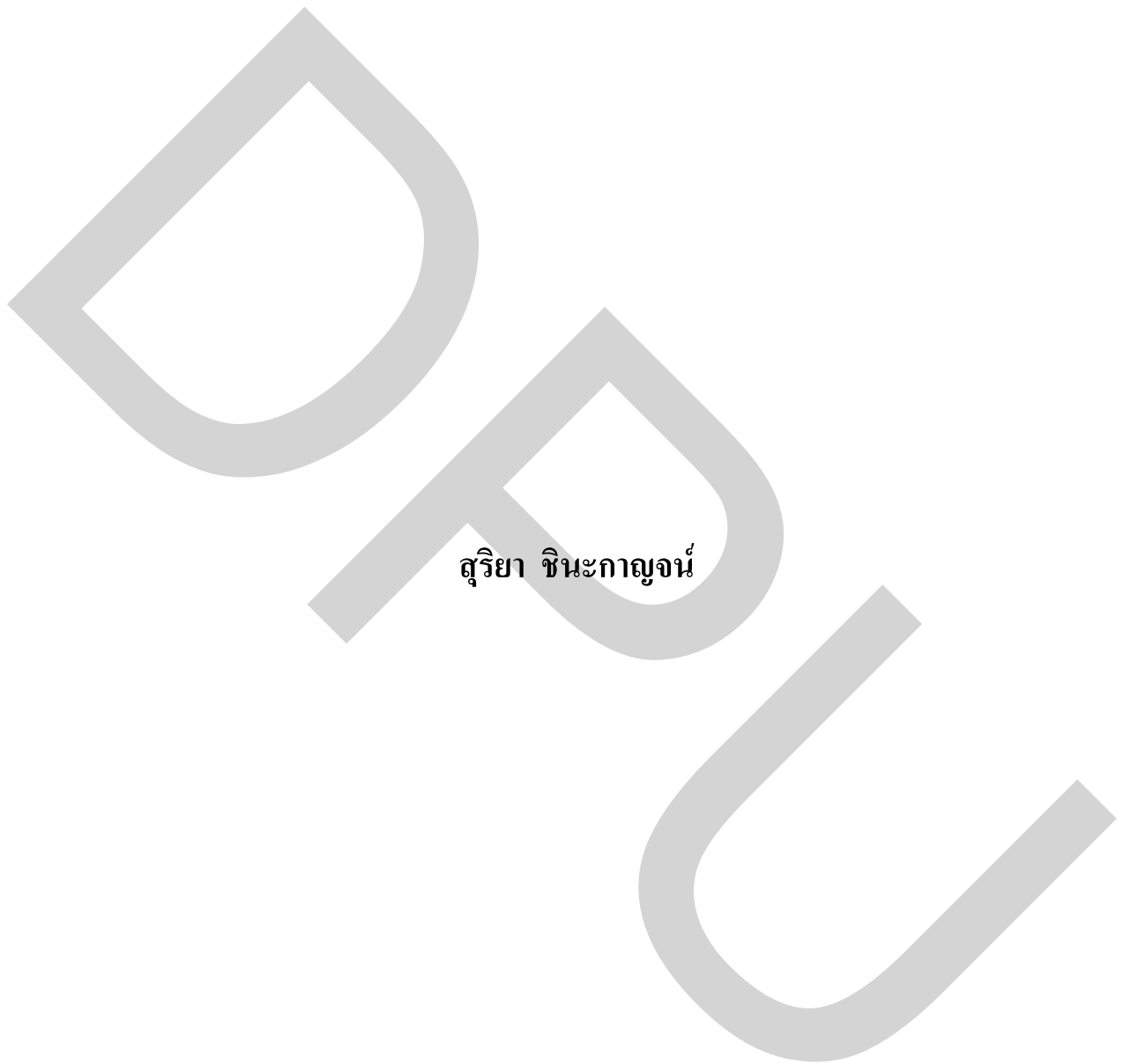

มาตรการทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

The Law Measure in Order to Completely Adopt the Child

SURIYA CHINAKARN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์
ชื่อผู้เขียน	สุริยา ชินะกาญจน์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

กฎหมายว่าด้วยการรับบุตรบุญธรรมในประเทศไทยมีมาแต่โบราณ โดยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา คือสิทธิและหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมและบิดามารดาของบุตรบุญธรรมยังไม่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม เนื่องจากในอดีตผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับบุคคลที่เป็นเครือญาติกันมาเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งผู้รับบุตรบุญธรรมมีเพียงอำนาจปกครองเท่านั้น มาตรการทางกฎหมาย ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอและเหมาะสมต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรม

ปัจจุบัน การรับบุตรบุญธรรมได้มีบุคคลภายนอกมาขอรับบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น โดยไม่จำกัดว่าบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องเป็นเครือญาติ ทำให้ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ต้องการที่จะให้บิดามารดาเดิมของบุตรบุญธรรมมายุ่งเกี่ยวในตัวบุตรบุญธรรมอีก และในกรณีชาวต่างชาติที่มาขอรับเด็กไทยไปเป็นบุตรบุญธรรม ส่วนมากต้องการรับบุตรบุญธรรมที่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มี การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ คือการรับบุตรบุญธรรมแบบตัดขาดจากครอบครัวเดิมโดยสิ้นเชิง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับบุตรบุญธรรม และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ไว้เป็นทางเลือกหนึ่ง เพื่อกำหนดเป็นกฎหมายพิเศษ และสนองต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรมทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

Thesis Title   The law measure in order to completely adopt the child
Author   Suriya Chinakarn
Thesis Advisor   Associate Proffessor Nuchtip P.Bunjungsil
Department   Law
Academic Year   2008

ABSTRACT

The law stated on the child adopted has existed in Thailand since from the past by it has only the ordinary adopted child which mean the rights and duties in the relationship between the child and his or her parents still not clear cut from their own family. Since in the past, person who adopted the child will adopted the child from the group of their relative and the person who adopted will have only the power to control. The law measure on the adopted child existing today is not appropriate and unresponsive to the need of people who want to adopt the child.

In the present, external people turn to ask more to adopt the child by not limit that the child should be their relative and it made the person who adopted the child does not want their mother to involve with the child anymore. In case of the foreigner that wants to adopt Thais child, most of them want the child to cut off from their old family but since Thailand still not have the lawful child adoption or the adopted of child that entirely cut off from their old family.

This thesis then will present the way to solve the child adopted law and propose the completely child adopted law measure as an optional to establish as a special law and to response the need of those Thais and foreigners who want to adopt the child.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก ท่านศาสตราจารย์ ดร.วารี นาสกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านรองศาสตราจารย์ นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ความกรุณาในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และถูกต้อง ผู้เขียนซาบซึ้ง เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประสพสุข บุญเดช และท่าน รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยได้สละ เวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงวิทยานิพนธ์จึงได้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าของเอกสาร ตำรา บทความ หนังสือทุกเล่มที่ผู้เขียนได้ใช้ในการ สืบค้นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและ ส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมาในอดีต จนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในชีวิตตลอดมา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้ผู้เดียว

ศรียา ชินะกาญจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. ความเป็นมาวิวัฒนาการและหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม	
ในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	7
2.1 ความเป็นมาการรับบุตรบุญธรรม.....	7
2.1.1 กฎหมายไทย.....	7
2.1.2 กฎหมายต่างประเทศ.....	8
2.2 วิวัฒนาการและหลักเกณฑ์การรับบุตรบุญธรรม.....	12
2.2.1 กฎหมายไทย.....	12
1) กฎหมายตราสามดวงในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม.....	12
2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478	
ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม.....	13
3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519	
ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม.....	17
4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535	
ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม.....	23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5) พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522.....	29
6) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือ เรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ.....	33
2.2.2 กฎหมายต่างประเทศ.....	39
3. เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไทย	
เปรียบเทียบกัต่างประเทศ.....	42
3.1 การรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของกฎหมายไทย.....	42
3.1.1 เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรม.....	42
1) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว.....	43
2) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก.....	45
3.1.2 การจดทะเบียนการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้รับเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย.....	51
3.1.3 การจดทะเบียนการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้รับเป็นชาวต่างประเทศ.....	53
3.2 การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายต่างประเทศ.....	55
3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส.....	55
1) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	56
2) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา.....	59
3.2.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	60
1) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา.....	60
2) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	62
3.2.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน.....	63
1) เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. มาตรการทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	73
4.1 เงื่อนไขทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	73
4.1.1 คุณสมบัติของผู้รับบุตรบุญธรรม.....	74
4.1.2 คุณสมบัติของบุตรบุญธรรม.....	75
4.1.3 ความแตกต่างของอายุระหว่าง ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม.....	77
4.1.4 เงื่อนไขเกี่ยวกับความยินยอม.....	77
1) ความยินยอมของบุตรบุญธรรม.....	77
2) ความยินยอมของบิดามารดา.....	78
3) ความยินยอมของคู่สมรส.....	80
4) ความยินยอมของผู้อื่น.....	80
4.1.5 การทดลองเลี้ยง.....	83
4.1.6 แบบการรับบุตรบุญธรรม.....	84
4.1.7 ผลของการรับบุตรบุญธรรม.....	84
4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	88
4.3 มาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	90
4.4 วิเคราะห์มาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์.....	90
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	94
5.1 บทสรุป.....	94
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	101
ภาคผนวก.....	106
ประวัติผู้เขียน.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	
เปรียบเทียบการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 กับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณที่ผู้เขียนวิเคราะห์.....	87
4.2	
เปรียบเทียบการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 กับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณที่ผู้เขียนวิเคราะห์.....	88

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนมีความผูกพันโดยทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย โดยการสมรสหรือการรับบุตรบุญธรรมก็ได้ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นในสมาชิกครอบครัว และเป็นหน่วยหนึ่งของเครือญาติ โดยการที่หญิง และชายได้เริ่มต้นครอบครัวใหม่ขึ้น¹ และบุตรบุญธรรมหมายความว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งไปรับบุคคลหนึ่งมาอุปการะเลี้ยงดูเหมือนบุตรของตนเอง โดยบุคคลนั้นไม่ใช่บุตรโดยกำเนิดของตน ซึ่งผู้รับบุตรบุญธรรมกับผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมจะมีความเกี่ยวพันกันในทางเครือญาติหรือไม่ก็ได้ คืออาจไม่ใช่ญาติสายโลหิต² หรืออาจมีใช้บุคคลที่มีสัญชาติเดียวกัน³ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการรับบุตรบุญธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคม ที่ทำให้เกิดสถาบันครอบครัว บุคคลในครอบครัวนี้จะมีความสำคัญต่อการพัฒนา เสริมสร้างการเจริญเติบโตแก่บุตรบุญธรรม และผู้ปกครองบุตรบุญธรรม ก็เป็นบุคคลหลักในการทำหน้าที่ อุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมที่ได้รับมาเลี้ยงตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อให้บุตรบุญธรรมเป็นบุคคลที่ดีอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

ลักษณะพื้นฐานของการรับบุตรบุญธรรมอาจแยกได้สองกรณี

กรณีแรก การรับบุตรบุญธรรมตามความเข้าใจของสามัญชนทั่วไป หมายถึงการรับบุตรคนอื่นมาเลี้ยง โดยไม่คำนึงถึงผลทางกฎหมาย หรือที่เรียกว่าการรับบุตรบุญธรรมโดยพฤตินัย (De facto adoption) ประชาชนคนไทยจำนวนมากที่รับเด็กซึ่งเกี่ยวข้องเป็นญาติ หรือไม่เป็นญาติมาเลี้ยงอย่างบุตรของตนเอง โดยมีได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างบุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรม⁴

¹ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. (2519). ความสัมพันธ์ในครอบครัว. หน้า 14.

² รัชฎา เอกบุตร. (2539). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. หน้า 191.

³ ทองเปลว ชัยภูมิ. (2478). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 (ครอบครัว). หน้า 336.

⁴ วชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2546, มีนาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม.” *บทบัญญัติ*, 59, 1. หน้า 126-127.

กรณีที่สอง การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายหรือโดยนิตินัย โดยเฉพาะตามแนวคิดกฎหมายครอบครัว (family law notion) หมายความว่า การรับบุตรบุญธรรมตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมาย (legal relationship) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเด็กกับบิดามารดา โดยกำเนิดสิ้นสุดลง (extinguish) แล้วผู้รับบุตรบุญธรรมเข้ามาแทนที่ การรับบุตรบุญธรรมใน⁵

มาเลี้ยงอย่างบุตรของตนเอง โดยมีได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างบุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรม⁶

กรณีที่สอง การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายหรือโดยนิตินัย โดยเฉพาะตามแนวคิดกฎหมายครอบครัว (family law notion) หมายความว่า การรับบุตรบุญธรรมตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมาย (legal relationship) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเด็กกับบิดามารดาโดยกำเนิดสิ้นสุดลง (extinguish) แล้วผู้รับบุตรบุญธรรมเข้ามาแทนที่ ในการรับบุตรบุญธรรม⁷

เรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้น ได้มีการแบ่งการรับบุตรบุญธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา เป็นการรับบุตรบุญธรรมที่บุตรบุญธรรมยังไม่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม คือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรม ยังคงมีสิทธิ และหน้าที่ต่อกันอยู่ เพียงแต่บิดามารดาโดยกำเนิดไม่มีอำนาจปกครองบุตรบุญธรรมเท่านั้น

2. การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เป็นการรับบุตรบุญธรรมที่บุตรบุญธรรมตัดขาดจากครอบครัวเดิม คือความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรม ทั้งสิทธิ และหน้าที่ถูกตัดขาดจากบุตรบุญธรรมอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ได้มีการคำนึงถึงคนที่ไม่มีบุตร และต้องการที่จะมีบุตร จึงได้ออกกฎหมายให้มีการรับบุตรบุญธรรม เพื่อเป็นการผ่อนปรนให้คู่สมรสได้มีการรับบุตรบุญธรรม เสมือนเป็นบุตรของตนเอง โดยการบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับไว้ และกำหนดนิติสัมพันธ์กันระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมขึ้นมา ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร โดยเฉพาะเด็กที่จะไปเป็นบุตรบุญธรรมต้องมีการให้ความสำคัญ มากกว่าผู้ใหญ่ที่จะไป

⁵ แหล่งเดิม.

⁶ แหล่งเดิม.

⁷ แหล่งเดิม.

เป็นบุตรบุญธรรม และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม⁸ ดังนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรม โดยการให้มีคุณสมบัติใกล้เคียงเหมือนกับบิดามารดากับบุตรที่แท้จริง⁹ เช่น ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุต่ำกว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีกฎหมาย ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 กฎหมายไทยในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมยังเป็นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา คือความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวเดิมยังไม่ตัดขาดจากกัน ไม่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวเดิมตัดขาดจากกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการออกกฎหมายในอดีตนั้น เรื่องการรับบุตรบุญธรรม ส่วนมากผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะเป็นญาติกัน หรือไม่ก็เป็นคนรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก ทั้งจากวัฒนธรรมทางเพศที่เสื่อมทรามลง ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาครอบครัวแตกร้าง ปัญหาการไร้การศึกษาตลอดจนความยากจนของประชาชน เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้มีบุคคลถูกทอดทิ้งเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยปัจจุบันมีคนอยู่ถิ่นสถานสงเคราะห์ ดังนั้นกฎหมายควรเป็นเครื่องมือในการให้บุคคลเหล่านี้ มีโอกาสได้อยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุข โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีจิตใจดี เข้ามารับคนเหล่านี้เป็นบุตรบุญธรรม หรือในบางครอบครัวไม่สามารถให้กำเนิดบุตรได้ทำให้ไม่มีทายาทสืบสกุล ดังนั้นการรับบุตรบุญธรรมจึงเป็นทางออกวิธีการหนึ่งทำให้ครอบครัวที่ไม่สามารถมีบุตร ได้มีบุตรหรือในปัจจุบันได้มีคนต่างชาตินำขอรับเด็กไทยไปเป็นบุตรบุญธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยคนต่างชาติเหล่านี้นิยมรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์มากกว่าแบบธรรมดา แต่เนื่องจากกฎหมายการรับบุตรบุญธรรมของประเทศไทยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเท่านั้น ทำให้ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีทางเลือกที่จะรับบุตรบุญธรรมแบบอื่นๆ จึงเป็นอุปสรรคต่อการรับบุตรบุญธรรมทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ในการขอรับคนไทยเป็นบุตรบุญธรรม เพราะสำหรับผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นอาจจะต้องการให้บุตรบุญธรรมที่ตนขอรับนั้นตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมอย่างสิ้นเชิง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคตหากครอบครัวเดิมจะมายุ่งเกี่ยว หรือติดต่อกับบุตรบุญธรรมที่ผู้รับบุตรบุญธรรมขอมาเลี้ยง ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือในกรณีชาวต่างชาติที่ต้องการจะรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ แต่เนื่องจากประเทศไทยไม่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ทำให้ชาวต่างชาติไม่อุปการะเด็กไทยไปเป็น

⁸ ชาญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, อัญมณี บุณณกานนท์ และ วิชาส อยู่ถนอม. (2538). แนวคิดและกระบวนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม. หน้า 13.

⁹ ศรี มลิลลา. (2516). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว. หน้า 147.

บุตรบุญธรรม แต่ไปปรับบุตรบุญธรรมจากประเทศอื่นทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสที่จะมีผู้อุปการะเด็กไทยเพิ่มขึ้น โดยในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ และสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีทั้งการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกว่าต้องการจะรับบุตรบุญธรรมแบบไหน ประเทศไทยควรที่จะมีการรับบุตรบุญธรรมทั้งแบบธรรมดาและแบบสมบูรณเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาถึงการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ โดยศึกษาถึงมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณและแบบธรรมดาในต่างประเทศ เพื่อให้การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้รับบุตรบุญธรรม และเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ โดยจะได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการความเป็นมา และหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงสภาพ และความสำคัญของปัญหาการรับบุตรบุญธรรม
- 1.2.3 เพื่อศึกษาเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
- 1.2.4 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับบุตรบุญธรรม และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ตามประมวลกฎหมายดังกล่าวเป็นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเท่านั้น คือสิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมที่ยังไม่ตัดขาดจากทางครอบครัวเดิม ส่วนกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ คือสิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมโดยสิ้นเชิง ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มี เนื่องจากในอดีตในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้น ผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับบุคคลที่เป็นเครือญาติกัน หรือคนรู้จักกัน มาเป็นบุตรบุญธรรม ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ที่สิทธิและหน้าที่ตัดขาดจากทางครอบครัวเดิม เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้จักกับครอบครัวของบุตรบุญธรรมเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันนั้นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรม เพราะในการรับบุตรบุญธรรมนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมได้มีการขอรับบุตรบุญธรรมที่เป็น

บุคคลภายนอกเพิ่มมากขึ้น โดยไม่ได้จำกัดว่าบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องเป็นเครือญาติ หรือคนรู้จักกันอีกต่อไป ดังนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมที่รับบุคคลภายนอกมาเป็นบุตรบุญธรรมนั้น จะไม่รู้จักกับครอบครัวของบุตรบุญธรรม และไม่ต้องการที่จะให้ครอบครัวเดิมมายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมที่ตนได้รับเลี้ยงไว้ หรือกรณีชาวต่างชาติที่มาขอรับเด็กไทยไปเป็นบุตรบุญธรรม ส่วนมากต้องการจะรับบุตรบุญธรรมที่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม คือ การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ มากกว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาที่สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมยังไม่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม จึงสมควรต้องมีการแก้ไขเรื่องการรับบุตรบุญธรรมให้มีความสมบูรณ์เพียงพอ โดยเปรียบเทียบกฎหมายในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส ที่ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์เพียงอย่างเดียว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการออกกฎหมาย เพื่อกำหนดเป็นกฎหมายพิเศษในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรมทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ที่ต้องการจะรับบุตรบุญธรรมโดยสิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากครอบครัวเดิมอย่างสิ้นเชิง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา รวมถึงศึกษาอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศบางประเทศ ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และแบบสมบูรณ์ เพื่อพิจารณาความคล้ายคลึง และความแตกต่างของกฎหมาย และเพื่อนำมาวิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับใช้

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายตราสามดวง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ คำพิพากษาศาลฎีกา คำราวารสาร บทความ รายงานการวิจัย กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของประเทศไทยและต่างประเทศ ในการศึกษาการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

เพื่อหามาตรการที่เหมาะสมมาใช้บังคับในประเทศไทย ซึ่งมุ่งคุ้มครองสถาบันครอบครัวให้เป็น
ปึกแผ่น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ ของการรับบุตรบุญธรรม
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงสภาพและความสำคัญของปัญหาการรับบุตรบุญธรรม
- 1.6.3 ทำให้ทราบถึงการศึกษาเปรียบเทียบ การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไทยปัจจุบันกับ
กฎหมายต่างประเทศ ทั้งการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และแบบสมบูรณ
- 1.6.4 ทำให้ทราบถึงมาตรการรวมทั้งผลดี และผลเสีย ตามกฎหมายของต่างประเทศในเรื่องการ
รับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย
- 1.6.5 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติม ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของ
ประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับบุตรบุญธรรม

บทที่ 2

ความเป็นมาวิวัฒนาการและหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมใน กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาความเป็นมาวิวัฒนาการและหลักเกณฑ์ การรับบุตรบุญธรรม ในประเทศไทยที่มีมาแต่โบราณ ตั้งแต่สมัยอยุธยา คือกฎหมายลักษณะฟัวเมีย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 และกฎหมายต่างประเทศทั้งประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 ความเป็นมาการรับบุตรบุญธรรม

2.1.1 กฎหมายไทย

การรับบุตรบุญธรรมในประเทศไทยมีมานานแล้ว แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่าเริ่มในสมัยใด จนกระทั่งมีหลักฐานปรากฏตามกฎหมายตราสามดวง ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมดังนี้

กฎหมายลักษณะฟัวเมีย หมวด 12 ข้อ 4 ในเรื่องผู้มีอิสระ และผู้ปกครองหญิงไว้ว่า บิดามารดาหญิงขบุตรหญิงอายุ 7 ขวบลงมาให้คนอื่นเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม และผู้เลี้ยงหญิงนั้นได้เลี้ยงหญิงให้มีความผาสุกจนหญิงนั้นเติบโตใหญ่ขึ้นแล้วให้ตามใจหญิงสมัคร ถ้าหญิงนั้นสมัครอยู่กับผู้เลี้ยงต่อไป บิดามารดาที่ไม่มีอิสระจะเรียกหญิงกลับคืนได้ ถ้าหญิงนั้นสมัครจะอยู่กับบิดามารดา บิดามารดาจึงจะมีอิสระแก่บุตร²

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 109 มาตรา 11 ไว้ว่า ผู้ใดให้ลูกหญิงชายแก่ท่าน แต่ตัดสายสะดืออยู่ในผ้าอ้อมมาถึงขวบหนึ่งก็ดี เปนสิทธิ์แก่ผู้เลี้ยง แลอยู่หิงนานผู้ให้ลูกแก่ท่านนั้นจะเอาลูกตนคืนเล่า ท่านให้ตีค่าลูกนั้นจนสิ้นค่าตัว เปนบำเหน็จแก่ผู้เลี้ยงนั้น ถ้าเลทาทกนั้นมิได้ไปอยู่ด้วยพ่อเดิมแม่เดิม จะสมัครอยู่ด้วยผู้เลี้ยงนั้นก็ตามใจมัน ถ้าแลผู้ใดจำใจมิยอมให้ไปด้วยพ่อเดิมแม่เดิมเป็นบาปนักมิพ้นจตุตราบายเลย ถ้าแลให้ลูกท่านแต่อายุ 2 ขวบ 3 ขวบขึ้นไป แลผู้ให้นั้นเอาบำเหน็จค่าน้ำนมเข้าป้อนก็ดี ผู้นั้นเปนสิทธิ์แก่ผู้เลี้ยง แลอยู่หิงนานผู้ให้ลูกแก่ท่านนั้นจะเอาลูกคืน

² พิจารณาปฤจษามาตย์. (2461). คำอธิบายลักษณะฟัวเมีย. หน้า 230.

มาแล้ว ท่านให้ตีค่าผู้ให้น้อยงตั้งเงินค่าตัว ประจตุตีค่าลูกอ่อนอันตัดสายสะดือมาให้บำเหน็จแก่ลูกเลี้ยง ถ้าแลให้ลูกแก่ท่านนั้นมิได้เอาค่าน้ำนมให้แก่ท่านระดอกลง แลอยู่หึ่งนานผู้ให้หั้นจะเอาลูกคืนแล้ว ท่านให้ตีค่าลูกน้อยนั้นงตั้งเงินค่า แลให้ปันค่าน้ำนมเปน 3 ส่วน ให้แก่ผู้เลี้ยง 2 ส่วน ให้แก่พ่อแม่ส่วนหนึ่ง ถ้าให้ลูกแก่ท่านแต่อายุ 4 ขวบ 5 ขวบ 6 ขวบ ได้ระดอกลง นานมาผู้ให้จะเอาลูกคืนคืนให้ตีค่าผู้ให้น้อยนั้นงตั้งเงินค่า ให้ปันออกเป็น 2 ส่วน ให้แก่ผู้เลี้ยงนั้นส่วนหนึ่ง ให้แก่พ่อแม่ส่วนนั้นส่วนมาแล้ว ท่านให้ตีค่าผู้ให้น้อยงตั้งเงินค่าตัว ประจตุตีค่าลูกอ่อนอันตัดสายสะดือมาให้บำเหน็จแก่ลูกเลี้ยง ถ้าแลให้ลูกแก่ท่านนั้นมิได้เอาค่าน้ำนมให้แก่ท่านระดอกลง แลอยู่หึ่งนานผู้ให้หั้นจะเอาลูกคืนแล้ว ท่านให้ตีค่าลูกน้อยนั้นงตั้งเงินค่า แลให้ปันค่าน้ำนมเปน 3 ส่วน ให้แก่ผู้เลี้ยง 2 ส่วน ให้แก่พ่อแม่ส่วนหนึ่ง ถ้าให้ลูกแก่ท่านแต่อายุ 4 ขวบ 5 ขวบ 6 ขวบ ได้ระดอกลง นานมาผู้ให้จะเอาลูกคืนคืนให้ตีค่าผู้ให้น้อยนั้นงตั้งเงินค่า ให้ปันออกเป็น 2 ส่วน ให้แก่ผู้เลี้ยงนั้นส่วนหนึ่ง ให้แก่พ่อแม่ส่วนนั้นส่วนประการใดๆ และพ่อแม่พี่น้องนั้นจะคืนเอามา ท่านว่าใช้ยื่นน้ำยื่นเข้าได้อยู่แล้ว ผู้เลี้ยงจะคิดเอาค่าเข้านั้นมิได้ จะสมัคหรืออยู่ข้างผู้ใดก็ตามใจมัน³ โดยคำไทยโบราณ คำว่า “หึ่งนาน” หมายถึง เป็นเวลานาน คำว่า “โดยระดอกลง” หมายถึง ให้โดยไม่คิดเอาบำเหน็จค่าน้ำนมเข้าป้อน

ซึ่งตามกฎหมายตราสามดวงลักษณะผู้เลี้ยงนี้ ในการรับบุตรบุญธรรมไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนก็ถือว่าการรับบุตรบุญธรรมนั้นสมบูรณ์

2.1.2 กฎหมายต่างประเทศ

การรับบุตรบุญธรรมในต่างประเทศนั้น เชื่อกันว่ามีกันมาในสมัยบาบิโลน โดยกฎหมายของชาวบาบิโลนได้มีการพูดถึง เรื่องการรับบุตรบุญธรรมไว้ดังนี้

เนื่องจากชาวบาบิโลนมีการรับบุตรบุญธรรมกันมากสำหรับพวกที่ไม่มีบุตรของตนเอง ถ้าหากบุตรบุญธรรมมาพบบิดามารดาที่แท้จริงในภายหลัง และปรารถนาจะกลับคืนมาอยู่กับบิดามารดาที่แท้จริงของตนเอง เขาจะต้องถูกแกะเอาเขี้ยวยื่นตาออกมาหรือถูกตัดลิ้น บุตรบุญธรรมมีสิทธิในทรัพย์สิน ในครอบครัวในฐานะบุตรคนหนึ่ง และบุตรทุกคนย่อมได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินของบิดาเท่าๆ กัน บุตรจะถูกจำกัดมิให้รับมรดกก็แต่โดยคำพิพากษาของศาลเท่านั้น⁴

ต่อมาในสมัยโรมัน เนื่องจากในกฎหมายโรมัน บิดามีอำนาจอย่างมากเหนือบุคคลในครอบครัว แทบจะเรียกได้ว่าทุกคนในครอบครัว อยู่ภายใต้อำนาจปกครองของบิดา เพราะตามกฎหมายครอบครัวโรมัน ได้ระบุไว้ว่าผู้ที่จะเป็นบุคคลได้นั้นจะต้องเป็นชายผู้อาวุโสที่สุดใน

³ ประสพสุข บุญเดช. (2550). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. หน้า 727.

⁴ กัธร กำประเสริฐ. (2526). คำบรรยาย วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 106.

ครอบครัว มีอำนาจปกครอง มีอำนาจเหนือทรัพย์สิน และคนอื่นๆในครอบครัว ทั้งเนื้อตัว และร่างกาย หัวหน้าครอบครัวจึงมีอำนาจสูงสุดสามารถลงโทษสมาชิกในครอบครัวทั้งเขียนดี และลงโทษให้ถึงตายก็ได้

ดังนั้นบิดาเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ มีสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกายของทุกคน จะจับไล่ไสส่งภรรยาหรือบุตร หรือจะขายเหมือนหนึ่งเป็นทรัพย์สินก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามีเกิดความระแวงสงสัยว่า เด็กดังกล่าวเกิดจากชายชู้หรือกระทั่งเด็กคลอดออกมาไม่สมประกอบก็ดี บิดาก็มีสิทธิจะปฏิเสธไม่ยอมรับเด็กนั้นเป็นบุตรของตน ในขณะที่บิดามีสิทธิปฏิเสธเด็ก บิดายังมีสิทธิรับเด็กอื่นมาเป็นบุตรบุญธรรมของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กรณีที่หัวหน้าครอบครัวใดไม่มีบุตรชาย ยังต้องหาบุตรบุญธรรมมาสืบทอดนามสกุล ยศถาบรรดาศักดิ์ ในอาณาจักร ตลอดจนรับเอาศาสนกิจภายในครอบครัวไปปฏิบัติเป็นการดำรงรักษาครอบครัวให้ยืนยาวต่อไป จึงไม่น่าแปลกใจที่บุคคลชื่อนามของอาณาจักรโรมันหลายท่านมีฐานะเป็นบุตรบุญธรรมมาก่อน อาทิเช่น Tibe're , Ne`ron , Justinien , Octave ซึ่งต่อมาก็คือ Auguste นั้นเอง⁵

แม้ในสมัยโรมันสองพันปีเศษมาแล้ว กฎหมายโรมันก็ได้ยอมรับถึงการรับบุตรบุญธรรม จูเลียส ซีซาร์ มหาจักรพรรดิแห่งโรมก็ยังรับบุตรตั้งเป็นบุตรบุญธรรมของตน ซึ่งในที่สุดบุตรตั้งก็สมคบกับบุคคลอื่นๆรุมฆ่า จูเลียส ซีซาร์ เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองทำให้เกิดถ้อยคำที่เป็นอมตะในวงการเมืองอันเป็นคำสุดท้ายก่อนที่ จูเลียส ซีซาร์ จะล้มลงสิ้นใจตายด้วยมีดของบุตรตั้งที่แทงตนเป็นคนสุดท้ายว่า “ET TU – BRUTUS” (แถ้วหรือ บุรุตัส)⁶

จะเห็นได้ว่ากฎหมายโรมันนี้ได้พูดถึงเรื่อง การรับบุตรบุญธรรมไว้เพื่อเป็นการขยายอำนาจของหัวหน้าครอบครัว

การรับบุตรบุญธรรมในกฎหมายโรมัน เป็นการรับบุตรบุญธรรมเลียนแบบธรรมชาติ โดยมี 2 วิธีคือ 1. adrogatio (ใช้กับบุคคลประเภท sui juris) เป็นการยกครอบครัว และทรัพย์สินมาทั้งหมดเพื่อมาสู่ครอบครัวใหม่ โดยต้องมีการไต่สวน (roga) โดยสังฆราชก่อนให้สภาประชาชนอนุมัติ 2. adoptio (ใช้กับบุคคลประเภท alieni juris) เป็นการรับบุตรบุญธรรมโดยบุตรบุญธรรมมีฐานะเหมือนบุตรที่แท้จริงโดยกำเนิด แต่ adoption นั้นเป็นปัญหา และแก้ไขไม่ได้จนมาถึงยุคประชาธิปไตย ปัญหาอันนี้ก็คือปัญหาการปลดปล่อย (emancipation) หรือการเลิกรับบุตรบุญธรรม

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2544). แนวทางแก้ไขปัญหากรณีชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม: ศึกษาปัญหาที่เกิดจากรูปแบบการรับบุตรบุญธรรมที่แตกต่างกันในกฎหมายครอบครัวฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย. หน้า 15-16.

⁶ ประสพสุข บุญเดช. (2533). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. หน้า 621.

โดยในสมัยประชาธิปไตย praetor ได้เสริม jus civile โดยให้ผู้เคยเป็นบุตรบุญธรรมรับมรดกครอบครัวเดิมได้ ในลักษณะ bonorum possession และอาศัยการครอบครองปรปักษ์ (usucapio) แต่ปัญหา คือ บิดาโดยกำเนิดตายก่อนที่บุตรจะถูกปลดปล่อยโดยบิดาบุญธรรม และไม่มีมรดกให้อีก กฎหมายจึงได้มีการแก้ไขอย่างจริงจังในสมัย Justinian⁷

สมัยพระเจ้าจัสติเนียนได้แก้ไขการรับบุตรบุญธรรม โดยแบ่งการรับบุตรบุญธรรมแบบ Adoption ออกเป็น 2 แบบ

1) adoption plena เป็นการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์แบบ มีผลทางกฎหมายบริบูรณ์ ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นบุพการีของบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมจะถูกตัดขาดจากครอบครัวเดิมโดยสิ้นเชิง⁸

2) adoption minus plena การรับบุตรบุญธรรมไม่สมบูรณ์แบบ เป็นการรับบุคคลภายนอกมาเป็นบุตรบุญธรรม การรับประเภทนี้ บุตรบุญธรรมไม่ตัดขาดจากครอบครัวเดิม และยังสามารถรับมรดกจากครอบครัวใหม่ได้⁹

การรับบุตรบุญธรรมในกฎหมายโรมัน มีอิทธิพลอย่างมากในประเทศอื่นๆ ลักษณะเด่นของกฎหมายโรมันในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม คือ ได้ยอมรับบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องทางสายเลือดเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว และถือเป็นระบบกฎหมายที่สำคัญในเวลาต่อมา โดยประเทศที่นำหลักกฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมของโรมันไปใช้ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ประเทศฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1789 ได้มีการปฏิวัติครั้งใหญ่ ได้มีการยอมรับหลักกฎหมายเรื่องบุตรบุญธรรม ซึ่งต่อมาได้มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส นโปเลียนได้เสนอเรื่องบุตรบุญธรรมไว้ในประมวลกฎหมายนี้ แต่ได้รับคำคัดค้านจากคนที่ไม่เห็นด้วย จนในที่สุดกฎหมายว่าด้วยเรื่องการรับบุตรบุญธรรมได้บัญญัติไว้ในรูปของสัญญา ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม¹⁰

⁷ ประชุม โคมถาย. (2548). วิวัฒนาการของกฎหมายโรมัน. หน้า 31 - 33.

⁸ ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (ธันวาคม, 2541). “การรับบุตรบุญธรรมในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส.” วารสารนิติศาสตร์, 28, 4. หน้า 621.

⁹ แหล่งเดิม.

¹⁰ ไกรฤกษ์ ทุมโฆสิต. (2519). บุตรบุญธรรม. หน้า 4-5.

ประเทศญี่ปุ่น

เนื่องจากในปี ค.ศ. 1858 อังกฤษ รัสเซีย อเมริกา ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ได้ลงนามในสนธิสัญญากับรัฐบาลญี่ปุ่นทำให้ญี่ปุ่นต้องเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนขึ้น¹¹ โดยกฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส¹²

สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีประวัติอันยาวนานย้อนหลังไปกว่า 500,000 ถึง 1,000,000 ปี ที่มีการค้นพบมนุษย์โบราณ เช่น มนุษย์ปักกิ่ง ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ยุคแรกเริ่มของจีนมีจุดเริ่มต้นจากการก่อตั้งราชวงศ์เซี่ย ที่จีนยังเป็นสังคมทาสอยู่จนถึงก่อน ค.ศ. 221 ที่มีการก่อตั้งราชวงศ์ฉิน โดยการรวบรวมบรรดาหัวเมืองน้อยใหญ่เข้าเป็นราชอาณาจักรที่มีการปกครองแบบศูนย์รวม ราชอาณาจักรจีนที่ปกครองโดยราชวงศ์ต่างๆ ยืนยงต่อมามากกว่า 2,000 ปี ผ่านการสู้รบ สงคราม สันติภาพ สลับกันไป โดยการสู้รบที่คนไทยเรารู้จักกันดีคือสมัยสามก๊ก¹³

แม้แต่ในสมัยสามก๊กนั้น กฎหมายก็ได้ยอมรับถึงเรื่องการรับบุตรบุญธรรม โดยได้พูดถึง ลิโป้ ไว้ว่า แม้จะเป็นคนเก่ง แต่ก็เป็นคนหยาบช้า ขาดคุณธรรม เป็นคนที่เลี้ยงไว้ไม่ได้ ซึ่งเป็นบุคคลที่เดี๋ยวหุ่ย คำว่าเป็น “ไอ้ลูกสามพ่อ” เนื่องจากเดิมที ลิโป้ รับราชการอยู่กับเต้หงวน และเต้หงวนไว้ใจ ถึงกับรับเป็นบุตรบุญธรรม แต่เมื่อตั้งโต๊ะปรารธนาจะได้ลิโป้มาอยู่กับตน ด้วยการให้เสื้อเกราะทองคำกับม้าเช็กเซาว์ ลิโป้ก็ยอมทรยศเต้หงวน มาอยู่กับตั้งโต๊ะ และนับถือตั้งโต๊ะเป็นพ่อบุญธรรมแทน ต่อมาเมื่อครั้งอ๋องอู่ใช้แผนสาวงาม ลิโป้กับตั้งโต๊ะก็แตกแยกกัน และลิโป้ก็เป็นผู้สังหารตั้งโต๊ะด้วยมือตนเอง

¹¹ ไพโรจน์ กัมพูศิริ. (2544). แนวทางแก้ไขปัญหากรณีชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม: ศึกษาปัญหาที่เกิดจากรูปแบบการรับบุตรบุญธรรมที่แตกต่างกันในกฎหมายครอบครัวฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย. หน้า 34.

¹² อาจารย์ มีอินทร์เกิด. (2541). เจื่อนใจในการรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. หน้า 14.

¹³ ประสพสุข บุญเดช. (2546, กันยายน). “กฎหมายครอบครัวสาธารณรัฐประชาชนจีน.” วารสารนิติศาสตร์, 33, 3. หน้า 488.

2.2 วิวัฒนาการและหลักเกณฑ์การรับบุตรบุญธรรม

2.2.1 กฎหมายไทย

แต่ก่อนที่ประเทศไทยจะได้มีกฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 ออกมาบังคับใช้นั้น กฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเก่านั้น ได้มีวิวัฒนาการ และหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) กฎหมายตราสามดวงในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม

ประเทศไทยได้มีการรับบุตรบุญธรรมมาแต่โบราณ โดยปรากฏเป็นขึ้นครั้งแรกในกฎหมายตราสามดวง คือกฎหมายลักษณะผู้เมีย หมวด 12 ข้อ 4 และกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 109 มาตรา 11

หลักกฎหมายตราสามดวงในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมมีดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม

โดยกฎหมายตราสามดวงมิได้พูดถึงบุตรบุญธรรมนั้นว่าจะต้องมีเกณฑ์อายุขั้นต่ำสูงเท่าใด ดังนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมจะอายุเท่าใดก็ได้

(2) ความยินยอม

กฎหมายตราสามดวงนี้กำหนดว่าการรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องได้รับความยินยอมจากบุตรบุญธรรม หรือคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม

(3) แบบของการรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายตราสามดวงมิได้กำหนดไว้ว่าการรับบุตรบุญธรรมนั้นต้องทำตามแบบ หรือต้องมีการจดทะเบียนแต่อย่างใด ดังนั้นในการรับบุตรบุญธรรมเพียงแต่คู่กรณีตกลงกันว่าจะรับบุตรบุญธรรมต่อกันก็ถือว่า การรับบุตรบุญธรรมนั้นสมบูรณ์แล้วตามกฎหมาย

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

ก. การรับมรดก

ตามกฎหมายลักษณะมรดก บุตรบุญธรรมมีสิทธิได้รับมรดกเช่นเดียวกัน แต่ส่วนแบ่งที่จะได้รับนั้นมากน้อยขึ้นอยู่กับว่าได้นำมาเลี้ยงดูอย่างบุตรบุญธรรมตั้งแต่เมื่อใดเป็นสำคัญ ถ้านำมาเลี้ยงตั้งแต่อายุ 1 เดือนถึง 1 ขวบ ได้ส่วนกึ่ง ถ้าได้รับราชการได้ทรัพย์ 2 ส่วน ตั้งแต่ 2 ขวบถึง 4 ขวบได้ทรัพย์ส่วน 1 ถ้าได้รับราชการได้ทรัพย์ส่วนกึ่ง ตั้งแต่ 5 ขวบถึง 7 ขวบได้ทรัพย์กึ่งส่วน ถ้าได้รับราชการได้ทรัพย์ส่วน 1

กฎหมายได้ให้เหตุผลของสาเหตุที่ส่วนแบ่งมรดกลดน้อยลง ถ้าหากนำเอาบุตรบุญธรรมอายุมากมาเลี้ยงได้ดังนี้ แลบุตรบุญธรรมอันตัดสายสะตือมาเลี้ยง 3 ประการนี้ จะแก้

คดีต่างพ่อแม่เลี้ยงก็ได้เหมือนลูกหลงได้เกิดที่อื่น ถ้าพ้น 7 ขวบอย่าให้ปันทรัพย์มรดกให้ เพราะว่าใหญ่รู้ความแล้วท่านเอามาเลี้ยง ท่านไม่มีอาลัยจะว่าคดีแก้ต่างมิได้เลย¹⁴

(5) การเลิกรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายลักษณะผัวเมีย หมวด 12 ข้อ 4 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการเลิกรับบุตรบุญธรรมได้ว่าเป็นสิทธิของบุตรบุญธรรมว่าจะไปอยู่กับบิดามารดาเดิม หรือว่าจะไปอยู่กับผู้รับบุตรบุญธรรมโดยให้อิสระแก่บุตรบุญธรรมในการเลือกว่าจะไปอยู่กับใคร โดยในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ บทที่ 109 มาตรา 11 กฎหมายได้แบ่งเกณฑ์อายุไว้สามส่วน ที่เอามาเลี้ยงตั้งแต่เกิดจนมีอายุได้ 7 ขวบไว้ดังนี้

ก. ตั้งแต่แรกเกิดถึงหนึ่งปี

ข. ตั้งแต่ 2 ปี ถึง 4 ปี

ค. ตั้งแต่ 5 ปี ถึง 7 ปี

การแบ่งเกณฑ์ไว้สามส่วนเพื่อไว้ใช้ในการคิดค่าตัวบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดามารดาของบุตรบุญธรรมนั้นต้องการจะเรียกบุตรคืน ต้องจ่ายค่าบำเหน็จให้แก่ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นค่าตอบแทนในกรณีที่เลี้ยงบุตรบุญธรรมนั้นมาว่าเป็นจำนวนเท่าใด

โดยกฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงการฟ้องเลิกรับบุตรบุญธรรมไว้ รวมทั้งเหตุแห่งการฟ้องเลิกรับบุตรบุญธรรม

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม

เนื่องจากกฎหมายไทยมีข้อบกพร่องหลายข้อ ทำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้มีการแก้ไข ข้อบกพร่องดังกล่าวเพื่อให้เหมาะสม กับสภาพปัจจุบันจึงเกิดการปฏิรูประบบกฎหมายไทย เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการที่ต่างชาติจะอ้างสิทธิสภาพนอกอาณาเขต¹⁵ จึงต้องแก้กฎหมายตราสามดวงลักษณะผัวเมีย มาเป็นบรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว เพราะไม่มีการจัดเป็นหมวดหมู่ มีแต่ตัวเลขเรียงกัน และเนื้อหาที่มุ่งแต่ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างผัวเมียอย่างเดียว¹⁶

¹⁴ กำธร กำประเสริฐ. (2526). คำบรรยาย วิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 64.

¹⁵ วิมลศิริ ชำนาญเวช. (2528). “อดีต ปัจจุบันอนาคต.” วารสารทนายประจำบ้าน, 14. หน้า 80.

¹⁶ ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2539, มิถุนายน). “60 ปี กฎหมายครอบครัวไทย.” วารสารนิติศาสตร์, 26, 1. หน้า 260 – 270.

หลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมมีดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติของผู้ที่รับบุตรบุญธรรม

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่รับบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1582)

คำพิพากษาฎีกาที่ 1884 / 2497 บุคคลที่มีอายุ 29 ปี 6 เดือน จะจดทะเบียนรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรม ย่อมไม่สมบูรณ์ แมื่บุคคลนั้นจะมีชีวิตมาจนถึงแก่กรรมนับอายุได้เกิน 30 ปี แล้วก็ไม่ถือว่าเป็นการให้สัตยาบัน เพราะไม่ใช่กรณีที่อาจให้สัตยาบันได้ และเกี่ยวกับกำหนดอายุของบุคคลที่จะรับบุตรบุญธรรมนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(2) เงื่อนไขเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

ก. ความยินยอมของบิดามารดา

ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ายังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาด้วยถ้าไม่มีบิดามารดาจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (มาตรา 1583)

ข. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม เป็นผู้เยาว์มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เยาว์ด้วย (มาตรา 1583)

ค. ความยินยอมของกลุ่มสมรสของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรม

ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมของกลุ่มสมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริต หรือสูญหายไปไม่น้อยกว่า 1 ปี (มาตรา 1584)

(3) แบบของการรับบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย (มาตรา 1585)

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

ก. สิทธิและหน้าที่

บุตรบุญธรรม ย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครอง นับแต่เวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาบังคับโดยอนุโลม (มาตรา 1586)

เมื่อได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรบุญธรรมโดยถูกต้องแล้ว วันใด เวลาใด นับแต่นั้นมาผู้นั้นมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรอันชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมคือ

- มีสิทธิใช้นามสกุล และรับมรดกได้ (มาตรา 1533)
- ต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้รับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1535)
- ถ้ายังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของผู้รับบุตรบุญธรรม

(มาตรา 1537)

ข. การรับมรดก

“การตัดสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม”

บุตรบุญธรรมมีสิทธิได้รับมรดกจากบิดามารดาโดยกำเนิด และจากผู้รับบุตรบุญธรรมด้วย แต่ไม่มีสิทธิรับมรดกของคู่สมรสหรือญาติของผู้รับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1586 ประกอบด้วย มาตรา 1533 และ มาตรา 1627)

“การคืนทรัพย์ที่บุตรบุญธรรมได้รับจากผู้รับบุตรบุญธรรม”

กรณีบุตรบุญธรรมตาย มรดกของบุตรบุญธรรมย่อมตกทอดแก่ทายาทของบุตรบุญธรรมตามปกติ โดยผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรบุญธรรมเลย เว้นแต่ทรัพย์สินที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ให้แก่บุตรบุญธรรมไว้ และยังคงรูปเดิมอยู่ ณ ถ้าขณะบุตรบุญธรรมตายบุตรบุญธรรมไม่มีคู่สมรส และไม่มีผู้สืบสันดาน ย่อมกลับมาคืนมาเป็นของผู้รับบุตรบุญธรรม แม้แต่บิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมก็ไม่มีสิทธิได้รับ แต่ถ้าขณะบุตรบุญธรรมตายบุตรบุญธรรมมีคู่สมรส หรือมีผู้สืบสันดาน ทรัพย์สินดังกล่าวนั้นย่อมเป็นมรดกของบุตรบุญธรรมที่จะตกให้แก่ทายาทไม่กลับคืนไปเป็นของผู้รับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1587)

กฎหมายบัญญัติอย่างนี้ เพราะจะให้ผู้รับบุตรบุญธรรมรับบุตรบุญธรรมไว้ด้วยความใคร่ในตัวเองนั้น โดยจริงจัง ไม่ใช่เพราะเห็นแก่ทรัพย์สมบัติของเด็ก ผู้รับบุตรบุญธรรมควรเป็นผู้เสียสละ มิแต่ให้ ไม่มีได้มา

(5) การเลิกรับบุตรบุญธรรม

ก. การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยความตกลงกัน

เลิกโดยความตกลงการรับบุตรบุญธรรม จะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างคู่กรณี เมื่อใดก็ได้ และให้นำมาตรา 1583, 1584 และ 1585 มาบังคับโดยอนุโลม (มาตรา 1588)

คู่กรณีได้แก่ผู้รับบุตรบุญธรรมกับฝ่ายบุตรบุญธรรม ทั้งสองฝ่ายตกลงปรองดองกันเลิกเป็นผู้รับบุตรบุญธรรม และเป็นบุตรบุญธรรมเมื่อใดเวลาใดก็ได้ทั้งสิ้น โดยอนุโลมตามมาตราต่อไปนี้

ถ้าผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาเดิมของเด็ก ถ้าไม่มีบิดามารดาต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม (คนเดิมที่ให้ความยินยอม)

ถ้าผู้เป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมเล็กน้อย (มาตรา 1583)

ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้เป็นบุตรบุญธรรม มีคู่สมรสอยู่ ต้องให้คู่สมรสยินยอมในการเลิกรับบุตรบุญธรรมนั้นด้วย เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริต หรือสูญหายไปไม่น้อยกว่า 1 ปี (มาตรา 1584)

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อได้จดทะเบียนเลิกรับตามกฎหมาย (มาตรา 1585)

ข. การฟ้องคดีเลิกรับบุตรบุญธรรม

การฟ้องคดีเลิกรับบุตรบุญธรรมจะมีได้เฉพาะกรณีที่ได้ระบุไว้ใน มาตรา 1589 คือ

- ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย หรือหมิ่นประมาทในข้อร้ายแรงต่ออีกฝ่ายหนึ่ง หรือต่อ บุพการีของเขา อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินกว่า 1 ปี ฝ่ายหลังฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุกเกินกว่า 3 ปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้
- ผู้รับบุตรบุญธรรมผิดหน้าที่บิดามารดาอย่างมากตามมาตรา 1536 (ไม่เลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่บุตรบุญธรรมขณะเป็นผู้เยาว์) ตามมาตรา 1543 (ไม่จัดการทรัพย์สินของบุตรบุญธรรมด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชน) ตามมาตรา 1545 (เอาเงินบุตรบุญธรรมไปใช้ส่วนตัว) ตามมาตรา 1546 (ทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุตรบุญธรรมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล) และตามมาตรา 1547 (ทำกิจการซึ่งประโยชน์ของผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมขัดกันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล) กรณีเหล่านี้บุตรบุญธรรมฟ้องขอเลิกได้

ค. อายุความการฟ้องเลิกรับบุตรบุญธรรม

ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรม เมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้กล่าวหาหรือควรรู้ข้อความอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น (มาตรา 1590)

ง. เมื่อบุตรบุญธรรมฟ้องเลิก

บุตรบุญธรรมซึ่งมีอายุต่ำกว่า 15 ปี จะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากผู้มีสิทธิให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1591)

จ. ผลคำพิพากษาของศาล

การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว (มาตรา 1592)

ฉ. ผลของการเลิกรับบุตรบุญธรรม

เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืนสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้ก่อนโดยสุจริต (มาตรา 1593)

3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ได้มีการแก้ไขเนื่องจากได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้น เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และมีการเรียกร้องสิทธิเสมอภาคระหว่างชายหญิง และได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 28 วรรค 2 ให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และได้กำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติต่างๆ ให้สอดคล้อง กับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ใช้บังคับ ส่งผลให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้สำเร็จเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2519

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2477 มีผลเป็นการรับรองการรับบุตรบุญธรรมที่มีผลสมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2478 ด้วย

หลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมมีดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมไว้ว่า บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1598 / 19)

(2) เงื่อนไขเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

ก. ความยินยอมของบิดามารดา

การรับบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อ ได้รับความยินยอมของบิดา และมารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองต้องได้รับความยินยอมของบิดา หรือมารดาผู้มีอำนาจปกครองที่ยังมีชีวิตอยู่

ถ้าไม่มีบุคคลผู้ให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอม และการปฏิเสธไม่ให้ความยินยอมนั้น เป็นไปโดยไร้เหตุผล และเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 21)

มาตรา 1598 / 21 นี้ได้บัญญัติหลักแตกต่างไปจากมาตรา 1583 ในบรรพ 5 เดิมดังนี้

- มาตรา 1583 ในบรรพ 5 เดิม มิได้บัญญัติถึง กรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ดังในมาตรา 1598 / 21
- มาตรา 1583 ในบรรพ 5 เดิม มิได้บัญญัติถึง เมื่อบิดาหรือมารดาซึ่งมีชีวิตอยู่ทั้งคู่ แต่บุคคลหนึ่งเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ไม่มีข้อยกเว้นว่าไม่ต้องได้รับความยินยอม ดังในมาตรา 1598 / 21 เป็นการแก้ไขช่องว่างโดยกำหนดให้เฉพาะผู้ซึ่งใช้อำนาจปกครองบุตรเท่านั้นที่ให้ความยินยอม

ข. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย (มาตรา 1598 / 20)

ก. ความยินยอมของผู้อื่น

ในเรื่องความยินยอมของผู้อื่นนี้บรรพ 5 เดิมมิได้พูดถึงไว้เลยโดยบรรพ 5 ในปี พ.ศ. 2519 นี้ได้พูดถึงกรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง และมีได้ถูกทอดทิ้งไว้ดังนี้

- กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง

“การรับผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาล”

ในกรณีที่ผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาล หรือสถาบันซึ่งทางราชการ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลใดมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี การรับบุตรบุญธรรมให้

กระทำได้โดยได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาล หรือสถาบัน หรือของบุคคลดังกล่าว และมีให้นำมาตรา 1598 / 21 มาใช้บังคับ

ในกรณีที่มีการปฏิเสธ ไม่ให้ความยินยอมโดยไร้เหตุผล และการปฏิเสธนั้นเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ อัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 22)

หลักการและเหตุผลในมาตราดังกล่าว เพื่อคุ้มครอง และช่วยเหลือเด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง และอยู่ในความอุปการะของหน่วยงานต่างๆ เป็นการแก้ไขปัญหาในเรื่องผู้ให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์ที่รับผิดชอบอยู่ให้ไปเป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่น

- กรณีผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้ง

บทบัญญัติมาตรา 1598 / 22 ให้ใช้บังคับแก่กรณีกับผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้ง แต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาล หรือสถาบันตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1598 / 22 และบิดามารดาของผู้เยาว์นั้นในกรณีที่มีทั้งบิดา และมารดา หรือบิดา หรือมารดา ของผู้เยาว์นั้น ในกรณีที่บิดา หรือมารดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ได้ทำหนังสือมอบให้ไว้แก่สถานพยาบาล หรือสถาบันดังกล่าว เป็นผู้มียอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรบุญธรรมด้วย

หนังสือมอบอำนาจดังกล่าวในวรรคหนึ่งจะถอนเสียมิได้ ตราบเท่าที่ผู้เยาว์นั้นยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานพยาบาล หรือสถาบันที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์นั้น (มาตรา 1598 / 23)

การที่ผู้มอบอำนาจจะถอนคืนซึ่งอำนาจไม่ได้นั้น กฎหมายมุ่งที่จะป้องกันไม่ให้บิดามารดาของผู้เยาว์เอาเปรียบสถานพยาบาล หรือสถาบันที่เลี้ยงดูผู้เยาว์นั้น

ง. คู่สมรสของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรม

ผู้ที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอม ของคู่สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่และไม่มีใคร ได้รับข่าวคราวประการใดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (มาตรา 1598 / 25)

มาตรา 1584 บรรพ 5 เดิม ได้จำกัดเพียงในด้านวิกลจริต แต่อาจมีกรณีอื่นที่คู่สมรสนั้นไม่ได้วิกลจริต แต่ไม่อาจแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ในการรับบุตรบุญธรรม หรือการเป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของตนได้ เช่น ในกรณีถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือน หรือเจ็บป่วยเป็นอัมพาตพูดไม่ได้ เป็นต้น

ส่วนในมาตรา 1584 บรรพ 5 เดิม ในเรื่องที่ใช้คำว่า “สูญหาย” นั้นไม่ปรากฏว่าใช้ในมาตราใดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น บรรพ 5 ในปี พ.ศ. 2519 จึงได้ใช้ถ้อยคำใหม่แทน

จ. ศาลอนุญาต

เนื่องจากในบางครั้ง ผู้รับผิดชอบในกรณีที่ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาล หรือสถาบันซึ่งทางราชการ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการจัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงดูเด็ก หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบุคคลใดมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ตามมาตรา 1598 / 22 โดยผู้รับผิดชอบเหล่านี้อาจมีความประสงค์ที่จะรับผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนเอง ซึ่งก็ได้มีกฎหมายเปิดโอกาสให้ทำได้ในการรับผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรบุญธรรม โดยให้ศาลเป็นผู้อนุญาต¹⁷ คือ บุคคลผู้อาจให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1598 / 22 จะรับผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งตามมาตรา นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนก็ได้ ในเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของบุคคลดังกล่าว (มาตรา 1598 / 24)

ข้อยกเว้น

ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรม ของบุคคลใดอยู่จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกัน ไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1598 / 26)

หากมีการรับบุตรบุญธรรมฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมนั้นย่อมไม่สมบูรณ์

(3) แบบของการรับบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย (มาตรา 1598/27) ได้บัญญัติเหมือนมาตรา 1585 บรรพ 5 เดิม

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

ก. สิทธิและหน้าที่

บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับ โดยอนุโลม (มาตรา 1598 / 28)

¹⁷ สหัท สัตหิววิริยะ. (2527). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย-ครอบครัว. หน้า 182.

ข. การรับมรดก

“การตัดสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม”

การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดก ของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุ การรับบุตรบุญธรรมนั้น (มาตรา 1598 / 29)

มาตรา 1587 บรรพ 5 เดิม บัญญัติห้ามผู้รับบุตรบุญธรรมรับมรดกของบุตรบุญธรรมทุกฐานะ รวมถึงการรับมรดกตามพินัยกรรมด้วย ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายจึงแก้ไขใหม่ไม่ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมรับมรดกของบุตรบุญธรรมแต่ในฐานะทายาทโดยธรรมเท่านั้น ถ้าเป็นการรับมรดกในฐานะอื่นก็ไม่ห้าม

“การคืนทรัพย์สินที่บุตรบุญธรรมได้รับจากผู้รับมรดก”

ถ้าบุตรบุญธรรมซึ่งไม่มีคู่สมรส หรือผู้สืบสันดานตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืน จากกองมรดกของบุตรบุญธรรมเพียงเท่าที่ทรัพย์สินนั้นยังคงเหลืออยู่ภายหลังจากชำระหนี้ของกองมรดกเสร็จสิ้นแล้ว

ห้ามมิให้ฟ้องคดีเรียกร้องสิทธิตามวรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของบุตรบุญธรรมหรือเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่บุตรบุญธรรมตาย (มาตรา 1598 / 30)

บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นลาภมิควรได้ ดังนั้น ภายหลังจากที่ชำระหนี้ของกองมรดกเสร็จสิ้นไปแล้ว ไม่มีทรัพย์สินใดๆ เหลืออยู่ ผู้รับบุตรบุญธรรมก็เรียกคืนซึ่งทรัพย์สิน เช่นว่านั้นไม่ได้

(5) การเลิกรับบุตรบุญธรรม

ก. การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยความตกลงกัน

การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้วจะเลิก โดยความตกลงกันในระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรม กับบุตรบุญธรรมเมื่อใดก็ได้

ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดา และให้นำมาตรา 1598 / 20 และมาตรา 1598 / 21 มาใช้โดยอนุโลม

ในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยคำสั่งศาลตามมาตรา 1598/21 วรรคสอง หรือมาตรา 1598/22 วรรคสอง หรือในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานพยาบาล หรือสถาบัน หรือของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กตามมาตรา 1598 / 22 วรรคหนึ่ง ถ้าผู้เยาว์นั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมให้กระทำต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยคำร้องขอของผู้มีส่วนได้เสีย หรืออัยการ

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย
(มาตรา 1598 / 31)

ข. การฟ้องคดีเลิกรับบุตรบุญธรรม

บทบัญญัติมาตรา 1598 / 33 คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้น เมื่อ

- ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้าย เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งกระทำการประทุษร้ายอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อกาย หรือจิตใจของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง และการกระทำนั้นเป็นความผิดมิโทษอาญา อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน 1 ปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้
- ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกิน 3 ปี เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดย ประมาทอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้
- ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดา และการกระทำนั้นเป็นการละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 1564 มาตรา 1571 มาตรา 1573 มาตรา 1574 หรือมาตรา 1575 เป็นเหตุให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้
- ผู้รับบุตรบุญธรรมถูกถอนอำนาจปกครอง และเหตุที่ถูกถอนอำนาจปกครองนั้นมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นผู้ไม่สมควรเป็นบิดามารดาบุตรบุญธรรมต่อไป บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้
- บิดาได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรภายหลังการรับบุตรบุญธรรม และบิดาได้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของบุตรบางส่วน หรือทั้งหมด ผู้รับบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

บทบัญญัติตามมาตรา 1598 / 33 อนุมาตรา (2) (3) และ (8) เป็นการแก้ไข และเพิ่มเติมเหตุตามมาตรา 1589 บรรพ 5 เดิม

ค. อายุความในการฟ้องเลิก

ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมรู้ หรือควรรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น (มาตรา 1598 / 34)

ระยเวลานั้นคงห้ามเฉพาะ การฟ้องคดีเลิกรับบุตรบุญธรรมเท่านั้น ไม่รวมถึงการรับบุตรบุญธรรมที่ขัดกับเงื่อนไขของกฎหมาย เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับอายุ หรือความยินยอม

เป็นต้น แต่คงไม่รวมถึง ผู้รับบุตรบุญธรรมสมรส กับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีผลให้การรับบุตรบุญธรรม เป็นอันยกเลิกตามมาตรา 1598 / 32 โดยไม่ฟ้องคดี

ง. เมื่อบุตรบุญธรรมฟ้องเลิก

บุตรบุญธรรมซึ่งมีอายุต่ำกว่า 15 ปี จะฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมมิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรม

แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 35)

จ. ผลคำพิพากษาของศาล

การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำพิพากษาของศาล ย่อมมีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่ได้จดทะเบียนแล้ว (มาตรา 1598 / 36)

ฉ. ผลของการเลิกรับบุตรบุญธรรม

เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเลิกแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมกลับคืนสู่ฐานะอย่างสมบูรณ์ในครอบครัวเดิมของตน แต่ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้ไว้โดยสุจริต ก่อนการจดทะเบียน (มาตรา 1598 / 37)

ช. การเลิกรับบุตรบุญธรรมเมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1451

เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม เปรียบเสมือนบิดามารดากับบุตร ไม่สมควรที่สมรสกัน ดังนั้นเมื่อมีการสมรสกันระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเกิดขึ้น กฎหมายจึงถือว่าการรับบุตรบุญธรรมเป็นอันยกเลิกไป¹⁸

การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1451 (มาตรา 1598 / 32)

4) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม

จากการที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2519 เพื่อให้ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันนั้น แต่ได้ทำโดยระยะเวลาที่เร่งรีบเพื่อให้เสร็จภายใน 2 ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ทำให้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับนี้ มีความไม่เหมาะสมในการตีความ และไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคม จึงต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม

¹⁸ ชาดิชชา อัครวิบูลย์ และ สมบูรณ์ ชัยเดชสุริยะ. (2521). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2521). หน้า 479.

หลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมมีดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้ บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1598 / 19)

โดยในมาตรา 1598/19 ใหม่ได้ลดอายุของผู้รับบุตรบุญธรรมเดิม จากอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี เหลืออายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการรับบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น จะได้เป็นประโยชน์แก่สังคม ในเรื่องอายุผู้รับบุตรบุญธรรมที่ให้มียุแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี ยังคงเหมือนเดิมเพื่อให้มีการเคารพนับถือต่อกัน และเพื่อความสอดคล้องกับความเป็นจริงระหว่างบิดามารดา และบุตรตามธรรมชาติ

(2) เงื่อนไขเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

ก. ความยินยอมของบิดามารดา

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม จะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดา และมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

วรรคสองได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้หรือไม่ให้ความยินยอม และการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดา หรือบิดา หรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาต แทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้ (มาตรา 1598 / 21)

ข. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอม (มาตรา 1598 / 20)

ค. ความยินยอมของผู้อื่น

กฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา 1598 / 22 , 1598 / 23

- กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง

“การรับผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานพยาบาล”

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอมให้นำความในมาตรา 1598 / 21 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม (มาตรา 1598 / 22) คือผู้รับบุตรบุญธรรมหรืออัยการสามารถร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็กนั้นได้

- กรณีผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้ง

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก บิดาและมารดา หรือบิดาหรือมารดา ในกรณีที่มีมารดา หรือบิดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง จะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้นให้นำความในมาตรา 1598 / 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 1598 / 23) คือให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอม โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดา เนื่องจากบิดามารดาได้ทิ้งบุตรไปแล้ว

วรรคสองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือ หนังสือมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งจะถอนเสียมิได้ตราบเท่าที่ผู้เยาว์ยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้น

ง. คู่สมรสของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน ในกรณีที่คู่สมรสไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรสนั้น (มาตรา 1598 / 25)

จ. ศาลอนุญาต

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมแทนสถานสงเคราะห์เด็กในการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598 / 22 หรือมาตรา 1598 / 23 จะรับผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแล หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้น เป็นบุตรบุญธรรมของตนเองได้ต่อเมื่อ ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของผู้ยื่นแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็ก (มาตรา 1598 / 24)

ข้อยกเว้น

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใด อยู่ จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของ คู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

วรรคสองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับ ผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรส ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว และมีให้มาตรา 1598 / 21 มาใช้บังคับ (มาตรา 1598 / 26)

(3) แบบของการรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน กล่าวคือ การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 (มาตรา 1598/27) เดิมการรับบุตรบุญธรรมแค่จดทะเบียนก็สมบูรณ์ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติ การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ได้ออกบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2522 ทำให้ ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

กฎหมายไม่ได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ก. สิทธิและหน้าที่

บุตรบุญธรรมมีฐานะเหมือนกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญ ธรรม (มาตรา 1598 / 28)

ข. การรับมรดก

“การตัดสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม”

ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ ในฐานะทายาท โดยธรรม (มาตรา 1598 / 29)

“การคืนทรัพย์ที่บุตรบุญธรรมได้รับจากผู้รับมรดก”

ผู้รับบุตรบุญธรรมสามารถเรียกทรัพย์ที่ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนได้ เท่าที่ทรัพย์ ยังเหลือหลังชำระหนี้กองมรดก (มาตรา 1598 / 30)

(5) การเลิกรับบุตรบุญธรรม

ก. การเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยความตกลงกัน (มาตรา 1598 / 31)

บทบัญญัติเหมือนมาตรา 1598/30 วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสี่ เดิมกฎหมายไม่ได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ส่วนในวรรคสามกฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598 / 21 วรรคสอง มาตรา 1598 / 22 มาตรา 1598 / 23 มาตรา 1598 / 24 หรือมาตรา 1598 / 26 วรรคสอง ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งศาล โดยคำร้องขอของผู้มีส่วนได้เสีย หรืออัยการ

ข. การฟ้องคดีเลิกรับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1598 / 33)

บทบัญญัติเหมือนมาตรา 1598 / 33 (4) (5) (6) (7) เดิม กฎหมายไม่ได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 1598 / 33 (1) กรณีฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้ายไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง หรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

มาตรา 1598 / 33 (2) กฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีฝ่ายหนึ่งหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้ ถ้าบุตรบุญธรรมกระทำการดังกล่าวต่อคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา 1598 / 33 (3) กฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำการประทุษร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการี หรือคู่สมรสของอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจอย่างร้ายแรง และการกระทำนั้นเป็นความผิดที่มีโทษอาญา อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

มาตรา 1598 / 33 (8) กฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีผู้รับบุตรบุญธรรมผู้ใดถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วน หรือทั้งหมด และเหตุที่ถูกถอนอำนาจปกครองนั้นมีพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่าผู้นั้นไม่สมควรเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมต่อไป บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

มาตรา 1598 / 33 (9) กฎหมายใหม่ได้ถูกยกเลิก เนื่องจากได้มีการยกเลิกมาตรา 1553 ในเหตุที่บิดามาจดทะเบียนเป็นบุตรภายหลังจากที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว บิดามาขอใช้อำนาจปกครองบุตร จึงเป็นการขัดกับอำนาจปกครองของผู้รับบุตรบุญธรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1934/2545 โจทก์อุปการะเลี้ยงดูจำเลยมาตั้งแต่จำเลยอายุได้ 7 วัน ต่อมาโจทก์จดทะเบียนรับจำเลยเป็นบุตรบุญธรรม แสดงว่าโจทก์เมตตารักใคร่จำเลยเสมือนลูก โจทก์ได้ให้การศึกษาคดีแก่จำเลย และอุปการะเลี้ยงดูจำเลยตลอดมา จนจำเลยสมรส

มีครอบครัวโจทก์ก็ยังคงมีความรัก และเมตตาต่อจำเลยตั้งใจจะยกทรัพย์สินสมบัติให้ แต่เมื่อจำเลยเติบโตใหญ่ขึ้นมากกลับไม่มีความเคารพยำเกรงโจทก์ซึ่งเปรียบเสมือนมารดาผู้ให้กำเนิด และเป็นผู้มีพระคุณ จำเลยด่าว่าโจทก์ด้วยถ้อยคำรุนแรง อันเป็นเรื่องที่บุตรไม่พึงกระทำต่อมารดา ทั้งจำเลยมักหาเรื่องระราน โจทก์อยู่ตลอดเวลา และยังนำอาวุธปืนมาขู่จะฆ่าโจทก์ ครึ่งสุดท้ายจำเลยต่อว่าโจทก์ต่อหน้าบุคคลอื่นอีก นับว่าจำเลยสิ้นความเคารพยำเกรงโจทก์แล้ว นอกจากนั้นจำเลยยังไม่มีความซื่อสัตย์ต่อโจทก์จะเอาที่ดินของโจทก์เป็นของจำเลยแต่ผู้เดียว โดยมีได้เป็นไปตามความประสงค์ของโจทก์ การกระทำของจำเลยจึงเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควรเหยียดหยามโจทก์อันเป็นการทำชั่วอย่างร้ายแรง ไม่สมควรที่จะให้จำเลยเป็นบุตรบุญธรรมของโจทก์อีกต่อไป โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเลิกรับบุตรบุญธรรมได้

ค. อายุความในการฟ้องเลิก

ห้ามฟ้องเลิกรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่รู้หรือควรรู้เหตุที่ทำให้เลิกนั้น หรือพ้น 10 ปี นับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น (มาตรา 1598 / 34)

ง. เมื่อบุตรบุญธรรมฟ้องเลิก

การฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ครบ 15 ปี บริบูรณ์ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดเป็นผู้มีอำนาจฟ้องแทน แต่ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุครบ 15 ปี บริบูรณ์แล้ว บุตรบุญธรรมฟ้องได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใด

วรรคสองกฎหมายได้แก้ไขเพิ่มเติม กรณีตามวรรคหนึ่ง อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 35)

จ. ผลคำพิพากษาของศาล

การเลิกรับบุตรบุญธรรมมีผลเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะทำให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกที่กระทำโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จดทะเบียน (มาตรา 1598 / 36)

ฉ. ผลของการเลิกรับบุตรบุญธรรม

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีเมื่อมีการเลิกรับบุตรบุญธรรมถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดกลับมีอำนาจปกครอง นับแต่เวลาที่จดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1598/31 หรือนับแต่เวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้เลิกการรับบุตรบุญธรรม แต่ถ้าได้มีการตั้งผู้ปกครองของผู้เป็นบุตรบุญธรรมไว้ก่อนการเลิกรับบุตรบุญธรรม ให้ผู้ปกครองยังคงมีอำนาจหน้าที่เช่นเดิมต่อไป เว้นแต่บิดามารดาโดยกำเนิดจะร้องขอ และศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอเป็นผู้มีอำนาจปกครอง

วรรคสองได้มีการเพิ่มจากมาตรา 1598/37 ของบทบัญญัติเดิม กรณีการเปลี่ยนผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้มาโดยสุจริตก่อนจดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรม

โดยในปี พ.ศ. 2551 ความเดิมของมาตรา 1598 / 37 ถูกยกเลิกและแก้ไขใหม่ โดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2551 มาตรา 7

กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีเมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมตาย หรือมีการ เลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดกลับมีอำนาจ ปกครองนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมตาย หรือนับแต่เวลาที่จดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598 / 31 หรือนับแต่เวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้เลิกการรับบุตรบุญธรรม เว้น แต่ศาลเห็นสมควรสั่งเป็นประการอื่น

วรรคสองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีที่มีการตั้งผู้ปกครองของผู้เป็นบุตร บุญธรรมไว้ก่อนผู้รับบุตรบุญธรรมตาย หรือก่อนการเลิกรับบุตรบุญธรรม ให้ผู้ปกครองยังคงมี อำนาจหน้าที่เช่นเดิมต่อไป เว้นแต่บิดามารดาโดยกำเนิดจะร้องขอ และศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอเป็น ผู้มีอำนาจปกครอง

วรรคสามได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีการเปลี่ยนผู้ใช้อำนาจปกครองตาม วรรคหนึ่ง หรือผู้ปกครองตามวรรคสองไม่เป็นเหตุ เสื่อมสิทธิที่บุคคลภายนอกได้มาโดยสุจริตก่อน ผู้รับบุตรบุญธรรมตาย หรือก่อนจดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรม

วรรคสี่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กรณีให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจร้องขอ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งเป็นประการอื่นตามวรรคหนึ่ง (มาตรา 1598 / 37)

ข. การเลิกรับบุตรบุญธรรมเมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1451

การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการฝ่าฝืนมาตรา 1451 (มาตรา 1598/32)

5) พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

เหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522 ฉบับนี้ คือ เนื่องจากการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมซึ่งแต่เดิมเคยจำกัดอยู่เฉพาะในระหว่างเครือญาติ และผู้รู้จักคุ้นเคยกันนั้น บัดนี้ได้แพร่ขยายออกไปสู่บุคคลภายนอกอื่นๆ ทั้งคนไทย และคนต่างชาติ สมควรกำหนดเงื่อนไข และวิธีการในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไว้เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของ เด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญและป้องกันการค้าเด็กในรูป ของการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของบิดามารดาที่แท้จริงของเด็ก ตลอดจนประโยชน์ของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

เมื่อผู้ใดมีความประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม นอกจากต้องปฏิบัติตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 บัญญัติแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการ รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ด้วย

หลักพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มีดังต่อไปนี้

(1) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กรมประชาสงเคราะห์ ส่วนราชการที่กรมประชาสงเคราะห์มอบหมาย¹⁹ หรือ องค์การสวัสดิภาพเด็กที่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีดำเนินการเพื่อให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 6)

ในกรณีองค์การสวัสดิภาพเด็กที่ประสงค์จะดำเนินการ เพื่อให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากอธิบดี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอใบอนุญาต การอนุญาต และแบบใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 7)

ในกรณีที่อธิบดีไม่อนุญาตให้องค์การสวัสดิภาพเด็กได้รับใบอนุญาตตาม มาตรา 7 ให้อธิบดีแจ้งคำสั่งไม่อนุญาต พร้อมด้วยเหตุผลไปยังองค์การสวัสดิภาพเด็กนั้น โดยไป ชักช้า องค์การสวัสดิภาพเด็กมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อรัฐมนตรีภายใน 30 วันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งคำสั่ง คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่องค์การสวัสดิภาพเด็กซึ่งได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 7 แล้วฝ่าฝืน เงื่อนไขในการอนุญาต หรือกระทำการเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน หรือต่อสวัสดิภาพเด็ก อธิบดีมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตได้ และให้นำความในวรรค หนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 8)

(2) คณะกรรมการ

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตร บุญธรรม” (มาตรา 9-14) โดยมีอำนาจเกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(3) การออกนอกราชอาณาจักร

ห้ามมิให้ผู้ใดพา หรือจัดส่งเด็กออกไปนอกราชอาณาจักร เพื่อวัตถุประสงค์ให้มี การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือทางอ้อม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ กำหนดในกฎกระทรวง ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 18, มาตรา 34 และตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2, ฉบับที่ 6, ฉบับที่ 7)

¹⁹ ปัจจุบัน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการ ได้เปลี่ยนเป็นกรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

(4) เงื่อนไขการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องมีการทดลองเลี้ยงดู และได้รับอนุมัติให้รับเป็นบุตรบุญธรรมตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

การทดลองเลี้ยงดูตามวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้ร่วมบิดามารดา ผู้ร่วมบิดาหรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครองของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลอื่นตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 19)

เนื่องจากมาตรา 19 วรรคสองได้มาจากพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 ในมาตรา 3 ที่ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 ฉบับนี้ คือ เนื่องจากข้อยกเว้นไม่ต้องทดลองเลี้ยงดูเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมที่กำหนดไว้ตามกฎหมายปัจจุบัน คือผู้ร่วมบิดามารดา ผู้ร่วมบิดาหรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครองนั้น ปรากฏว่ายังมีกรณีอื่นซึ่งสมควรได้รับการยกเว้นอีก เช่น กรณีคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะรับบุตรบุญธรรม หรือบุตรที่ติดมาของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วย จึงสมควรแก้ไขกฎหมายโดยเปิดโอกาสให้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขกรณีที่จะได้รับยกเว้นเพิ่มขึ้นได้ตามความเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 นี้

ผู้ประสงค์จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมให้ยื่นคำขอ พร้อมทั้งหนังสือแสดงความยินยอมของบุคคล ผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต่ออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์สำหรับผู้มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร (รวมทั้งชาวต่างประเทศ) หรือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับผู้มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด เมื่อบุคคลดังกล่าวตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว มีคำสั่งให้ทดลองเลี้ยงดูเด็ก แล้วให้ผู้ขอรับเด็กรับมอบเด็กที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรมไปทดลองเลี้ยงดู (มาตรา 20, มาตรา 23 และตามกฎกระทรวงฉบับที่ 4 , ฉบับที่ 7)

ในระหว่างการทดลองเลี้ยงดู ถ้าผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมถอนคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมอบเด็กคืนแก่บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หรือพนักงานเจ้าหน้าที่

การมอบเด็กคืนตามวรรคหนึ่งต้องกระทำโดยไม่ชักช้า ให้อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี มีคำสั่งเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนำเด็กไปมอบคืนตามกำหนด โดยให้คำนึงถึงระยะทางความสะดวกในการนำเด็กไปมอบ และสวัสดิภาพของเด็ก (มาตรา 24)

ในระหว่างการทดลองเลี้ยงดูบิดา หรือมารดาไม่ว่าจะเป็นผู้ให้ความยินยอมหรือไม่ อาจขอให้ยกเลิกคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเสียก็ได้ โดยยื่นคำขอต่ออธิบดี หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ถ้าอธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ยกเลิกคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมอบเด็กคืนแก่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ขอยกเลิก และให้นำความในมาตรา 24 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 25)

(5) ผลการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

เมื่อได้มีการทดลองเลี้ยงดูครบกำหนดแล้ว ปรากฏว่าผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเหมาะสมที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และคณะกรรมการสั่งอนุมัติให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้ดำเนินการขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้ถือว่าความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่ยื่นตามมาตรา 20 เป็นความยินยอมในการจดทะเบียน (มาตรา 27) เมื่อได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมแล้วโดยชอบไม่อาจเลิกการรับบุตรบุญธรรมได้ จนกว่าจะได้มีการฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรม และเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว นายทะเบียนก็จะจดทะเบียนให้²⁰

เมื่อได้มีการทดลองเลี้ยงดูครบกำหนดแล้ว ปรากฏว่าผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมไม่เหมาะสมที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และคณะกรรมการสั่งไม่อนุมัติให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ให้อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี สั่งให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมอบเด็กคืนคืนแก่บุคคลผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาผู้ปกครอง หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีเช่นนี้ ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องมอบเด็กคืน และให้นำความในมาตรา 24 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอาจอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง โดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

ในระหว่างพิจารณาของศาล ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมอาจร้องต่อศาลให้เด็กอยู่ในความเลี้ยงดูของผู้ร้องก็ได้

คำสั่งของศาลชั้นต้นตามวรรคสอง และวรรคสามให้เป็นที่สุด (มาตรา 28)

การพิจารณาคดี และการอ่านคำสั่งศาลเกี่ยวกับการรับเด็ก เป็นบุตรบุญธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ให้กระทำโดยลับ (มาตรา 31)

²⁰ สมบูรณ์ บุญกินันท์. (2531, กันยายน). “การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม.” *บทบัญญัติ*, 44, 1.

6) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption)

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption) ฉบับนี้ นอกจากจะเป็นการให้ความคุ้มครองแก่เด็กในการรับบุตรบุญธรรมแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการทำให้การรับบุตรบุญธรรมในระหว่างประเทศคู่สัญญา เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยยอมรับความแตกต่างในเงื่อนไขกระบวนการภายในของแต่ละประเทศ ในการรับบุตรบุญธรรม และสถานะทางกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม และเด็กในประเทศผู้ส่ง ประเทศผู้รับ และประเทศคู่สัญญาอื่นๆ²¹

ประเทศไทยได้แสดงเจตนาเข้าผูกพันตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption) เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2547 โดยประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรตามอนุสัญญา 2 องค์กร คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน (Accredited Bodies) และ องค์กรที่มีอำนาจ (Competent Authority) ส่วนองค์กรกำกับดูแลกลาง (Central Authority)²²

อนุสัญญานี้มีการตกลงกันระหว่างประเทศคู่สัญญาในประเด็นสำคัญๆ²³ หลายประเด็น ดังนี้

หมวด 1 ขอบเขตของอนุสัญญา

หมวด 2 เงื่อนไขสำหรับการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ

หมวด 3 สำนักงานกลางและหน่วยงานซึ่งได้รับอนุญาต

หมวด 4 เงื่อนไขการพิจารณาในการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ

หมวด 5 การรับรองและผลของการรับบุตรบุญธรรม

²¹ ซาติชาย เชนฐสมน. (2549). อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (Convention on Protection of Children and Co-Operation in Respect of Intercountry Adoption). สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2551, จาก

http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=303&d_id=302.

²² แหล่งเดิม.

²³ จรัญ กักศิธนากุล. (2543). อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ Hague Convention on the Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2552, จาก

<http://www.adoption.dsdw.go.th/adoption-11.html>.

หมวด 1 ขอบเขตของอนุสัญญา

เพื่อก่อตั้งหลักประกันให้มั่นใจว่า การรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศมีขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก และด้วยความเคารพต่อสิทธิขั้นมูลฐานของเขา ตามที่รับรองในกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อก่อตั้งระบบความร่วมมือระหว่างประเทศคู่สัญญา เพื่อให้มั่นใจว่าหลักประกันเหล่านั้นได้รับการเคารพ และเป็นการป้องกันการลักพา การขาย หรือการค้าเด็ก เพื่อประกันการรับรองการรับบุตรบุญธรรมซึ่งทำตามอนุสัญญานี้ (มาตรา 1)

อนุสัญญานี้ใช้กับกรณีซึ่งเด็กมีถิ่นที่อยู่ตามปกติในประเทศคู่สัญญาหนึ่ง (ประเทศกำเนิด) 1) ได้ถูก กำล้างถูก หรือกำลังจะถูกนำไปยังอีกประเทศคู่สัญญาหนึ่ง (ประเทศผู้รับ) ไม่ว่าจะหลังการรับบุตรบุญธรรมในประเทศกำเนิดโดยคู่สมรส หรือบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ปกติในประเทศผู้รับ หรือเพื่อความมุ่งหมายของการรับบุตรบุญธรรม เช่นนั้นในประเทศผู้รับหรือในประเทศกำเนิด อนุสัญญานี้ครอบคลุมการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ถาวรระหว่างบิดามารดาของเด็กเท่านั้น (มาตรา 2)

อนุสัญญานี้อยู่ติดการใช้ หากไม่ได้ให้ความตกลงดังระบุใน มาตรา 17 อนุ ค. ก่อนเด็กมีอายุ 18 ปี (มาตรา 3)

หมวด 2 เจื่อนใจสำหรับการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ

การรับบุตรบุญธรรมภายในขอบเขตของอนุสัญญานี้ เกิดขึ้นเฉพาะเมื่อหน่วยงานที่มีอำนาจของประเทศกำเนิด ได้พิจารณาแล้วว่า เด็กนั้นสามารถรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ หลังจากการพิจารณาตามควรถึงความเป็นไปได้ในการจัดหาการดูแลให้เด็กภายในประเทศกำเนิดแล้ว ว่าการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก

บุคคล สถาบัน และหน่วยงานซึ่งจำเป็นต้องให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมได้รับการปรึกษาแนะนำตามที่อาจจำเป็น และได้รับแจ้งตามควรถึงผลของความยินยอม โดยเฉพาะเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม ไม่ว่าจะมิผลเป็นการทำให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเด็กกับครอบครัวโดยกำเนิดของตนสิ้นสุดหรือไม่ และต้องให้ความยินยอมโดยอิสระ ตามแบบที่กฎหมายกำหนด และแสดงออกหรือมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร โดยความยินยอมมิได้ถูกชักจูงโดยค่าจ้าง หรือการตอบแทนไม่ว่าชนิดใด และไม่มีการเพิกถอน

ความยินยอมของมารดาได้ให้ไว้ภายหลังจากการเกิดของเด็กเท่านั้น และคำนึงถึงอายุและระดับวุฒิภาวะของเด็กว่าได้รับการปรึกษาแนะนำ และได้รับแจ้งตามสมควรถึงผลของการรับบุตรบุญธรรม และผลของการให้ความยินยอมต่อการรับบุตรบุญธรรมในกรณีที่ต้องมีความยินยอมเช่นนั้น และได้มีการคำนึงถึงความเห็นของเด็กแล้ว

ความยินยอมของเด็ก ในกรณีต้องมีความยินยอมเช่นนั้น ให้นำอย่างอิสระ ตามแบบที่กฎหมายกำหนด และแสดงออกหรือมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร และความยินยอมเช่นนั้น ไม่ได้ถูกชักจูงโดยค่าจ้าง หรือการตอบแทนไม่ว่าชนิดใด (มาตรา 4)

การรับบุตรบุญธรรมภายในขอบเขตของอนุสัญญาฉบับนี้ เกิดขึ้นเฉพาะเมื่อหน่วยงานของประเทศผู้รับ ได้พิจารณาแล้วว่า บิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมมีคุณสมบัติ และเหมาะสมที่จะรับบุตรบุญธรรมได้ โดยผู้ขอรับบุตรบุญธรรมได้รับการปรึกษาแนะนำตามที่จำเป็นแล้ว และเด็กได้รับอนุญาตให้เข้าไป และพำนักเป็นการถาวรในประเทศนั้น (มาตรา 5)

หมวด 3 สำนักงานกลางและหน่วยงานซึ่งได้รับอนุญาต

ประเทศคู่สัญญาจะตั้งสำนักงานกลางเพื่อทำหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยอนุสัญญานี้ และสำหรับรัฐ ซึ่งมีมากกว่าหนึ่งระบบกฎหมาย หรือประเทศซึ่งมีหน่วยดินแดนเป็นอิสระ ย่อมตั้งสำนักงานได้มากกว่าหนึ่งได้ และระบุนขอบเขตเกี่ยวกับดินแดน หรือบุคคลของภารกิจที่มอบได้อย่างเสรี ในกรณีที่ประเทศตั้งสำนักงานกลางมากกว่าหนึ่งให้ระบุที่อยู่ของสำนักงานกลางรับแจ้งการติดต่อซึ่งจะสื่อสารไปยังสำนักงานกลางอื่นภายในประเทศนั้นได้ (มาตรา 6)

แต่ละสำนักงานกลางจะร่วมมือกัน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจในประเทศของตน เพื่อคุ้มครองเด็ก และบรรล่วัตถุประสงค์อื่นแห่งอนุสัญญานี้ โดยจัดข้อมูลทางกฎหมายต่างๆ ของประเทศตนเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม และข้อมูลทั่วไปอื่น เช่น ข้อมูลสถิติ และแบบมาตรฐานต่างๆ แข็งแก่กันถึงปฏิบัติการตามอนุสัญญาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (มาตรา 7)

สำนักงานกลางจะดำเนินมาตรการอันเหมาะสมทั้งปวง โดยตรงหรือโดยผ่านหน่วยงานสาธารณะที่จะป้องกันการได้ประโยชน์ทางการเงิน หรืออย่างอื่นอันมิชอบเกี่ยวเนื่องกับการรับบุตรบุญธรรม และที่จะยับยั้งการปฏิบัติทั้งปวงซึ่งแย้งกับวัตถุประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ (มาตรา 8)

สำนักงานกลางจะดำเนินมาตรการอันเหมาะสมทั้งปวง โดยตรงหรือโดยผ่านหน่วยงานสาธารณะ หรือหน่วยงานอื่นซึ่งได้รับอนุญาตถูกต้องในประเทศของตน เพื่อให้ความสะดวก ติดตาม และเร่งรัดกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้รับบุตรบุญธรรม ส่งเสริมการพัฒนาบริการให้คำปรึกษา แนะนำการรับบุตรบุญธรรม และบริการหลังการรับบุตรบุญธรรมภายในประเทศของตน จัดรายงานการประเมินผลโดยทั่วไป เกี่ยวกับประสบการณ์การรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศให้แก่กัน ตอบเท่าที่กฎหมายของประเทศตนอนุญาต คำร้องขอที่สมควรจากสำนักงานกลาง หรือหน่วยงานสาธารณะอื่น เพื่อข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการรับบุตรบุญธรรมเฉพาะราย (มาตรา 9)

อย่างไรก็ตามการอนุญาตจะให้แก่ และต่อหน่วยงานซึ่งแสดงว่าสามารถปฏิบัติงาน ซึ่งได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยคำนึงตามวัตถุประสงค์ไม่แสวงหากำไร และตามมาตรฐานจริยธรรม โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานที่มีอำนาจของประเทศนั้น เกี่ยวกับ องค์ประกอบ การปฏิบัติงานและภาวะทางการเงิน (มาตรา 10-11)

หน่วยงานซึ่งได้รับอนุญาตในประเทศคู่สัญญาหนึ่งอาจทำการในอีกประเทศ คู่สัญญาหนึ่ง เฉพาะเมื่อหน่วยงานที่มีอำนาจของทั้งสองประเทศได้อนุญาตให้ทำเช่นนั้นได้ (มาตรา 12)

แต่ละประเทศคู่สัญญาจะแจ้งการตั้งสำนักงานกลาง และในกรณีที่เหมาะสม ขอบเขต การกีดกันตลอดจนชื่อ และที่อยู่ของหน่วยงานซึ่งได้รับอนุญาตไปยังสำนักงานประจำที่ประชุม กรุงเฮก ว่าด้วยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (มาตรา 13)

หมวด 4 เงื่อนไขการพิจารณาในการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ
บุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ปกติในประเทศคู่สัญญาผู้ประสงค์จะรับบุตรบุญธรรมเด็กซึ่งมีถิ่น ที่อยู่ปกติในอีกประเทศคู่สัญญาหนึ่ง ให้ขอต่อสำนักงานกลางในประเทศซึ่งตนมีถิ่นที่อยู่ปกติ นั้น (มาตรา 14)

เมื่อสำนักงานกลางของประเทศผู้รับพอใจว่า ผู้ขอมีคุณสมบัติ และเหมาะสมที่จะรับ บุตรบุญธรรมให้จัดทำรายงาน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับรูป ลักษณะ คุณสมบัติ และความเหมาะสม ที่จะรับบุตรบุญธรรม ภูมิลัทธิ ประวัติครอบครัวและทางการแพทย์ สถานะทางสังคม เหตุผลที่ ขอรับบุตรบุญธรรม ความสามารถที่จะรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ ตลอดจนลักษณะของเด็ก ซึ่งเหมาะที่จะเลี้ยงดูได้ และส่งรายงานไปยังสำนักงานกลางของประเทศกำเนิด (มาตรา 15)

หากสำนักงานกลางของประเทศกำเนิดพอใจว่าเด็กนั้นอาจรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ ให้จัดทำรายงาน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับรูปลักษณะ การรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ ภูมิลัทธิ สภาพแวดล้อมทางสังคม ประวัติครอบครัว ประวัติทางการแพทย์รวมทั้งของครอบครัวเด็ก และ ความจำเป็นพิเศษของเด็ก โดยพิจารณาตามควรแก่การที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูมา และภูมิลัทธิทาง ชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมเด็ก การกำหนดดังกล่าวอาศัยพื้นฐาน โดยเฉพาะตามรายงาน เกี่ยวกับเด็ก และบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรม ว่าการจัดให้เด็กอยู่ในความดูแลที่ตั้งใจนั้นเป็น ประโยชน์สูงสุดแก่เด็กหรือไม่ และรายงานเกี่ยวกับเด็ก หลักฐานว่าได้รับความยินยอมที่จำเป็น และเหตุผลที่จัดให้เด็กอยู่ในความดูแลได้ ไปยังสำนักงานกลางของรัฐผู้รับ โดยระวางมิให้มีการ เปิดเผยตัวมารดาและบิดาหากการเปิดเผยเช่นนี้ไม่อาจทำได้ในประเทศกำเนิด (มาตรา 16)

การวินิจฉัยในประเทศกำเนิดว่าเด็กควรถูกมอบแก่บิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรม อาจทำได้ต่อเมื่อ สำนักงานกลางของประเทศนั้นได้แน่ใจว่า บิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมตกลง แล้ว โดยสำนักงานกลางของประเทศผู้รับได้เห็นชอบกับการวินิจฉัยนั้น ในกรณีที่การเห็นชอบต้อง

มีตามกฎหมายของประเทศนั้น หรือตามที่สำนักงานกลางของประเทศกำเนิดต้องการ และสำนักงานกลางของทั้งสองประเทศได้ตกลงแล้วว่าให้ดำเนินการรับบุตรบุญธรรมต่อไป และได้มีการกำหนดตามความใน มาตรา 5 แล้วว่าบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมมีคุณสมบัติ และเหมาะสมที่จะรับบุตรบุญธรรม และว่าเด็กได้รับ หรือจะได้รับอนุญาตให้เข้าไป และพำนักเป็นการถาวรในประเทศผู้รับ (มาตรา 17)

สำนักงานกลางของทั้งสองประเทศ จะดำเนินการขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อเด็กได้รับอนุญาตให้ออกจากประเทศกำเนิด และให้เข้าไป และพำนักเป็นการถาวรในประเทศผู้รับ (มาตรา 18)

การพาเด็กไปประเทศผู้รับจะดำเนินการได้ต่อเมื่อเงื่อนไขตาม มาตรา 17 ได้ปฏิบัติตามแล้ว โดยสำนักงานกลางของทั้งสองประเทศจะให้มั่นใจว่าการพาไปนี้เกิดขึ้นในพฤติการณ์ที่ปลอดภัย และเหมาะสม และหากเป็นไปได้โดยการร่วมด้วยของบิดามารดาผู้รับหรือผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และหากการพาเด็กไปไม่เกิดขึ้น ให้ส่งรายงานซึ่งระบุถึงใน มาตรา 15 และ 16 คืนแก่สำนักงาน ซึ่งเป็นผู้ส่งไป (มาตรา 19)

สำนักงานกลางจะแจ้งแก่กันให้ทราบกระบวนการรับบุตรบุญธรรม และมาตรการซึ่งดำเนินไปเพื่อให้การนั้นเสร็จสิ้น ตลอดจนความก้าวหน้าของการจัดเด็กให้อยู่ในความดูแล หากจำเป็นต้องมีระยะเวลาทดลองเลี้ยงดู (มาตรา 20)

ในกรณีที่การรับบุตรบุญธรรมจะเกิดขึ้นภายหลังการพาเด็กไปยังประเทศผู้รับ และปรากฏต่อสำนักงานกลางของประเทศนั้นว่า การจัดให้เด็กอยู่ในความดูแลของบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมไม่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ให้สำนักงานกลางนั้นใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองเด็ก โดยเฉพาะการทำให้เด็กถูกนำมาจากบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และจัดให้มีการดูแลชั่วคราว ทั้งการหารือกับสำนักงานกลางของประเทศกำเนิด จัดโดยไม่ชักช้าให้เด็กได้รับการดูแลใหม่โดยมุ่งหมายเพื่อการรับบุตรบุญธรรม หรือหากไม่เหมาะสม จัดให้มีการดูแลระยะยาวแทน การรับบุตรบุญธรรมจะไม่เกิดขึ้น จนกว่าสำนักงานกลางของประเทศกำเนิดได้รับแจ้งตามควร เกี่ยวกับบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรมรายใหม่แล้ว ส่วนมาตรการสุดท้ายจัดให้เด็กกลับหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็ก โดยคำนึงโดยเฉพาะถึงอายุ และระดับวุฒิภาวะของเด็ก ให้เขาได้รับการหารือ และในกรณีที่เหมาะสมให้เขาให้ความยินยอมเกี่ยวกับมาตรการที่จะใช้ตามข้อนี้ (มาตรา 21)

ภารกิจของสำนักงานกลางตามหมวดนี้อาจปฏิบัติโดยหน่วยงานสาธารณะ หรือโดยหน่วยงานซึ่งได้รับอนุญาตตามหมวด 3 ภายในขอบเขตที่กฎหมายแห่งประเทศของตนอนุญาต (มาตรา 22)

หมวด 5 การรับรองและผลของการรับบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมซึ่งรับรองถูกต้อง โดยหน่วยงานซึ่งมีอำนาจของประเทศที่มีการรับบุตรบุญธรรมว่าได้ทำตามอนุสัญญาฯ จะได้รับการรับรองโดยผลของกฎหมายในประเทศคู่สัญญาอื่น หนังสือรับรองจะระบุว่าความตกลงตาม มาตรา 17 อนุ ค. ได้ให้เมื่อใด และโดยผู้ ใด เวลาลงนาม ให้สัตยาบัน ยอมรับ เห็นชอบ หรือภาคยานุวัติ แต่ละประเทศสัญญาจะบอกกล่าวต่อ ผู้ดูแลอนุสัญญาฯ ถึงชื่อ และภารกิจของสำนักงาน หรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจทำหนังสือรับรองใน ประเทศนั้น ทั้งจะแจ้งการเปลี่ยนแปลงในการตั้งหน่วยงานเหล่านี้ต่อผู้ดูแลด้วย (มาตรา 23)

การรับรองการรับบุตรบุญธรรมอาจถูกปฏิเสธในประเทศคู่สัญญา หากการรับบุตรบุญธรรมนั้นขัดต่อนโยบายสาธารณะอย่างโจ่งแจ้ง โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก (มาตรา 24)

อย่างไรก็ตาม ประเทศคู่สัญญาใดๆ อาจประกาศต่อผู้ดูแลอนุสัญญาฯ ว่าตนไม่ถูกผูกพันตามอนุสัญญาฯ ที่ต้องรับรอง การรับบุตรบุญธรรมซึ่งทำความตกลง ซึ่งเกิดขึ้น โดยการใช้ มาตรา 39 วรรค 2 (มาตรา 25)

การรับรองการรับบุตรบุญธรรมรวมถึง การรับรองนิติสัมพันธ์ฉันบิดามารดาและบุตร ระหว่างเด็กกับบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรม ความรับผิดชอบต่อเด็กเยี่ยงบิดามารดา ของ บิดามารดาผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ความสิ้นสุดแห่งนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่ก่อนระหว่างเด็กกับ มารดาและบิดาของตน หากการรับบุตรบุญธรรมมีผลเช่นนี้ในประเทศคู่สัญญาที่มีการรับบุตรบุญธรรม

ในกรณีที่มีการรับบุตรบุญธรรมมีผลให้นิติสัมพันธ์ฉันบิดามารดาและบุตร ที่มีอยู่ก่อนสิ้นสุดให้เด็กได้รับบรรดาศิทธิในประเทศผู้รับและในประเทศคู่สัญญาใดๆ ซึ่งรับรองการรับบุตรบุญธรรมเท่าเทียมกับที่เป็นผลจากการรับบุตรบุญธรรมในแต่ละประเทศดังกล่าว (มาตรา 26)

ในกรณีที่การรับบุตรบุญธรรมซึ่งอนุญาตในประเทศกำเนิดไม่มีผลให้นิติสัมพันธ์ฉันบิดามารดาและบุตร ซึ่งมีอยู่ก่อนสิ้นสุด การดังกล่าวอาจถูกเปลี่ยนเป็นการรับบุตรบุญธรรม ซึ่งมีผลเช่นนั้นในประเทศผู้รับซึ่งรับรองการรับบุตรบุญธรรมตามอนุสัญญาฯ ได้ หากกฎหมายของประเทศผู้รับยอมเช่นนั้น (มาตรา 27)

สรุป

การที่ประเทศไทยเข้าผูกพันตามอนุสัญญาฯ ด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือ เรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยได้มีแนวทางในการปฏิบัติในเรื่อง การรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว ตาม อนุสัญญาฯ ว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ

ดังกล่าว โดยศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ทำหน้าที่เป็นสำนักงานกลางตามที่อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศกำหนดไว้ เนื่องจากมีความชำนาญ และประสบการณ์เรื่องการรับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว ประเทศไทยจึงไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมาย เรื่องการรับบุตรบุญธรรม เพราะข้อกำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ ไม่แตกต่างจากกฎหมายภายในของประเทศไทยที่กำหนด และประเทศไทยสามารถปฏิเสธการรับบุตรบุญธรรม หากการรับบุตรบุญธรรมขัดต่อนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

2.2.2 กฎหมายต่างประเทศ ประเทศฝรั่งเศส

ประมวลกฎหมายนโปเลียน แม้จะได้รับการยกย่องว่าเป็นประมวลกฎหมายที่ทันสมัยและสมบูรณ์ที่สุดในยุคนั้นก็ตาม แต่ประมวลกฎหมายนี้ก็ยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ คือกฎหมายบางลักษณะหรือบางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในสมัยนั้น และบางเรื่องตีความได้หลายนัย ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใหม่²⁴ บทบัญญัติในเรื่องความเป็นบิดามารดากับบุตรนอกกฎหมายมากขึ้น ในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนี้ได้แยกบุตรออกเป็น 3 ประเภทคือ บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรในสมรส บุตรที่มีชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรนอกสมรส และบุตรบุญธรรม ในส่วนบุตรบุญธรรมนี้กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้แยกการรับบุตรบุญธรรมออกเป็น การรับบุตรบุญธรรมโดยวิธีธรรมดา (adoption simple) กับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ (adoption pleniére)²⁵

ประเทศญี่ปุ่น

ประมวลกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นนั้นเนื่องจากยังไม่ชัดเจน จนทำให้ประเทศญี่ปุ่นเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ชาวต่างชาติ ทำให้ญี่ปุ่นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายโดยจ้างนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสมาปรับปรุงกับกฎหมายของญี่ปุ่น โดยการเทียบเคียงมาจากกฎหมายฝรั่งเศส เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วทำให้กฎหมายครอบครัว และมรดกไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมาย โดยในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือแบบธรรมดาที่มีมาแต่เดิมบุตรบุญธรรมยังมีความสัมพันธ์

²⁴ อุกฤษ มงคลนาวิน. (2514). ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล). หน้า 20.

²⁵ วิษณุ เครืองาม, สุรรัตน์ ประจันปัจจนึก และ ชัยพร สมบุญวงศ์. (2544). ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 125.

กับครอบครัวโดยกำเนิดอยู่ และแบบสมบูรณ์โดยบุตรบุญธรรมตัดความสัมพันธ์กับครอบครัวโดยกำเนิด²⁶

สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีประวัติที่ยาวนาน ประชาชนชาวจีนมีหลายเชื้อชาติ และหลายศาสนา โดยในสมัยก่อนนั้นขงจื้อเป็นผู้วางรากฐานวัฒนธรรมของผู้คน และสังคมเริ่มจากครอบครัว มิตรสหาย ไปถึงชุมชน ไปถึงระดับเมือง และประเทศ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง

ในการรับบุตรบุญธรรมของสาธารณรัฐประชาชนจีนนี้มีความมุ่งหมาย ตามประเพณีอันเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญที่สุด เพื่อความมุ่งหมายของการจัดหาบุตรชาย เพื่อสืบทอดพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ และเพื่อสืบทอดลัทธิของบรรพชน และเพื่อเป็นทายาทสืบทอดบรรดาศักดิ์สมบัติของบิดาบุญธรรม และนอกจากนี้ก็เพื่อดำรงไว้ซึ่งแซ่ของบิดาบุญธรรมให้ยังคงอยู่ต่อไป ชายที่ไม่มีทายาทเป็นชาย และไม่มีกรรับบุตรบุญธรรมจะถือว่าตามประเพณีจีนว่าครอบครัวของเขาจะไม่คงอยู่ต่อไป ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการรับบุตรบุญธรรมเป็นการก่อให้เกิดทายาทจากการรับบุตรบุญธรรม เพื่อเห็นแก่การกุศล หรือเพื่อเห็นแก่การอยู่ร่วมกัน ในประการหลังสุดนี้เด็กก็จะไม่ถูกทอดทิ้ง ทำให้ได้รับการศึกษา และการเลี้ยงดูเนกเช่นกับบุตรที่แท้จริงของผู้รับบุตรบุญธรรม

โดยในปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขกฎหมายการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมในสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยคณะกรรมการ (Standing Committee of the National People's Congress) นั้นทำในการประชุมครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการ (Standing Committee of the Ninth National People's Congress) ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) และจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542)²⁷

²⁶ ไพโรจน์ กัมพูศิริ. (2544). แนวทางแก้ไขปัญหากรณีชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม: ศึกษาปัญหาที่เกิดจากรูปแบบการรับบุตรบุญธรรมที่แตกต่างกันในกฎหมายครอบครัวฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย. หน้า 34-37.

²⁷ The standing committee of the national people's congress. (1999, April 1). Adoption Law of the people's Republic of China. Retrieved May 2 2009, from http://fwcc.org/China_adoption_law_98.htm.

และได้แก้ไขกฎหมายการสมรสของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ทำขึ้นในการประชุมครั้งที่ 21 ของคณะกรรมการ (Standing Committee of the Ninth National People's Congress) ในวันที่ 28 เมษายน ค.ศ.2001 (พ.ศ. 2544)²⁸

ทั้งยกเลิกกฎหมายการสมรสฉบับเก่าที่ใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524)²⁹

---

²⁸ The Standing Committee of the Ninth National People's Congress. (2001, April 28). Marriage law of the people's republic of China. Retrieved May 2, 2009, from <http://www.helpline.com/law/china/marriage/mlaw.php>

²⁹ วิมลศิริ ชำนาญเวช. (2538, เมษายน). “กฎหมายครอบครัวจีน.” วารสารกฎหมาย, 15, 1. หน้า 10.

บทที่ 3

เงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงหลักกฎหมายประเทศไทยที่เกี่ยวกับเงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม โดยเทียบเคียงกับหลักกฎหมายต่างประเทศ เพื่อจะได้นำมาศึกษาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ตลอดจนข้อดีของกฎหมายแต่ละประเทศจะได้นำมาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมของประเทศไทย

3.1 การรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของกฎหมายไทย

รัฐได้กำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้บุคคลระหว่าง ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมมีความสัมพันธ์กันเหมือน เช่น บิดา มารดา กับบุตร เพื่อก่อให้เกิดครอบครัวอีกครอบครัวหนึ่งอันเป็นรากฐานของประเทศ ซึ่งเป็นสถาบันหลัก รัฐจึงจำเป็นต้องวางเงื่อนไข และหลักเกณฑ์การรับบุตรบุญธรรมขึ้นมา เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงแห่งรัฐ²

3.1.1 เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม

เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้แบ่งเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมเป็น 2 กรณี ดังนี้

- 1) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว
- 2) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก

จากการที่ต้องแบ่งเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมออกเป็น 2 กรณีดังกล่าวนี้ เนื่องจากกฎหมายต้องการที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กในการที่จะถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม โดยไม่ถูกบุคคลที่จะรับตัวเด็กมาเป็นบุตรบุญธรรม เพื่อแสวงหาประโยชน์จากตัวเด็กโดยทารุณ โหดร้าย และไร้มนุษยธรรม และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีใจบุญได้มีโอกาสอุปการะเด็กให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยไม่หวังผลตอบแทนจากเด็ก กฎหมายจึงได้บัญญัติให้ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมายอีกฉบับ คือพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

² ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว.

1) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว

ในการที่ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมมีความประสงค์ ที่จะรับบุตรบุญธรรมนั้นกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นต้องปฏิบัติ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2533 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598 / 19 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

สำหรับมาตรา 1598 / 19 นี้ กฎหมายได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอายุขั้นต่ำของผู้รับบุตรบุญธรรมไว้ที่ 25 ปี ซึ่งแต่เดิมนั้นได้มีการกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่ 30 ปี เนื่องจากปัจจุบันหนุ่มสาวนั้นได้ประสบความสำเร็จในชีวิตเร็วขึ้น³ ซึ่งบุคคลที่อายุ 25 ปี นั้นมีความเป็นผู้ใหญ่เพียงพอแล้ว มีงานทำแล้ว และสามารถอุปการะเลี้ยงบุตรบุญธรรมได้แล้ว จึงได้มีมาลดอายุขั้นต่ำของผู้รับบุตรบุญธรรมลงอีก 5 ปี และเพื่อให้เกิดการรับบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น ส่วนในเรื่องที่ผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นยังคงเหมือนเดิมคือ 15 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติระหว่างบิดา มารดา กับบุตร และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็เพื่อให้มีการยำเกรง ให้เกิดความเคารพต่อผู้รับบุตรบุญธรรม หากกำหนดเกณฑ์อายุห่างต่ำเกินไปอาจเกิดเหตุการณ์ที่ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเปลี่ยนสถานะมาเป็นสามีภรรยากันได้ อันเป็นการกระทบต่อความรู้สึกของสังคมทั่วไป และศีลธรรมเป็นอย่างมาก⁴ การแก้ไขกฎหมายในปี พ.ศ. 2535 นี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากล เนื่องจากในต่างประเทศได้กำหนดคุณสมบัติของผู้รับบุตรบุญธรรมไว้ต่ำกว่าประเทศไทย เช่น ประเทศอังกฤษ 21 ปี เยอรมัน 25 ปี และประเทศฟิลิปปินส์ ให้ผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว⁵

(2) เงื่อนไขเรื่องความยินยอม

ก. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/20 ได้บัญญัติไว้ว่า การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

³ ประสพสุข บุญเดช. (2526, มีนาคม-เมษายน). “กฎหมายครอบครัวแก้ไขใหม่ ปี 26” คุณภาพ, 30, 1. หน้า 41.

⁴ รัชฎา เอกบุตร. (2550). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว บิดามารดา และบุตร. หน้า 219-220.

⁵ ประสพสุข บุญเดช. (2550). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. หน้า 729.

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า บุตรบุญธรรมที่ได้บรรลุนิติภาวะแล้วก็ต้องได้รับความยินยอมจากบุตรบุญธรรมนั้นก่อน

ข. ความยินยอมของกลุ่มสมรส

มาตรา 1598 / 25 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน ในกรณีที่คู่สมรสไม่อาจให้ความยินยอมได้หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มี คำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของกลุ่มสมรสนั้น

นอกจากการที่ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม จะต้องได้รับความยินยอมดังกล่าวในข้างต้นแล้ว ถ้าหากผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสอยู่ ก็ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสนั้นก่อนด้วย เนื่องจาก มาตรา 1598/28 บัญญัติไว้ว่า บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตร ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิด หมดอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ส่วนในวรรคสองบัญญัติว่า ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ซึ่งในวรรคสองนี้ ผู้รับบุตรบุญธรรม และคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีการะ และหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรบุญธรรมที่ยังเป็นผู้เยาว์อยู่ อันมีผลกระทบต่อไปประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มสมรสของผู้รับบุตรบุญธรรมโดยตรง กฎหมายจึงต้องบัญญัติไว้ว่าผู้รับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน เช่นเดียวกับผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมก็ควรได้รับความยินยอมของกลุ่มสมรสเช่นเดียวกัน โดยมีลักษณะส่วนได้ส่วนเสียในการทำงานเดียวกันกับคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

ถ้าหากคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรม ไม่อาจให้ความยินยอมได้ เช่น เป็นบุคคลวิกลจริต หรือได้ไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ในกรณีนี้ การรับบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของกลุ่มสมรสนั้น โดยอ้างเหตุดังกล่าวตามกฎหมาย

สรุป เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว

- ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตร บุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี
- ผู้เป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องให้ความยินยอมด้วย

- ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน แต่หากมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรส

1. คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้
2. คู่สมรสไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก

คำว่า “เด็ก” ตาม พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เด็ก” หมายความว่า ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535

มาตรา 19 ได้บัญญัติว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์ และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์

มาตรา 20 ได้บัญญัติว่า ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448

ดังนั้นผู้เยาว์ตาม พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ได้แก่ บุคคลที่อายุยังไม่ครบ 20 ปี บริบูรณ์ และไม่ได้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยการสมรส การบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส ได้แก่ การที่ชายและหญิงได้ทำการสมรสกันเมื่อมีอายุ 17 ปี บริบูรณ์ และได้รับความยินยอมจากบิดามารดา หรือผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครอง ถ้าอายุยังไม่ครบ 17 ปี บริบูรณ์ ในกรณีมีเหตุอันควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นก็ได้

ในกรณีผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมประสงค์จะรับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นเด็กเป็นบุตรบุญธรรมของตนนั้นจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ.2535 ว่าด้วยเรื่องครอบครัวแล้วนั้นผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขกฎหมาย พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 อีกด้วย

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598 / 19 ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

บุตรบุญธรรมที่เป็นเด็กนั้น ได้แก่ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี บริบูรณ์ และไม่ได้เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะจากการสมรส

(2) เจื่อนใจในเรื่องความยินยอม

ก. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/20 ได้บัญญัติไว้ว่า การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

บทบัญญัติในเรื่องความยินยอมของเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมว่าจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี เพราะบุคคลที่ยังเป็นเด็กอยู่นั้นยังไร้เดียงสาไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องบุตรบุญธรรมนั้นได้ ส่วนบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบสามารถเลือกได้แล้วว่าจะไปเป็นบุตรของผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดามารดาที่แท้จริงของตนได้ คือโตพอแล้ว ฉะนั้นจึงได้แยกออกมาจากบทบัญญัติมาตรา 1598/21 เป็นอีกมาตราหนึ่ง

ข. ความยินยอมของบิดามารดา

มาตรา 1598/21 ได้บัญญัติไว้ว่า การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดา และมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของมารดา หรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดา หรือมารดาคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอม และการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดา หรือบิดา หรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้

ดังนั้นหากผู้ที่บรรลุนิติภาวะไม่ว่าด้วยการสมรสหรือมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก็ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาแต่อย่างใด ส่วนการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมที่บิดาหรือมารดาตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง การรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ยังมีอำนาจปกครองอยู่ ถ้าไม่มีผู้ให้ความยินยอม หรือมีแต่บิดาหรือมารดา หรือทั้งสองไม่ให้ความยินยอม และการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดา หรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2601 / 2536 เมื่อบิดามารดาหย่าขาดจากกันโดยตกลงให้บุตรผู้เยาว์อยู่ในความปกครองของมารดา ดังนั้น บิดาย่อมไม่มีอำนาจปกครองบุตร อำนาจปกครองจึงตกแก่มารดาแต่ผู้เดียว มารดาจึงมีอำนาจให้ความยินยอมในการที่บุคคลภายนอกจะรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมได้เพียงลำพังโดยไม่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลขอให้สั่งอนุญาตแทนบิดาอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 2759 / 2530 การจดทะเบียนรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดย มารดาของผู้เยาว์ดังกล่าวมิได้ให้ความยินยอมนั้นย่อมไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลตามกฎหมายศาลเพิกถอน การรับบุตรบุญธรรมนั้นได้

ค. ความยินยอมของผู้อื่น

- กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง

มาตรา 1598/22 ได้บัญญัติไว้ว่า ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้า ผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการ สงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอม ให้นำความในมาตรา 1598/21 วรรคสอง มาใช้โดย อนุโลม

ดังนั้นผู้ที่ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาล ให้ มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็กก็ได้

สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าว เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วย การสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ซึ่งทางราชการ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับรองในการ จัดตั้งขึ้นเพื่อรับเลี้ยงเด็ก ได้แก่ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก, สถานสงเคราะห์เด็ก, สถานรับเลี้ยงดู เด็ก, สถานแรกรับเด็ก, สถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว เป็นต้น ส่วนในหน่วยงานเอกชน ที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการในการจัดหาครอบครัวบุญธรรม ให้แก่เด็กกำพร้า หรือเด็กที่ถูก ทอดทิ้งได้แก่ สหทัยมูลนิธิ, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัทยา, มูลนิธิสงเคราะห์เด็กสภาภาษาไทย, บ้านพักฉุกเฉิน เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ให้เด็กได้รับสิทธิ และ ผลประโยชน์ที่พึงได้รับ เพื่อพิจารณาเลือกสรรครอบครัวบุญธรรมที่สามารถให้ความรัก ความ อบอุ่น การศึกษา และการเอาใจใส่ให้แก่เด็กกำพร้าที่ถูกทอดทิ้ง หรือเพื่อช่วยให้เด็กกำพร้าที่ถูก ทอดทิ้งได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ในบรรยากาศของครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพอนามัย การศึกษา และพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย วัตถุประสงค์หลักๆ ก็เพื่อเป็นการส่งเสริม และ ดำเนินการให้เด็กทุกคนมีชีวิตที่มั่นคง และมีความสุขในครอบครัวตนเอง เพื่อจัดหาครอบครัวทดแทน ให้แก่เด็กซึ่งไม่อาจอยู่กับครอบครัวของตนเองได้ เพื่อส่งเสริม และจัดหาครอบครัวบุญธรรมโดย ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

- กรณีผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้ง

มาตรา 198/23 ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่อยู่ใน ความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก บิดาและมารดา หรือบิดา หรือมารดาในกรณีที่มารดา หรือบิดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอน อำนาจปกครอง จะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าว เป็นผู้ที่มีอำนาจให้ความ

ยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้นำความในมาตรา 1598/22 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หนังสือมอบอำนาจตามวรรคหนึ่ง จะถอนเสียมิได้ตราบเท่าที่ผู้เยาว์ยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้น

ดังนั้นในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม โดยผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่ได้ อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ซึ่งบิดารมารดาเป็นผู้อนาจปกครองบุตร หรือบิดา หรือมารดาเป็นผู้อนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวในกรณีที่บิดา หรือมารดาคนใดคนหนึ่ง ตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครองไป แต่บิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ผู้มีอำนาจปกครองบุตร อาจจะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าว เป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ เมื่อได้ทำหนังสือมอบอำนาจให้แล้ว ผู้ที่จะรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมก็จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้มีอำนาจในสถานสงเคราะห์ดังกล่าว ส่วนบิดา มารดา หรือบิดา หรือมารดา ก็ไม่มีอำนาจให้ความยินยอมแก่บุตรของตนอีก โดยหนังสือมอบอำนาจที่ได้ทำให้ไปนั้นจะถอน ไม่ได้อีกถ้าบุตรผู้เยาว์ยังอยู่ในสถานสงเคราะห์นั้นอยู่ ผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็กก็ได้

ง. ศาล

มาตรา 1598/24 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมแทนสถานสงเคราะห์เด็กในการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598 / 22 หรือมาตรา 1598/23 จะรับผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแล หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนเอง ได้ต่อเมื่อ ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของผู้นั้นแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็ก

ดังนั้นการรับบุตรบุญธรรมอาจมีบางกรณีที่บุตรบุญธรรมถูกทอดทิ้ง และอยู่ความดูแลของสถานสงเคราะห์ เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมต้องการที่จะมาขอรับเด็ก ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ไปอุปการะเลี้ยงดูจะต้องยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์

จ. ความยินยอมของกลุ่มสมรส

มาตรา 1598/25 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีกลุ่มสมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากกลุ่มสมรสก่อน ในกรณีที่กลุ่มสมรสไม่อาจให้ความยินยอมได้หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มี คำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของกลุ่มสมรสนั้น

เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมได้กระทบกระเทือนถึงสิทธิ และหน้าที่ของ คู่สมรสที่ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม และรวมถึงมีสิทธิได้รับมรดก อีกด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงต้องให้ผู้สมรสให้ความยินยอมในการรับบุตรบุญธรรมนั้นด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 472/2537 ผู้ตายจดทะเบียนรับโจทก์ทั้งสองเป็นบุตร บุญธรรมโดยภริยาผู้ตายไม่ได้ให้ความยินยอม การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมจึงไม่สมบูรณ์ตาม กฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์รวมทั้งสิทธิ และหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างผู้ตายกับโจทก์ทั้งสอง ในฐานะผู้รับบุตรบุญธรรม โจทก์ทั้งสองจึงไม่เป็นทายาทที่จะมีสิทธิรับมรดกของผู้ตายได้

ช้อยกเว้น

มาตรา 1598/26 ได้บัญญัติไว้ว่า ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่ จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรส ของผู้รับบุตรบุญธรรม

ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วย จะต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสซึ่งเป็นบุตร บุญธรรมอยู่แล้ว และมีให้มาตรา 1598 / 21 มาใช้บังคับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2621 – 2622 / 2531 (ประชุมใหญ่) ป.กับผู้ตายอยู่ด้วยกัน ฉันทามีภริยาโดยไม่จดทะเบียนสมรส จึงไม่เป็นคู่สมรสกันตามกฎหมาย ได้จดทะเบียนรับผู้คัดค้าน เป็นบุตรบุญธรรมโดย ป. จดทะเบียนก่อนผู้ตาย ผู้คัดค้านยอมเป็นบุตรบุญธรรมของ ป. ก่อนแล้ว จะเป็นบุตรบุญธรรมของผู้ตายอีกในขณะเดียวกันไม่ได้เป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมของผู้ตายจึงไม่สมบูรณ์ไม่มีผลตามกฎหมาย ผู้คัดค้านไม่ใช่ทายาท ไม่มี ส่วนได้เสียในทรัพย์มรดก ย่อมไม่มีสิทธิร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกหรือถอนผู้จัดการมรดกของ ผู้ตาย

(3) แบบของการรับบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598 / 27 ได้บัญญัติไว้ว่า การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน กล่าวคือ การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายจะ สมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

(4) ผลของการรับบุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/28 ได้บัญญัติไว้ว่า บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตร ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิด มา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตร บุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ดังนั้นเมื่อได้มีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมแล้ว บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะเช่นเดียวกันกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม เช่นนี้สิทธิ และหน้าที่ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมย่อมเหมือนกับสิทธิ และหน้าที่ระหว่างบิดามารดากับบุตร บิดามารดาโดยกำเนิดก็หมดอำนาจในการปกครองนับแต่เวลาที่เป็นบุตรบุญธรรม อำนาจปกครองดังกล่าวผู้รับบุตรบุญธรรมจะเป็นผู้ใช้อำนาจต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 899/2535 โจทก์ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรอันเกิดจากโจทก์กับจำเลยตามที่จำเลยให้สัญญาไว้ขณะจดทะเบียนหย่ากันนั้น แม้ภายหลังโจทก์ได้ยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมของผู้อื่น บุตรบุญธรรมก็ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม จึงไม่เป็นผลที่จะทำให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เมื่อโจทก์ได้ให้ทนายความมีหนังสือทวงถามจำเลยให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร และจดทะเบียนโอนทรัพย์สินให้โจทก์ตามสัญญาจำเลยได้รับแล้วแต่ไม่ปฏิบัติตาม จึงเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์แล้ว โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 5466/2537 นางสาว จ. ไม่รู้สึกตัวเอง พุดจารู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แพทย์ให้การวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมองฝ่อ หรือเสื่อมขั้นรุนแรงไม่สามารถรักษาให้หายตลอดจนไม่อาจปฏิบัติภารกิจส่วนตัวได้ แสดงให้เห็นว่าเป็นคนไม่มีสติสัมปชัญญะอันถือได้ว่าเป็นคนวิกลจริต ผู้ร้องเป็นบุตรบุญธรรมของนางสาว จ. ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน มีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิรับมรดก สามารถเลี้ยงดูตลอดจนรักษาผลประโยชน์และทรัพย์สินของนางสาว จ. ได้สมควรตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาลนางสาว จ.

มาตรา 1598/29 ได้บัญญัติไว้ว่า การรับบุตรบุญธรรมไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุ การรับบุตรบุญธรรมนั้น

เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น กฎหมายไม่ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิที่จะรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ กฎหมายไม่ต้องการที่จะให้มีการรับบุตรบุญธรรมเพราะหวังต้องการมรดกของบุตรบุญธรรมแต่ต้องการให้มีการรับบุตรบุญธรรมด้วยความรัก เอ็นดู ห่วงใย สงสาร ต้องการช่วยเหลือในตัวบุตรบุญธรรมนั้น

มาตรา 1598/30 ได้บัญญัติไว้ว่า ถ้าบุตรบุญธรรมซึ่งไม่มีคู่สมรส หรือผู้สืบสันดานตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืน จากกองมรดกของบุตรบุญธรรมเพียงเท่าที่ทรัพย์สินนั้นยังคงเหลืออยู่ภายหลังจากที่ชำระหนี้ของกองมรดกเสร็จสิ้นแล้ว

ส่วนในวรรคสอง คือ ห้ามมิให้ฟ้องคดีเรียกชดเชยค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้ หรือควร ได้รู้ถึงความตายของบุตรบุญธรรม หรือเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่บุตรบุญธรรมตาย

สรุป เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก

ก. ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

ข. ผู้เป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องให้ความยินยอมด้วย

ค. กรณีผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจาก

- บิดาและมารดา กรณีที่มีทั้งบิดาและมารดา

- บิดาหรือมารดา กรณีที่มารดาหรือบิดา ตายหรือถูกถอนอำนาจการปกครอง

- กรณีไม่มีผู้ให้ความยินยอม ผู้แทนโดยชอบธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้

ด. กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตาม

กฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ต้องได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานสงเคราะห์

ง. ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน

แต่หากมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรส

- คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้

- คู่สมรสไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวเป็นเวลา

ไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.1.2 การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมกรณีผู้รับเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย

บุตรบุญธรรม หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้เป็นบุตรอันแท้จริงของบิดามารดา แต่ได้ดำเนินการตามกฎหมายจนกระทั่ง ผู้นั้นได้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับเงื่อนไขระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2533 ว่าด้วยครอบครัว

การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ได้มีวิธีปฏิบัติ 2 กรณี ได้แก่

1) การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม กรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะ

(1) ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรม ยื่นคำร้อง (ค.ร. 13) ต่อนายทะเบียน

(2) นายทะเบียนตรวจสอบคุณสมบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมาย

(3) ผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมที่มีคู่สมรสต้องนำคู่สมรสมาให้ความ

ยินยอม

(4) นายทะเบียนรับจดทะเบียนให้ตามแบบ (ค.ร. 14) เมื่อผู้ร้องได้ให้ถ้อยคำว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมาย

(5) นายทะเบียนสำเนา (ค.ร. 14) โดยใช้แบบ (ค.ร. 15) ส่งนายทะเบียนกลาง

2) การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม กรณีที่ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์

(1) ผู้ที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร (รวมทั้งชาวต่างประเทศ) ให้ยื่นคำร้องตามแบบ (บ.ธ. 1) ณ ศูนย์อำนวยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ) สำหรับในต่างจังหวัดยื่นแบบ (น.ธ. 1) ที่ว่าการอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือ ที่ทำการพัฒนาสังคม และสวัสดิการจังหวัด พร้อมหนังสือยินยอมจากบุคคลผู้มีอำนาจยินยอม (พ.ร.บ.การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มาตรา 20)

(2) อธิบดีกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะพิจารณาสั่งให้ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดู ไม่น้อยกว่า 6 เดือน (พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มาตรา 23 โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดู และตรวจเยี่ยม)

(3) ผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา พี่ร่วมบิดาหรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครอง ของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลอื่นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู (พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2533 มาตรา 19 วรรค 2)

(4) เมื่อคณะกรรมการทดลองเลี้ยงดูอนุมัติให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ต้องยื่นคำร้อง (ค.ร. 13) ของจดทะเบียนต่อนายทะเบียน ภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำอนุมัติ มิฉะนั้นจะถือว่าสละสิทธิ นายทะเบียนตรวจสอบ คุณสมบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมาย

(5) ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม มีคู่สมรสต้องนำคู่สมรสมาให้ความยินยอม

(6) เด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องลงนามในช่องผู้ร้องขอจดทะเบียนด้วย (มาตรา 1598 / 20)

(7) นายทะเบียนจดทะเบียนให้ตามแบบ (ค.ร. 14) และสำเนาโดยใช้แบบ (ค.ร.15) ส่งนายทะเบียนกลาง กรณีเด็กที่เป็นบุตรบุญธรรมไร้เดียงสา และบิดามารดา หรือผู้แทนโดยชอบ

กรรมได้ลงนามแสดงความยินยอมขณะที่ยื่นเรื่องราวตามแบบ (บ.ช. 5) แล้ว บิดามารดาหรือผู้แทน
ไม่ต้องมาแสดงความยินยอมและลงนามในคำร้อง (ค.ร. 13) อีก

3.1.3 การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมกรณีผู้รับเป็นชาวต่างประเทศ

1) การยื่นความจำนงขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

(1) ชาวต่างประเทศที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศ ให้ยื่นคำขอผ่านหน่วยงานที่
รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายจากรัฐบาลของประเทศที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนา หรือองค์การสวัสดิการ
เด็กของประเทศนั้น ซึ่งได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของประเทศดังกล่าว ให้ดำเนินการเพื่อให้มีการรับ
เด็กเป็นบุตรบุญธรรมในประเทศ

(2) ชาวต่างประเทศที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศ และมีหลักฐานหนังสือสำคัญ
ประจำตัวคนต่างด้าว และทะเบียนบ้าน ให้ยื่นคำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่
(มีทะเบียนบ้านอยู่) ได้แก่ ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอที่ศูนย์อำนวยการรับเด็ก
เป็นบุตรบุญธรรม และผู้ที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอที่สำนักงานพัฒนาสังคม และ
สวัสดิการจังหวัด โดยการพิจารณาใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ เช่นเดียวกับคนที่มีสัญชาติไทย

(3) ชาวต่างประเทศที่มีถิ่นฐานอยู่ชั่วคราวในประเทศไทย และมีหนังสืออนุญาต
ทำงานจากกรมจัดหางาน กระทรวงแรงงานมาแสดง และอาศัยอยู่ในประเทศไม่น้อยกว่า 6 เดือน
ก่อนวันยื่นคำขอ และมีระยะเวลาสำหรับการทดลองเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยได้ครบกำหนด ให้ยื่น
คำขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม โดยเอกสารต่างๆจะต้องได้รับการรับรองจากสถานเอกอัครราชทูต
หรือสถานกงสุลประจำประเทศไทยของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้นด้วย

2) คุณสมบัติเบื้องต้น

(1) ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ และต้องมากกว่า
เด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรม อย่างน้อย 15 ปี

(2) จะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้ตามกฎหมายของ
ประเทศที่ผู้ขอรับมีภูมิลำเนาอยู่ และจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูต
กับประเทศไทย

(3) ผู้ขอรับเด็กที่มีบุตรอยู่ในความอุปการะ 3 คน ขึ้นไป จะต้องมีการพิจารณา
คุณสมบัติก่อนรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Special Needs)

3) การดำเนินเรื่อง

(1) เมื่อเอกสารหลักฐานต่างๆได้ครบสมบูรณ์แล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ (นักสังคม
สงเคราะห์) จะพิจารณาว่าผู้ขอรับเด็กมีคุณสมบัติตามกฎหมายหรือไม่ หากพบว่าผู้ขอรับเด็กมี
คุณสมบัติเหมาะสม มีฐานะความเป็นอยู่ดี มีอุปนิสัยดี ความประพฤติดี อาชีพรายได้ดี ฐานะของ

ครอบครัวดี ตลอดจนสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจสมบูรณ์เหมาะสมที่จะรับเด็กไปอุปการะเลี้ยงดูได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะประมวลรายละเอียดต่างๆ เสนอให้อธิบดีพิจารณาก่อนเสนอคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมพิจารณาอนุมัติคุณสมบัติผู้ขอรับเด็ก หากเป็นกรณีที่มีมอบเด็กให้กันเอง คณะกรรมการฯ จะพิจารณาเด็กควบคู่ไปในคราวเดียวกันด้วยเลย

(2) กรณีที่ผู้ขอรับเด็กกำพร้าของกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ เมื่อคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมพิจารณาอนุมัติคุณสมบัติผู้ขอรับเด็กแล้ว คณะกรรมการการคัดเลือกเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรมจะพิจารณาคัดเลือกเด็กกำพร้าของกรมฯ ให้แก่ผู้ขอรับตามบัญชีก่อนหลัง

(3) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จะแจ้งประวัติเด็กพร้อมรูปถ่ายให้ผู้ขอรับพิจารณาผ่านหน่วยงานที่ติดต่อเรื่องนี้

(4) เมื่อผู้ขอรับแจ้งตอบรับเด็กให้กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการทราบแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะเสนอให้คณะกรรมการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมพิจารณาอนุมัติให้ผู้ขอรับเด็กไปทดลองเลี้ยงดู โดยขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ก่อนนำเด็กออกไปนอกราชอาณาจักรไทยเพื่อทดลองเลี้ยงดู

(5) เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์อนุญาต กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการจะนัดหมายให้ผู้ขอรับเด็กมารับการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และรับเด็กไปทดลองเลี้ยงดูเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน โดยหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือในต่างประเทศจะทำการควบคุมการทดลองเลี้ยงดู และส่งรายงานผลการทดลองเลี้ยงดูมาให้กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ 2 เดือนต่อครั้ง เป็นระยะเวลา 6 เดือน

(6) เมื่อทดลองเลี้ยงดูครบ 6 เดือน และมีรายงานผลการทดลองเลี้ยงดูมาครบ 3 ครั้ง ซึ่งหากปรากฏว่าผลการทดลองเลี้ยงดูเป็นที่น่าพอใจ เด็กอยู่อาศัยกับครอบครัวผู้ขอรับอย่างมีความสุข พนักงานเจ้าหน้าที่จะสรุปรายงานเสนอคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ผู้ขอรับไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายได้

(7) ผู้ขอรับจะต้องไปดำเนินการขอจดทะเบียน รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมที่สถานเอกอัครราชทูตไทย หรือสถานกงสุลไทยที่ผู้ขอรับเด็กมีภูมิลำเนาอยู่โดยกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการจะมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังกระทรวงการต่างประเทศผ่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อแจ้งสถานเอกอัครราชทูตไทย หรือสถานกงสุลไทยทราบ พร้อมกันนี้ก็แจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้กับผู้ขอรับเด็กได้ทราบพร้อมกันด้วยกรณีผู้ขอรับเด็กอยู่ในประเทศไทย การจดทะเบียนสามารถดำเนินการได้ที่สำนักงานเขต ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ซึ่งเป็นการร้องขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ได้เช่นเดียวกับการขอบุตรบุญธรรมไทย

(8) กระทรวงการต่างประเทศ จะส่งสำเนาภาพถ่ายเอกสารทะเบียนการรับบุตรบุญธรรม (คร.14) จำนวน 1 ชุด มาให้กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการเพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่าการดำเนินการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมของผู้ขอรับเด็ก (แต่ละราย) ได้เสร็จสมบูรณ์ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ทุกประการ และสำหรับผู้ขอรับเด็กที่อยู่ในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะขอสำเนาภาพถ่ายเอกสารทะเบียนการรับบุตรบุญธรรม (คร.14) จำนวน 1 ชุด จากผู้ขอรับเด็กไว้เป็นหลักฐานแสดงว่าการดำเนินการขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ผู้ขอรับเด็ก (แต่ละราย) ได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วเช่นกันนั้นด้วย

3.2 การรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายต่างประเทศ

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสนั้นจะเห็นได้ว่า การรับบุตรบุญธรรมมีวิวัฒนาการกันมาตั้งแต่สมัยโรมันมาแล้ว โดยในสมัยโรมันเนื่องด้วยบิดามีอำนาจอย่างมากในครอบครัว และการรับบุตรบุญธรรมเป็นการเลียนแบบบรรพชาตี⁶

ส่วนฝรั่งเศสในสมัยของประมวลกฎหมายนโปเลียน ประเทศฝรั่งเศสได้มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องบุตรบุญธรรม โดยได้เขียนไว้ในประมวลกฎหมายนโปเลียน โดยได้บัญญัติไว้ในรูปของสัญญา เนื่องจากเกิดการปฏิวัติครั้งใหญ่ จนเกิดเด็กกำพร้าอย่างมากมาย เพื่อให้เด็กกำพร้าเหล่านั้นได้มีคนอุปการะเลี้ยงดู⁷ รัฐจึงได้ออกกฎหมายการรับบุตรบุญธรรมในการที่จะให้เด็กกำพร้าเหล่านั้นได้มีที่อยู่ โดยได้แบ่งการรับบุตรบุญธรรมออกเป็น 2 วิธีคือ

- 1) การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์
- 2) การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

โดยกฎหมายการรับบุตรบุญธรรม ในกฎหมายโรมัน และการรับบุตรบุญธรรมในประมวลกฎหมายนโปเลียนฝรั่งเศสไม่เหมือนกัน เนื่องการรับบุตรบุญธรรมในกฎหมายฝรั่งเศสได้ออกมาเพื่อเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

⁶ การรับบุตรบุญธรรมเป็นการเลียนแบบบรรพชาตี ซึ่งได้มีการรับบุตรธรรมอยู่ 2 วิธีคือ วิธีแรก adrogatio เป็นการยกครอบครัวและทรัพย์สินมาทั้งหมดเพื่อมาสู่ครอบครัวใหม่ และวิธีสอง adoption เป็นการรับบุตรบุญธรรมโดยบุตรบุญธรรมมีฐานะเหมือนบุตรที่แท้จริงโดยกำเนิด.

⁷ Marty Et Raynaud. (1956). *Droet civil. Tome I.* pp. 987 – 989.

1) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรม

กรณีที่คู่สมรสรับบุตรบุญธรรม จะต้องสมรสมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ คู่สมรสแต่ละฝ่ายมีอายุเกิน 28 ปี บริบูรณ์ และจะต้องไม่แยกกันอยู่⁸

โดยกฎหมายเดิมนั้นได้กำหนดให้ การรับบุตรบุญธรรมของคู่สมรสร่วมกัน นั้น คู่สมรสต้องทำการสมรสกันมาเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 5 ปี โดยถ้าคู่สมรสนั้นมีอายุเกิน 30 ปี ขึ้นไประยะเวลาการสมรสอาจน้อยกว่า 5 ปี ได้

ผู้รับบุตรบุญธรรมในกรณีนี้จะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 28 ปี บริบูรณ์⁹

โดยกฎหมายได้ลดเกณฑ์อายุของผู้รับบุตรบุญธรรมลง เมื่อก่อนผู้ที่ได้รับ บุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมจะรับโดยมีคู่สมรสอยู่ หรือรับ เพียงฝ่ายเดียวนั้นก็ได้อีก

หากผู้รับบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสอยู่ในขณะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม จะต้อง ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากคู่สมรสของตนเสียก่อน¹⁰

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรม 15 ปี หากบุตรบุญธรรม นั้นเป็นบุตรติดมาของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุแก่กว่าบุตร บุญธรรม 10 ปี¹¹

หากมีเหตุอันสมควร ศาลอาจจะพิพากษาให้มีการรับบุตรบุญธรรมได้ แม้ ความแตกต่างของอายุ ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน วรรคก่อน¹²

(2) คุณสมบัติบุตรบุญธรรม

บุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี บริบูรณ์ และได้อยู่กับครอบครัวของ ผู้รับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน ยกเว้นในกรณีที่บุตรบุญธรรมถูกรับเข้ามาใน ครอบครัว หรือได้อุปการะเลี้ยงดูจากผู้รับบุตรบุญธรรมมาก่อนหน้าที่จะมีอายุครบ 15 ปี และใน ขณะนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมยังไม่สามารถรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายได้ หรือได้มีการ รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาก่อนหน้านี้ที่เด็กจะมีอายุครบ 15 ปี เช่นนี้ก็สามารถรับเด็ก

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 343.

⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 343 – 1 วรรคแรก.

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 343 – 1 วรรคสอง.

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 344 วรรคแรก.

¹² ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 344 วรรคสอง.

ดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรมได้จนถึงวันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ หรือภายใน 2 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ¹³

ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลหนึ่งแล้ว จะไปเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอีกคนหนึ่งในเวลาเดียวกัน ไม่ได้¹⁴

(3) เงื่อนไขเรื่องความยินยอม

ก. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

หากผู้เยาว์ดังกล่าวมีอายุเกิน 13 ปี บริบูรณ์ ในการรับบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เยาว์นั้นเสียก่อน¹⁵

ข. ความยินยอมของบิดามารดา

ในกรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่กรรม ถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความยินยอมได้ การรับบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก็เพียงพอ¹⁶

หากผู้เยาว์มีอายุต่ำกว่า 2 ขวบ จะต้องนำเด็กให้อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก หรือองค์กรเพื่อการรับบุตรบุญธรรมที่ได้รับอนุญาตเสียก่อน¹⁷ หลังจากนั้นบิดามารดาจึงจะสามารถให้ความยินยอมในการรับบุตรของตนไปเป็นบุตรบุญธรรมได้ ยกเว้นผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะเป็นญาติพี่น้องกันสืบไปถึงสายที่ 6 นอกจากนี้แม้จะได้ให้ความยินยอมไปแล้วก็ตาม บิดามารดาสามารถถอนความยินยอม ดังกล่าวได้ภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่ให้การถอนจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การมอบบุตรบุญธรรมคืนให้แก่ บิดามารดาโดยกำเนิดเมื่อฝ่ายหลังเรียกให้ส่งคืนถือว่าบิดามารดาของผู้เยาว์ได้ถอนการให้ความยินยอมเช่นกัน ในกรณีที่ผู้เยาว์ยังมีได้ถูกส่งตัวไปดูแลเพื่อรอการรับเป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาของผู้เยาว์ก็ยังสามรถถอนความยินยอมที่ได้ให้ไปแล้ว แม้ระยะเวลา 2 เดือนจะล่วงพ้นไปก็ตาม หากผู้รับบุตรธรรมไม่ยอมมอบตัวผู้เยาว์คืนให้ บิดามารดา ก็สามารถยื่นคำร้องให้ศาลพิจารณาให้คืนตัวผู้เยาว์ได้

ค. ความยินยอมขององค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัว

ในกรณีที่บิดา และมารดาของผู้เยาว์ถึงแก่กรรม ถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความยินยอมได้ ในกรณีเช่นนี้ องค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัวจะเป็น

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 345 วรรคสอง.

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 346 วรรคแรก.

¹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 345 วรรคท้าย.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 348.

¹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 348 – 5.

ผู้ให้ความยินยอมแทนโดยฟังความเห็นจากบุคคลที่ดูแลผู้เยาว์อยู่ องค์กรนี้จะเป็นผู้ให้ความยินยอมเช่นกันในกรณีที่ไม่ปรากฏบิดามารดาของผู้เยาว์¹⁸

ในการที่ผู้เยาว์ตกอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ จะเป็นไปตามกฎหมายอีกฉบับที่เรียกว่า ประมวลกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและการช่วยเหลือของรัฐ (Code de la famille et de l'aide sociale) ในมาตรา 61 ของประมวลกฎหมายนี้ได้แบ่งผู้เยาว์ที่ตกอยู่ในความดูแลของรัฐออกเป็น 4 ลักษณะได้แก่

- ผู้เยาว์ที่ไม่สามารถหาตัวบิดามารดาได้ และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมาเกินกว่า 3 เดือน
- ผู้เยาว์ที่กำพร้าบิดาหรือมารดา และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมาเกินกว่า 3 เดือน
- ผู้เยาว์ที่บิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ
- ผู้เยาว์ที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐตามมาตรา 350 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง อันได้แก่ ผู้เยาว์ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง

ในการรับผู้เยาว์ข้างต้นเป็นบุตรบุญธรรม เนื่องจากผู้เยาว์เหล่านี้ไม่มีหรือไม่อยู่ในความปกครองของบิดามารดา องค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัวจะต้องเป็นผู้ให้ความยินยอม¹⁹

บิดามารดาไม่สนใจใยดีในตัวบุตรผู้เยาว์ ศาลอาจจะมีคำสั่งให้ผู้เยาว์เช่นว่านั้นเป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้งได้ ยกเว้นในกรณีที่คำสั่งศาลจะมีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อจิตใจของบิดามารดา หรือในกรณีที่มีญาติอื่นของผู้เยาว์รับผู้เยาว์ไปอุปการะเลี้ยงดูในระหว่างกระบวนการมีคำสั่ง²⁰

(4) ผลของการรับบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมประเภทนี้มีชื่อเรียกว่า การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมจะได้ตัวบุตรบุญธรรมมาไว้ในครอบครัวตนเองอย่างสมบูรณ์ ซึ่งมีความหมายว่าได้มาอย่างเด็ดขาด บุตรบุญธรรมจะตัดขาดจากครอบครัวเดิมโดยกำเนิดอย่างสิ้นเชิง²¹

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 348-2.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 349.

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 350.

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 356.

มีผลนับแต่วันที่ยื่นคำร้องขอรับบุตรบุญธรรม²²

บุตรบุญธรรมจะสิ้นสิทธิในการรับมรดก ในคำอุปการะเลี้ยงดู และในการใช้ชื่อสกุลของครอบครัวโดยกำเนิด นอกจากนี้โดยหลักการแล้วการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณไม่ สามารถยกเลิกได้²³

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่าง บุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิดถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นบุตรบุญธรรมจึงเข้าสู่ครอบครัวใหม่ของผู้รับบุตรบุญธรรมอย่างสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมจะมีฐานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิ และหน้าที่เท่าเทียมบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมทุกประการ²⁴

2) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

(1) คุณสมบัติบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดานี้ จะกระทำได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงอายุของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม กล่าวคือ ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมจะมีอายุเท่าใดก็ได้

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ทั้งที่เป็นผู้เยาว์ และที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดานี้ให้นำเงื่อนไขบางส่วน ของการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณมาใช้โดยอนุโลม ได้แก่ มาตรา 343 – มาตรา 344 มาตรา 346 มาตรา 346 วรรคท้าย มาตรา 347 มาตรา 348 - 5²⁵

(2) เงื่อนไข

ในการรับบุตรบุญธรรมทั้งแบบสมบูรณ และการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาก็ต้องมีคำพิพากษาศาล²⁶

การรับบุตรบุญธรรมมีผลนับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอรับบุตรบุญธรรม²⁷

(3) ผลของการรับบุตรบุญธรรม

เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ไม่ตัดขาดจากครอบครัวโดยกำเนิดส่งผลให้สิทธิ และหน้าที่ที่ยังคงมีต่อครอบครัวโดยกำเนิดเช่นเดิม

²² ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 355.

²³ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 359.

²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 358.

²⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 361.

²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 353 .

²⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 355.

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาสามารถยกเลิกได้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติน่าไม่สมควร หรือบกพร่องต่อหน้าที่ในฐานะของตนต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง²⁸

3.2.2 ประเทศญี่ปุ่น

1) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรม

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องบรรลุนิติภาวะคือมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ จึงจะสามารถรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้²⁹

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุต่ำกว่าบุตรบุญธรรม และจะรับญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปเป็นบุตรบุญธรรมไม่ได้³⁰

ผู้รับบุตรบุญธรรมเอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้ ยกเว้นระยะ 6 เดือนได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่ผู้รับบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะ หรือผู้รับบุตรบุญธรรมได้ให้สัตยาบันเมื่อตนบรรลุนิติภาวะ³¹

(2) เงื่อนไขเรื่องความยินยอม

ก. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

หากบุตรบุญธรรมมีอายุไม่เกิน 15 ปี ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถยกผู้เยาว์ให้เป็นบุตรบุญธรรมได้โดยมิต้องถามความสมัครใจยินยอมของผู้เยาว์ที่จะไปเป็นบุตรบุญธรรม และหากบุตรบุญธรรมอาศัยอยู่กับบิดา หรือมารดา หรือบุคคลอื่นที่มีได้ใช้อำนาจปกครอง ก่อนที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือบุคคลอื่นที่บุตรอาศัยอยู่ด้วยก่อน³²

หากความยินยอมของบุคคลที่ต้องให้ได้แสดงเจตนาออกไป เพราะถูกกลั่นแกล้ง หรือข่มขู่ การรับบุตรบุญธรรมย่อมไม่สมบูรณ์ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ผ่านพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่บุคคลดังกล่าวได้รู้ถึงการฉ้อฉล หรือวันที่พ้นจากการถูกข่มขู่ หรือบุคคลนั้นได้ให้สัตยาบันแก่การรับบุตรบุญธรรมนับแต่วันดังกล่าว³³

²⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 370.

²⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 792.

³⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 793.

³¹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 804.

³² ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 797 วรรคแรก.

³³ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 797 วรรคสอง.

ข. ความยินยอมของบิดามารดา

การรับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นบุตรบุญธรรม โดยผู้แทนโดยชอบธรรม มิได้ขอความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือจากบุคคลอื่นที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วยย่อมไม่สมบูรณ์³⁴

ค. ความยินยอมของศาล

การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลครอบครัว เสียก่อน ยกเว้นในกรณีการรับญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงไปของตน หรือของกลุ่มสมรสเป็นบุตรบุญธรรม³⁵ การรับบุตรบุญธรรมที่ฝ่าฝืนมาตรา 807 คือผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลย่อมไม่สมบูรณ์ ดังนั้นผู้เยาว์เอง หรือญาติพี่น้องจากครอบครัวโดยกำเนิดของผู้เยาว์ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมที่ได้ให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม อาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ผ่านพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือบุตรบุญธรรมได้ให้สัตยาบันเมื่อตนบรรลุนิติภาวะ³⁶

ผู้ปกครองจะรับผู้เยาว์ในความปกครอง เป็นบุตรบุญธรรมได้ต่อเมื่อศาลครอบครัวได้สั่งอนุญาต คำสั่งศาลนี้จะต้องมีแม้ความเป็นผู้ปกครองจะสิ้นสุดแต่ผู้ปกครองยังไม่ได้ส่งมอบบัญชีการจัดการทรัพย์สินให้เรียบร้อย³⁷

ผู้เยาว์จะให้สัตยาบันแก่การรับบุตรบุญธรรมได้ต่อเมื่อบรรลุนิติภาวะ หรือกลับมาอยู่ในฐานะที่มีความสามารถตามกฎหมาย³⁸

หากได้มีการส่งมอบบัญชีการจัดการทรัพย์สินก่อนผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ หรือก่อนผู้เยาว์กลับมาที่มีความสามารถตามกฎหมาย กำหนดระยะเวลาตามวรรคแรกให้เริ่มนับแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือวันที่ผู้เยาว์กลับมาที่มีความสามารถตามกฎหมาย³⁹

ง. ความยินยอมของกลุ่มสมรส

กลุ่มสมรสต้องร่วมรับบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์ แต่ถ้าบุตรบุญธรรมนั้นบรรลุนิติภาวะก็ไม่จำเป็นต้องร่วมกันเป็นผู้รับบุตรบุญธรรม สามีหรือภริยาอาจจะรับบุคคลดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรมได้ฝ่ายเดียวโดยกลุ่มสมรสของตนเพียงแต่ให้ความยินยอมเท่านั้น⁴⁰

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 806-3.

³⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 798.

³⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 807.

³⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 794 วรรคแรก.

³⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 794 วรรคสอง.

³⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 794 วรรคท้าย.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 795.

คู่สมรสฝ่ายที่มีได้รับความยินยอม อาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอน การรับบุตรบุญธรรมนั้นได้ ยกเว้นระยะเวลาได้ล่วงพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่คู่สมรสได้รู้ถึงการรับ บุตรบุญธรรม หรือตนเองได้ให้สัตยาบัน⁴¹

การรับบุตรบุญธรรมไม่สมบูรณ์หากความยินยอมที่คู่สมรสอีกฝ่ายได้ให้ไป เนื่องจากถูกกลั่นแกล้ง หรือข่มขู่ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ล่วงพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่คู่สมรส รู้ถึงการ ถูกลั่นแกล้งหรือวันที่พ้นจากการถูกข่มขู่ หรือคู่สมรสได้ให้สัตยาบันนับแต่วันดังกล่าว⁴²

(3) แบบการรับบุตรบุญธรรม

การรับบุตรบุญธรรมต้องจดทะเบียน โดยให้นำเอาบทบัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสในมาตรา 793 มาใช้บังคับโดยอนุโลม⁴³

การรับบุตรบุญธรรมโดยมิได้จดทะเบียนย่อมตกเป็นโมฆะ⁴⁴

(4) ผลของการรับบุตรบุญธรรม

รับรองฐานะของบุตรบุญธรรมว่า มีฐานะเท่าเทียมกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม⁴⁵

บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม⁴⁶

2) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรม

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีคู่สมรส และจะต้องร่วมกันรับเด็ก เป็นบุตรบุญธรรม ยกเว้น ในกรณีรับบุตรชอบด้วยกฎหมายของคู่สมรสอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรม⁴⁷

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ หากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมี อายุไม่ถึง 25 ปี อย่างน้อยก็จะต้องมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ ก็จะต้องบรรลุนิติภาวะ⁴⁸

(2) คุณสมบัติบุตรบุญธรรม

ผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นผู้เยาว์ที่มีอายุไม่เกิน 6 ปี บริบูรณ์ ในเวลาที่มีคำ ขอต้อศาลให้มีการรับบุตรบุญธรรม แต่อาจรับผู้เยาว์ที่มีอายุไม่เกิน 8 ปี บริบูรณ์ เป็นบุตรบุญธรรม

⁴¹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 806-2 วรรคแรก.

⁴² ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 806-2 วรรคสอง.

⁴³ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 799.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 802 วรรคสอง.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 809.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 810.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-3.

⁴⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-4.

ได้ ถ้าหากผู้เยาว์นั้นอยู่ในความดูแลของผู้จะรับบุตรบุญธรรม ในฐานะผู้ปกครองมาตั้งแต่ก่อนที่ตนจะมีอายุครบ 6 ปี บริบูรณ์⁴⁹

(3) เจื่อนใจเรื่องความยินยอม

การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาของผู้เยาว์นั้นด้วย เว้นแต่กรณีที่บิดา หรือมารดาไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือบิดา หรือมารดาที่กระทำทารุณต่อบุตร หรือประสกร์ร้ายต่อบุตร หรือเหตุผลอื่นใดที่เป็นการปฏิบัติอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สุขของบุตร การรับบุตรบุญธรรมก็สามารถทำได้โดยปราศจากความยินยอมของบิดาหรือมารดา⁵⁰

(4) การทดลองเลี้ยงดู

ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องนำเด็กที่ตนเองจะรับเป็นบุตรบุญธรรม ไปทำการทดลองเลี้ยงดูอย่างน้อย 6 เดือน โดยเริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำร้องขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมยกเว้นเด็กอยู่ในความดูแลอุปการะของผู้รับบุตรบุญธรรมมาก่อนหน้านั้นแล้ว⁵¹

(5) ผลของการรับบุตรบุญธรรม

บุตรบุญธรรมมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิด จะถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิง หลังจากที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้วในการจดทะเบียน นายทะเบียนจะจดทะเบียนให้เหมือนหนึ่งว่าบุตรบุญธรรมเป็นผู้สืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม และบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิจะขอจดทะเบียนดังกล่าว⁵²

3.2.3 สาธารณรัฐประชาชนจีน

กฎหมายการสมรสของสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำขึ้นในการประชุมครั้งที่ 21 ของคณะกรรมการ (Standing Committee of the Ninth National People's Congress) ในวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544)

โดยกำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมและพ่อแม่แท้ๆ นั้นจะถูกตัดไป เมื่อมีการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม⁵³

⁴⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-5.

⁵⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-6.

⁵¹ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-8.

⁵² ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817-9.

⁵³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการสมรส มาตรา 26 วรรคสอง.

ปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขกฎหมายการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยคณะกรรมการ (Standing Committee of the National People's Congress) นั้นทำในการประชุม ครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการ (Standing Committee of the Ninth National People's Congress) ของ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) และจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) โดยประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมิน

บทที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 1-3)

บทที่ 2 การก่อตั้งความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม (มาตรา 4-22)

บทที่ 3 ความคงอยู่ของการรับบุตรบุญธรรม (มาตรา 23-25)

บทที่ 4 ความสิ้นสุดของความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรม (มาตรา 26-30)

บทที่ 5 ความรับผิดชอบทางกฎหมาย (มาตรา 31)

บทที่ 6 บทบัญญัติเพิ่มเติม (มาตรา 32-34)

บทที่ 1 บททั่วไป

การออกกฎหมาย เพื่อป้องกันความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรมทางกฎหมาย และเป็นการปกป้องสิทธิแต่ละฝ่าย ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรมให้เกิด ความปลอดภัย⁵⁴

การรับบุตรบุญธรรม ต้องเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูและการเติบโตของผู้ถูกรับเลี้ยงและการ คุ้มครองโดยสิทธิทางกฎหมายของผู้ถูกรับเลี้ยง และผู้รับเลี้ยงที่มีความสอดคล้องกับกฎหมายเท่า เทียมกันและการอาสาสมัคร และไม่ขัดกับศีลธรรมของสังคม⁵⁵

การรับบุตรบุญธรรมจะต้องไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย และกฎข้อบังคับของการวางแผน ครอบครัว⁵⁶

1) เงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

(1) คุณสมบัติผู้รับบุตรบุญธรรม

ผู้ประสงค์รับบุตรบุญธรรมต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

ก. ไม่มีบุตร

ข. มีความสามารถในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้ถูกรับเลี้ยง

ค. ไม่มีความเจ็บป่วยโดยทางการแพทย์เห็นว่าไม่สามารถในการรับเลี้ยงบุตร

บุญธรรม และ

⁵⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 1.

⁵⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 2.

⁵⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 3.

จ. มีอายุเกิน 30 ปี⁵⁷

การรับบุตรบุญธรรม ในเด็กที่มีเชื้อสายเดียวกันโดยสายเลือดในรุ่นเดียวกัน และความเป็นเครือญาติในระดับที่สาม อาจไม่มีการจำกัดตามข้อกำหนดในข้อ (3) มาตรา 4 ข้อ (3) มาตรา 5 และ มาตรา 9 ของกฎหมายนี้และการจำกัดในผู้น้อยที่อายุต่ำกว่า 14 ปี⁵⁸

คนจีนในต่างแดน ในการรับบุตรบุญธรรมที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อสายในรุ่นเดียวกัน และความเป็นเครือญาติในระดับที่สาม อาจไม่ขึ้นกับข้อห้ามที่ผู้รับเลี้ยงต้องอยู่ในสถานะไร้บุตร⁵⁹

ผู้ประสงค์รับบุตรบุญธรรม อาจได้รับบุตรบุญธรรมเพียงคนเดียวเท่านั้นเป็นชาย หรือหญิง⁶⁰

เด็กกำพร้า เด็กพิการหรือทารกที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กที่ถูกเลี้ยงในสถานสงเคราะห์ และโดยที่ไม่สามารถค้นพบผู้ปกครองที่แท้จริง อาจทำการรับเลี้ยงโดยข้ามข้อกำหนดว่าผู้รับเลี้ยงต้องไม่มีบุตรและรับเลี้ยงเด็กได้เพียงคนเดียวเท่านั้น⁶¹

เมื่อใดที่ชายไร้ภริยาจะรับเด็กหญิงเป็นบุตรบุญธรรม ความแตกต่างของอายุระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมต้องไม่น้อยกว่า 40 ปี⁶²

ตามกฎหมายฉบับนี้ชายต่างชาติสามารถที่จะรับบุตรบุญธรรม (ชาย หรือหญิงก็ได้) ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน⁶³

เมื่อชาวต่างชาติรับเลี้ยงเด็กในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน การรับบุตรบุญธรรมของเขาหรือเธอต้องผ่านการตรวจสอบและอนุมัติ โดยตัวแทนของผู้รับเลี้ยงในประเทศ ตามกฎหมายของประเทศ ผู้รับเลี้ยงต้องส่งเอกสารรับรองที่ระบุข้อมูลผู้รับเลี้ยงในด้าน อายุ สถานภาพ อาชีพ ทรัพย์สิน สุขภาพและหลักฐานการลงโทษความผิดอาญาที่ออกให้โดยตัวแทนผู้มีอำนาจในประเทศที่พำนัก เอกสารที่ผ่านการรับรองต้องผ่านการตรวจโดยฝ่ายต่างประเทศของประเทศที่พำนัก ตัวแทนผู้มีอำนาจโดยฝ่ายต่างประเทศ และสถานทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน

⁵⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 6.

⁵⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 7 วรรคแรก.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 7 วรรคสอง.

⁶⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 8 วรรคแรก.

⁶¹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 8 วรรคสอง.

⁶² ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 9.

⁶³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 21 วรรคแรก.

และประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้รับเลี้ยงต้องสรุปข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ที่ยกเด็กให้เป็นบุตรบุญธรรม และลงทะเบียนบุคคลกับฝ่ายดูแลมนุษยชนในระดับจังหวัด⁶⁴

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมต้องผ่านการรับรองตามที่เรียกเรื่อง ต้องไปที่ตัวแทนผู้รับรองที่กำหนดว่ามีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการรับรองจากผู้มีอำนาจในต่างประเทศโดยฝ่ายพิจารณาคดีของศาลรัฐในการรับรองการรับบุตรบุญธรรม⁶⁵

(2) คุณสมบัติบุตรบุญธรรม

ผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 14 ปี เช่นที่ระบุ (enumerated) ข้างล่างนี้ จะสามารถรับเป็นบุตรบุญธรรมได้

ก. เด็กกำพร้าที่บิดาและมารดาถูกคร่าชีวิตไป (bereaved of parents)

ข. เด็กทารก หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้งที่ไม่สามารถสืบหา หรือพบบิดามารดาได้ หรือ

ค. เด็กที่บิดามารดาไม่สามารถที่จะอบรมสั่งสอน (rear) ได้เนื่องจากความลำบาก

ขาดแคลน (unusual difficulties)⁶⁶

(3) เงื่อนไขเรื่องความยินยอม

ก. ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

การบอกรับบุตรบุญธรรม และการนำเด็กออกรับเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องทำการโดยสมัครใจ (voluntary basis)⁶⁷

เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์อายุ 10 ปี หรือมากกว่า จะต้องได้รับความยินยอม (consent) ของผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม (adoptee) ก่อน⁶⁸

ข. ความยินยอมของบิดามารดา

เมื่อใดที่บิดามารดาตั้งใจจะนำบุตรของตนออก เพื่อเป็นผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว บิดามารดาต้องพร้อม (must act in concert) ถ้าหนึ่งในบิดา หรือมารดาไม่สามารถสืบหาได้ บิดา หรือมารดาผู้ยังเหลืออยู่อาจนำเด็กออกเป็นผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมเพียงผู้เดียวได้⁶⁹

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 21 วรรคสอง.

⁶⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 21 วรรคสาม.

⁶⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 4.

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 11 วรรคแรก.

⁶⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 11 วรรคสอง.

⁶⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 10 วรรคแรก.

บิดาเลี้ยงและมารดาเลี้ยงอาจทำการ โดยความยินยอมของบิดามารดาของ ลูกเลี้ยงทั้งชายหรือหญิง โดยรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมชายหญิง และการรับบุตรบุญธรรมนั้นอาจ ปราศจากข้อจำกัดที่ระบุในข้อ (3) มาตรา 4 ข้อ (3) มาตรา 5 และ มาตรา 6 ของกฎหมายนี้และ เช่นกัน โดยข้อจำกัดที่ผู้ถูกรับเลี้ยงต้องอายุน้อยกว่า 14 และผู้รับเลี้ยงจะรับเด็กได้คนเดียวเท่านั้น⁷⁰

ค. ความยินยอมของคู่สมรส

เมื่อบุคคลผู้มีคู่ครองประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมทั้งสามี-ภริยา จะต้องรับบุตรบุญธรรมโดยพร้อมเพียงกัน⁷¹

ง. ความยินยอมของผู้อื่น

ประชากรหรือสถาบันต่อไปนี้ได้ระบุชื่อเป็นผู้ให้สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม

- ผู้ดูแลของสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า
- สถาบันสังคมสงเคราะห์ (social welfare institutions)
- บิดามารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้เนื่องจากความลำบากขาด

แคลน⁷²

ถ้าบิดามารดาของเด็กทั้งสองเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถ ผู้ดูแลไม่จำเป็นต้อง นำเด็กออกให้รับเป็นบุตรบุญธรรม เว้นแต่กรณีบิดามารดาอาจทำร้ายจนเกิดอันตรายสาหัสแก่เด็ก⁷³

เมื่อผู้ดูแลตั้งใจปล่อยเด็กกำพร้าที่รับเลี้ยงให้เป็นบุตรบุญธรรม ผู้ดูแลต้อง ได้รับการยินยอมจากผู้ที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนเลี้ยงดูเด็กกำพร้า เมื่อผู้มีอำนาจในการเลี้ยงดูเด็ก กำพร้าไม่ยินยอมให้เด็กถูกรับเลี้ยงและผู้ดูแลไม่ต้องการทำหน้าที่ผู้ดูแลต่อ จึงจำเป็นต้องมีการ เปลี่ยนผู้ดูแลตามกฎหมายทั้งหมดไปตามกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน⁷⁴

(4) การจดทะเบียน

การรับบุตรบุญธรรมต้องทำการลงทะเบียน กับหน่วยงานกลางมนุษยชนใน ระดับประเทศ ความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงนั้นมีผลบังคับในวันที่ลงทะเบียน⁷⁵

⁷⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 14.

⁷¹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 10 วรรคสอง.

⁷² ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 5.

⁷³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 12.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 13.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 15 วรรคแรก.

หน่วยงานกลางมนุษยชนทำหน้าที่ในการรับลงทะเบียน ก่อนการลงทะเบียน การประกาศการรับบุตรบุญธรรมของเด็กทารกที่ถูกทอดทิ้งและเด็กที่บิดามารดาแท้ไม่สามารถเลี้ยงดูได้หรือไม่พบบิดามารดาที่แท้จริง⁷⁶

ฝ่ายต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงที่สรุปข้อตกลงในการรับบุตรบุญธรรม ข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการรับบุตรบุญธรรมต้องมีการสรุป⁷⁷

ฝ่ายใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมต้องรับรอง การรับบุตรบุญธรรมต้องผ่านการรับรอง⁷⁸

เมื่อมีการกำหนดความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยง หน่วยดูแลความปลอดภัยสาธารณะต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องของรัฐในการลงทะเบียนที่อยู่ของผู้ถูกรับเลี้ยง⁷⁹

(5) อื่นๆ

เด็กกำพร้า หรือเด็กที่บิดามารดาไม่อาจเลี้ยงดูสั่งสอนได้ อาจได้รับการเลี้ยงดูจากญาติ หรือเพื่อนของบิดามารดา⁸⁰

ความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรม จะไม่นำมาใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม⁸¹

เมื่อคู่ครองฝ่ายหนึ่ง นำผู้เยาว์ออกมาขอรับเป็นบุตรบุญธรรมหลังการตาย ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น บิดามารดาของฝ่ายผู้ตายมีสิทธิในการอบรมสั่งสอนเด็ก⁸²

บิดามารดาของเด็กที่ถูกรับเลี้ยง โดยคนอื่นอาจทนไม่ได้ในการที่เด็กถูกทารุณ ตามกฎหมายการวางแผนครอบครัวจึงส่งลูกให้คนรับเป็นบุตรบุญธรรม⁸³

เป็นข้อห้ามอย่างเด็ดขาดมิให้มีการขาย หรือซื้อเด็ก หรือแม้จะทำการภายใต้แบบของการรับบุตรบุญธรรม⁸⁴

⁷⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 15 วรรคสอง.

⁷⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 15 วรรคสาม.

⁷⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 15 วรรคสี่.

⁷⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 16.

⁸⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 17 วรรคแรก.

⁸¹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 17 วรรคสอง.

⁸² ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 18.

⁸³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 19.

⁸⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 20.

ผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และผู้นำเด็กออกมาขอรับบุตรบุญธรรมประสงค์ที่จะทำการรับบุตรบุญธรรมอย่างเป็นความลับ ทั้งสองฝ่ายจะต้องให้ความนับถือต่อความปรารถนาของแต่ละฝ่าย และจะไม่เปิดเผยความลับนี้⁸⁵

บทที่ 3 ความคงอยู่ของการรับบุตรบุญธรรม

นับแต่วันที่มีการก่อตั้งความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม บทบัญญัติทางกฎหมายที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตรจะถูกนำมาใช้เกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม บทบัญญัติทางกฎหมายอันครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และญาติใกล้ชิดของบิดามารดาของเด็ก จะต้องนำมาใช้กับสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม และญาติใกล้ชิดของบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรม⁸⁶

สิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ ระหว่างเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม และบิดามารดาของเขา หรือของเธอ และญาติใกล้ชิดอื่นจะต้องถือเป็นสิ้นสุดด้วยการก่อตั้งความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม⁸⁷

เด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรมอาจใช้ชื่อสกุลของบิดาบุญธรรม หรือของมารดาบุญธรรมของเขาเองก็ได้ และยังสามารถที่จะคงไว้ซึ่งชื่อสกุลดั้งเดิมของตนเอง ถ้าได้รับคำยินยอมผ่านทางทหารหรือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง⁸⁸

การกระทำใดๆที่ขัดต่อบทบัญญัติของมาตรา 55 ของหลักทั่วไปของกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน และที่ขัดต่อกฎหมายฉบับนี้ย่อมไม่อาจบังคับได้ตามกฎหมาย⁸⁹

การกระทำในการรับบุตรบุญธรรมใดๆ ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของศาลประชาชนย่อมไม่อาจบังคับได้ตามกฎหมายมานับตั้งแต่เริ่มต้นการกระทำนั้น⁹⁰

บทที่ 4 ความสิ้นสุดของความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรม

ห้ามผู้ขอรับบุตรบุญธรรมบอกสิ้นสุดความสัมพันธ์ ก่อนที่บุตรบุญธรรมจะมีอายุถึง , เว้นแต่เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรม และบุคคลผู้นำเด็กออกมาขอรับเป็นบุตรบุญธรรม ยินยอมบอก

⁸⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 22.

⁸⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 23 วรรคแรก.

⁸⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 23 วรรคสอง.

⁸⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 24.

⁸⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 25 วรรคแรก.

⁹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 25 วรรคสอง.

สิ้นสุดความสัมพันธ์ดังว่านี้ ถ้าเด็กบุตรบุญธรรมที่เกี่ยวข้องมีอายุ 10 ปี หรือกว่านั้น จะต้องรับฟังความยินยอมของเด็ก⁹¹

เมื่อผู้ขอรับบุตรบุญธรรมไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการให้การเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม หรือมีการประพฤติผิด ทอดทิ้ง หรือมีพฤติกรรมของการรุกราน (other acts of encroachment) เกินกว่า

สิทธิตามกฎหมายของบุตรบุญธรรมผู้เยาว์ เช่นนี้บุคคลผู้นำเด็กออกมาขอรับเป็นบุตรบุญธรรมจะทรงสิทธิเรียกร้องให้สิ้นสุดความสัมพันธ์ในการรับบุตรบุญธรรม เมื่อผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และบุคคลผู้นำเด็กออกมาขอรับเป็นบุตรบุญธรรม ไม่สามารถเห็นพ้องกันได้ในเรื่องนี้จะต้องนำคดีมาสู่ศาลประชาชน⁹²

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรม และบุตรบุญธรรมที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ เลวร้ายลงไปจนถึงระดับที่ความเป็นอยู่ร่วมกันของพวกเขาในบ้านหลังเดียวกัน เป็นไปไม่ได้แล้ว พวกเขาอาจบอกสิ้นสุดความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม เป็นสัญญาในการผิดสัญญา พวกเขาต้องนำคดีมาสู่ศาลประชาชน⁹³

เมื่อบรรลู่ข้อตกลงในการยุติความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงดู ฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องทำตามขั้นตอนในการลงทะเบียนยกเลิกในความสัมพันธ์การรับเลี้ยงของฝ่ายราชการ⁹⁴

ทันทีที่มีการสิ้นสุดความสัมพันธ์ ในการรับบุตรบุญธรรมสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรม และบิดามารดาบุตรบุญธรรม และญาติสนิทของเขาทั้งหลายก็สิ้นสุดลงด้วย และสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และบิดามารดาของเขา และบรรดาญาติสนิทที่จะกลับคืนมาโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตามสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้ใหญ่ และบิดามารดาของเขา และบรรดาญาติใกล้ชิดก็อาจจะต้องการตกลงใจผ่านการปลอบโยน (consolation) ว่าจะควรคงไว้ได้ หรือไม่⁹⁵

นอกเหนือการสิ้นสุดความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยง และผู้ใหญ่ที่โตจากการรับเลี้ยงโดยบิดามารดาบุตรบุญธรรมต้องให้เงินจำนวนสนับสนุนหนึ่ง แก่บิดามารดาบุตรบุญธรรมที่ไม่สามารถทำงานได้ และไม่มีรายได้ ถ้าความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงนั้นสิ้นสุดเพราะการเลี้ยงดูที่ไม่ดีหรือการหนีทิ้งบิดามารดาบุตรบุญธรรมไปโดยเด็กโตที่ถูกรับเลี้ยง บิดามารดาบุตรบุญธรรมอาจร้องขอ

⁹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 26 วรรคแรก.

⁹² ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 26 วรรคสอง.

⁹³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 27.

⁹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 28.

⁹⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธาณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 29.

เงินชดเชยจากเด็กที่รับเลี้ยงในการเป็นอยู่และค่าการศึกษาที่จ่ายไประหว่างการรับดูแลเป็นบุตรบุญธรรม⁹⁶

ถ้าบิดามารดาของเด็กที่รับเลี้ยงขอร้องให้สิ้นสุดความสัมพันธ์ในการรับเป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาบุญธรรมอาจเรียกร้องค่าชดเชยจากบิดามารดาแท้ในการเลี้ยงดู และค่าการศึกษาที่จ่ายไประหว่างการรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ยกเว้นแต่ความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงจะสิ้นสุดจากการเลี้ยงดูที่ไม่ดีหรือการทอดทิ้งบุตรบุญธรรมโดยบิดามารดาบุญธรรม⁹⁷

บทที่ 5 ความรับผิดชอบทางกฎหมาย

ใครก็ตามที่ลักพาหรือค้ำมนุษย์ในเด็กภายใต้การรับบุตรบุญธรรมต้องถูกสอบสวนตามความผิดทางอาญาตามกฎหมาย⁹⁸

ใครที่ละทิ้งเด็กทารก ต้องโทษเป็นค่าปรับจากฝ่ายดูแลความปลอดภัยสาธารณะ ถ้าเหตุการณ์ลามไปถึงเป็นการก่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิดต้องถูกตรวจสอบในความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมาย⁹⁹

ใครก็ตามที่ขายบุตรของตนต้องรับโทษถูกปรับตามกฎหมายที่ยึดถือโดยฝ่ายดูแลความปลอดภัยของรัฐถ้าเหตุการณ์ลามไปถึงเป็นการก่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิดต้องถูกตรวจสอบในความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมาย¹⁰⁰

บทที่ 6 บทบัญญัติเพิ่มเติม

สภาประชาชน และคณะกรรมการบริการในเขตปกครองตนเองของชาติ อาศัยพื้นฐานของหลักการของกฎหมายนี้ และอาศัยแสงสว่างของเงื่อนงำที่ท้องถิ่น ก่อให้เกิดสูตรการปรับปรุง และหาบทบัญญัติที่เพิ่มเติม¹⁰¹

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (relevant regulation) ของเขตปกครองตนเองของชาติต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารของสภาประชาชนแห่งชาติ เพื่อการบันทึกกฎระเบียบ ของจังหวัดที่ปกครองตนเอง ของอำเภอที่ปกครองตนเอง จะต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหาร

⁹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 30 วรรคแรก.

⁹⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 30 วรรคสอง.

⁹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 31 วรรคแรก.

⁹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 31 วรรคสอง.

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 31 วรรคท้าย.

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 32 วรรคแรก.

ระดับจังหวัด หรือระดับสภาประชาชนในเขตปกครองตนเอง เพื่ออนุมัติก่อนบังคับใช้ และจะต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารของสภาประชาชนเพื่อการบันทึก¹⁰²

คณะรัฐมนตรีแห่งรัฐอาจก่อให้เกิดมาตรการ สำหรับการนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับนี้¹⁰³

กฎหมายนี้จะใช้บังคับในวันที่ 1 เมษายน 1992¹⁰⁴

---

¹⁰² ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 32 วรรคสอง.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 33.

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีนเรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 34.

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

ในบทนี้จะเป็นการหามาตรการทางกฎหมาย ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขข้อขัดข้องทางกฎหมาย เรื่องการรับบุตรบุญธรรมให้มีความสมบูรณเพียงพอ โดยควรเพิ่มการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 เนื่องจากประเทศไทยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรม ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ผู้เขียนจึงได้เสนอมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

4.1 เงื่อนไขทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

เนื่องจากประเทศไทยมีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว บุตรบุญธรรมยังคงมีสิทธิ และหน้าที่กับครอบครัวโดยกำเนิด เพียงแต่อำนาจปกครองเท่านั้นที่บิดามารดาโดยกำเนิดจะต้องโอนให้แก่ผู้รับบุตรบุญธรรม ตามกฎหมายไทยยังไม่มี การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ คือสิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมถูกตัดขาดจากครอบครัวเดิมโดยสิ้นเชิง เพราะประเทศไทยในสมัยก่อนนั้น ได้คำนึงถึงอนาคต และสวัสดิภาพของบุตรบุญธรรม โดยมีให้ต้องกระทบต่อสังคมโดยรวม จึงได้บัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองทั้งผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรมให้มากที่สุด³ ในประเทศไทยบิดามารดาที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมได้ปกปิดความจริงไม่บอกกับบุตรบุญธรรมว่าตนนั้นไม่ใช่บิดามารดาที่แท้จริง ส่วนในกรณีชาวต่างชาติบุตรบุญธรรมจะรู้ได้และทำให้สามารถปรับตัวและทำใจยอมรับได้⁴

ปัจจุบันประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตไปอย่างมาก ทำให้การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ จึงควรเพิ่มการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเข้ามาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นตัวเลือกเพิ่มแก่ผู้รับบุตรบุญธรรมทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับบุตรบุญธรรมใน

³ ทวี เจริญพิทักษ์. (2498, กันยายน). “การรับบุตรบุญธรรมกับสังคม.” *ตุลพาท*, 2, 1. หน้า 8.

⁴ มธุรส ศิริสถิตกุล. (2537, 7 มกราคม). “ชีวิตมีดเด็กไทย ปัญหาารุมเร้าทางออกยังไม่มี.”

ต่างประเทศ ทั้งคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ และบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ แต่ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณนี้ ให้นำเงื่อนไขบางส่วนของ การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดามาใช้โดยอนุโลม เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดานี้ ประเทศไทยได้บังคับใช้มานาน และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบัน

คงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ และบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ แต่หากมิได้บัญญัติถึงเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ให้นำเงื่อนไขบางส่วนของที่เกี่ยวข้อในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดามาบังคับใช้โดยอนุโลม เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดานี้ประเทศไทยได้บังคับใช้มานาน จึงเหมาะสมกับสภาพสังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบัน

4.1.1 คุณสมบัติของผู้รับบุตรบุญธรรม

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598/19 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จึงจะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เรื่องอายุนั้นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ให้นำเอาเงื่อนไขการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ มาใช้โดยอนุโลม คือ มาตรา 343 คู่สมรสที่จะรับบุตรบุญธรรม ต้องสมรสกันไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยคู่สมรสแต่ละฝ่ายต้องมีอายุเกิน 28 ปี และไม่แยกกันอยู่

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 792 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องบรรลุนิติภาวะ คือมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ จึงจะสามารถรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้

ข้อสังเกต เนื่องจากกฎหมายไทยในอดีต ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี จึงจะรับบุตรบุญธรรมได้ แต่เพื่อให้มีการรับบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น จึงได้ลดอายุของผู้รับบุตรบุญธรรม ลงไม่ต่ำกว่า 25 ปี ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการดีที่อายุของผู้รับบุตรบุญธรรมที่จะต้องไม่ต่ำกว่า 25 ปี เพื่อให้ผู้รับบุตรบุญธรรมมีวุฒิภาวะเพียงพอต่อการรับบุตรบุญธรรม ถ้าหากอายุน้อยกว่านี้อาจไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมได้ และเป็นการดีที่ประเทศไทยไม่ได้ห้าม คนรักร่วมเพศ ในการรับบุตรบุญธรรม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหลายประเภทมาร่วมกันรับบุตรบุญธรรม

2) การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 343 คู่สมรสที่จะรับบุตรบุญธรรม ต้องสมรสกันไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยคู่สมรสแต่ละฝ่ายต้องมีอายุเกิน 28 ปี และไม่แยกกันอยู่

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817 – 4 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ หากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีอายุไม่ถึง 25 ปี อย่างน้อยต้องมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ ก็จะต้องบรรลุนิติภาวะ

มาตรา 817 – 3 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีคู่สมรส และจะต้องร่วมกันรับบุตรบุญธรรม ยกเว้นในกรณีรับบุตรชอบด้วยกฎหมายของคู่สมรสอีกฝ่ายเป็นบุตรบุญธรรม

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 6 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุเกิน 30 ปี ไม่มีบุตร มีความสามารถในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ผู้ถูกรับเลี้ยง และไม่มีความเจ็บป่วยโดยทางการแพทย์เห็นว่าไม่สามารถในการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม

มาตรา 8 ผู้ประสงค์รับบุตรบุญธรรมอาจได้รับบุตรบุญธรรมเพียงคนเดียวเท่านั้นเป็นชาย หรือหญิง

เด็กกำพร้า เด็กพิการหรือทารกที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กที่ถูกเลี้ยงในสถานสงเคราะห์ สงเคราะห์ และโดยที่ไม่สามารถค้นพบผู้ปกครองที่แท้จริง อาจทำการรับเลี้ยงโดยข้ามข้อกำหนดว่าผู้รับเลี้ยงต้องมีบุตรและรับเลี้ยงเด็กได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

ดังนั้น เจื่อนไขทางกฎหมายไทยในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงหลักกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มคุณสมบัติของผู้รับบุตรบุญธรรม ไว้ในมาตรา 1598 / 19 วรรคสอง โดยบัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีคู่สมรส และอยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่น้อยกว่า 2 ปี เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส โดยผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ สิทธิ และหน้าที่ ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากบุตรบุญธรรมอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ จึงต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของครอบครัวเป็นหลัก และครอบครัวที่จะรับบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นครอบครัวที่สมบูรณที่สุด คือมีทั้งบิดามารดาและบุตร อยู่ร่วมกันในครอบครัว และที่กำหนดว่าต้องอยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่น้อยกว่า 2 ปี เพื่อป้องกันในระดับหนึ่งว่าจะไม่เกิดการหย่าร้างกันระหว่างสามีภรรยา เพราะสามีภรรยาที่พึงจะสมรสกันมีโอกาสหย่าร้างสูงกว่าสามีภรรยาที่ได้จดทะเบียนสมรสกันมานานแล้ว

4.1.2 คุณสมบัติของบุตรบุญธรรม

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่ง ไทย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น การรับบุตรบุญธรรมไม่ได้ระบุถึงอายุของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม กล่าวคือ บุตรบุญธรรมจะมีอายุเท่าใดก็ได้

ข้อสังเกต เนื่องจากกฎหมายไทยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียวจึงไม่จำเป็นต้องระบุถึงคุณสมบัติของบุตรบุญธรรม เพราะการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาคือเป็นประโยชน์ต่อบุตรบุญธรรมไม่มีผลร้ายประการใด

2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 345 วรรคสอง บุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี บริบูรณ์ และได้อยู่กับครอบครัวของผู้รับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน ยกเว้นในกรณีที่บุตรบุญธรรมถูกรับเข้ามาในครอบครัว หรือได้อุปการะเลี้ยงดูจากผู้รับบุตรบุญธรรมมาก่อนหน้าที่จะมีอายุครบ 15 ปี และในขณะนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมยังไม่สามารถรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายได้ หรือได้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ก่อนหน้าที่เด็กจะมีอายุครบ 15 ปี เช่นนี้ก็สามารถรับเด็กดังกล่าว เป็นบุตรบุญธรรมได้จนถึงวันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ หรือภายใน 2 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

มาตรา 346 วรรคแรก ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลหนึ่งแล้ว จะไปเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอีกคนหนึ่งในเวลาเดียวกันไม่ได้

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817 - 5 บุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์มีอายุไม่เกิน 6 ปี บริบูรณ์ ในเวลาที่มีคำขอต่อศาลให้มีการรับบุตรบุญธรรม แต่อาจรับผู้เยาว์ที่มีอายุไม่เกิน 8 ปี บริบูรณ์ เป็นบุตรบุญธรรมได้ ถ้าหากผู้เยาว์นั้นอยู่ในความดูแลของผู้จะรับบุตรบุญธรรมในฐานะผู้ปกครองมาตั้งแต่ก่อนที่ตนจะมีอายุครบ 6 ปี บริบูรณ์

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 4 บุตรบุญธรรมที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ที่สามารถรับเป็นบุตรบุญธรรมได้คือ

- (1) เด็กกำพร้าที่บิดามารดาถูกคร่าชีวิตไป
- (2) เด็กทารก หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้งไม่สามารถสืบหา หรือพบบิดามารดาได้
- (3) เด็กที่บิดามารดาไม่สามารถที่จะอบรมสั่งสอนได้ เนื่องจากความยุ่งยากผิด

ธรรมดา

ดังนั้น เจื่อนไขทางกฎหมายไทยในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงหลักกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มคุณสมบัติของบุตรบุญธรรม ไว้ในมาตรา 1598 / 20 วรรคสอง โดยบัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ บุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่เกิน 6 ปี เว้นแต่ เป็นเด็กประเภทที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีเชื้อเอชไอวี เด็กพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพร้ายแรง เทียบเคียงประเทศญี่ปุ่น โดยผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากเด็กที่มีอายุไม่เกิน 6 ปี ยังสามารถเรียนรู้ และสั่งสอนได้ หากเกินกว่า 6 ปี เด็กอาจไม่เชื่อฟังผู้รับบุตรบุญธรรม และไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหากผู้รับบุตรบุญธรรมรับบุตรบุญธรรมที่มีอายุมาก เช่นผู้รับบุตรบุญธรรมอายุ 60 ปีรับบุตรบุญธรรมอายุ 45 ปี

เป็นต้น ส่วนในช้อยกเว้นนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กประเภทที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีเชื้อเอ็ดส์ เด็กพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพร้ายแรง มีโอกาสมากขึ้นในการที่จะมีผู้อุปการะเลี้ยงดูไปเป็นบุตรบุญธรรม

4.1.3 ความแตกต่างของอายุระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598 / 19 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 793 ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรม และจะรับญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปเป็นบุตรบุญธรรมไม่ได้

ข้อสังเกต เนื่องจากกฎหมายไทย ต้องการให้เกิดการเคารพต่อกัน และเป็นการสอดคล้องต่อความเป็นจริงระหว่างบิดามารดากับบุตรตามธรรมชาติ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการดีแล้วที่ผู้รับบุตรบุญธรรมมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี ซึ่งประเทศญี่ปุ่นแค่แก่กว่ากัน 1 วันก็รับบุตรบุญธรรมได้แล้ว ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงแล้วเป็นไปได้

2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 334 วรรคแรก ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรม 15 ปี หากบุตรบุญธรรมนั้นเป็นบุตรติดมาของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรม 10 ปี ส่วนในวรรคสอง หากมีเหตุอันสมควร ศาลอาจจะพิพากษาให้มีการรับบุตรบุญธรรมได้ แม้ความต่างของอายุ ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในวรรคก่อน

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 9 ชายใดที่ไร้ภริยาจะรับเด็กหญิงเป็นบุตรบุญธรรม ความแตกต่างของอายุระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ถูกรับบุตรบุญธรรมต้องไม่น้อยกว่า 40 ปี

4.1.4 เงื่อนไขเกี่ยวกับความยินยอม

1) ความยินยอมของบุตรบุญธรรม

(1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598 / 20 การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี บุตรบุญธรรมต้องให้ความยินยอมด้วย

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 797 หากบุตรบุญธรรมมีอายุไม่เกิน 15 ปี ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถยกผู้เยาว์ให้เป็นบุตรบุญธรรมได้ โดยมีต้องถามความสมัครใจยินยอมของผู้เยาว์ที่จะไปเป็นบุตรบุญธรรม และหากบุตรบุญธรรมอาศัยอยู่กับบิดา หรือมารดา หรือบุคคลอื่นที่มีได้

ใช้อำนาจปกครอง ก่อนที่ผู้ใช้อำนาจปกครองจะยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรม จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือบุคคลอื่นที่บุตรอาศัยอยู่ด้วยก่อน

หากความยินยอมของบุคคลที่ต้องให้ได้แสดงเจตนาออกไป เพราะถูกกลั่นแกล้ง หรือข่มขู่ การรับบุตรบุญธรรมย่อมไม่สมบูรณ์ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ผ่านพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่บุคคลดังกล่าวได้รู้ถึงการฉ้อฉล หรือวันที่พ้นจากการถูกข่มขู่ หรือบุคคลนั้นได้ให้สัตยาบันแก่การรับบุตรบุญธรรมนับแต่วันดังกล่าว

ข้อสังเกต กฎหมายไทยเห็นว่าบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้เขียนเห็นว่าเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีความนึกคิดเป็นของตนเองแล้ว ดังนั้นเมื่อยกบุตรบุญธรรมให้ผู้รับบุตรบุญธรรมจึงควรถามความเห็นของบุตรบุญธรรมนั้นเสียก่อน

(2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 345 วรรคท้าย บุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์มีอายุเกิน 13 ปี บริบูรณ์ ในการรับบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เยาว์ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเสียก่อน

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 11 การบอกรับบุตรบุญธรรม และการนำเด็กออกรับเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องทำการโดยสมัครใจ

เมื่อการรับบุตรบุญธรรมเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์อายุ 10 ปี หรือมากกว่า จะต้องได้รับความยินยอม ของผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมก่อน

2) ความยินยอมของบิดามารดา

(1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598 / 21 การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดา และมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่บิดาหรือมารดา คนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดา หรือมารดาคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอม และการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดาหรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการ จะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 806 – 3 การรับผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีเป็นบุตรบุญธรรม โดยผู้แทนโดยชอบธรรมมิได้ขอความยินยอมจากบิดา หรือมารดา หรือจากบุคคลอื่นที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วยย่อมไม่สมบูรณ์

ข้อสังเกต กฎหมายไทยบิดามารดาต้องให้ความยินยอม ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากเป็นบุตรของตนเองดังนั้นเมื่อยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นจึงต้องให้ความยินยอม เพื่อแสดงถึงความสมัครใจ และไม่ได้ถูกบังคับ

(2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบุรณ์

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 348 ในกรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่กรรม ถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความยินยอมได้ การรับบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งก็เพียงพอ

มาตรา 348 – 5 หากผู้เยาว์มีอายุต่ำกว่า 2 ขวบ จะต้องนำเด็กให้อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก หรือองค์กรเพื่อการรับบุตรบุญธรรมที่ได้รับอนุญาตเสียก่อน หลังจากนั้นบิดามารดาจึงจะสามารถให้ความยินยอมในการรับบุตรของตนไปเป็นบุตรบุญธรรมได้ ยกเว้นผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมจะเป็นญาติพี่น้องกันสืบไปถึงสายที่ 6 นอกจากนี้แม้จะจะได้ให้ความยินยอมไปแล้วก็ตาม บิดามารดาสามารถถอนความยินยอม ดังกล่าวได้ภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่ให้การถอนจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การมอบบุตรบุญธรรมคืนให้แก่ บิดามารดาโดยกำเนิดเมื่อฝ่ายหลังเรียกให้ส่งคืนถือว่าบิดามารดาของผู้เยาว์ได้ถอนการให้ความยินยอมเช่นกัน ในกรณีที่ผู้เยาว์ยังมีได้ถูกส่งตัวไปดูแลเพื่อรอการรับเป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาของผู้เยาว์ก็ยังสามารถถอนความยินยอมที่ได้ให้ไปแล้ว แม้ระยะเวลา 2 เดือนจะล่วงพ้นไปก็ตาม หากผู้รับบุตรธรรมไม่ยอมมอบตัวผู้เยาว์คืนให้ บิดามารดาที่สามารถยื่นคำร้องให้ศาลพิจารณาให้คืนตัวผู้เยาว์ได้

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 817 – 6 การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม จะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาของผู้เยาว์นั้นด้วย เว้นแต่กรณีที่บิดา หรือมารดาไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือบิดาหรือมารดาที่กระทำทารุณต่อบุตร หรือประสกร์ร้ายต่อบุตร หรือเหตุผลอื่นใด ที่เป็นการปฏิบัติอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สุขของบุตร การรับบุตรบุญธรรมก็สามารถทำได้โดยปราศจากความยินยอมของบิดาหรือมารดา

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 10 เมื่อใดที่บิดามารดาตั้งใจจะนำบุตรของตนออก เพื่อเป็นผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว บิดามารดาต้องพร้อม (must act in concert) ถ้าหนึ่งในบิดา หรือมารดาไม่สามารถสืบหาได้ บิดา หรือมารดาผู้ยังเหลืออยู่อาจนำเด็กออกเป็นผู้ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมเพียงผู้เดียวได้

มาตรา 14 บิดาเลี้ยงและมารดาเลี้ยงอาจทำการ โดยความยินยอมของบิดามารดาของลูกเลี้ยงทั้งชายหรือหญิง โดยรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมชายหญิง และการรับบุตรบุญธรรมนั้นอาจปราศจากข้อจำกัดที่ระบุในข้อ (3), มาตรา 4; ข้อ (3), มาตรา 5 และ มาตรา 6 ของกฎหมายนี้และเช่นกัน โดยข้อจำกัดที่ผู้ถูกรับเลี้ยงต้องอายุน้อยกว่า 14 และผู้รับเลี้ยงจะรับเด็กได้คนเดียวเท่านั้น

3) ความยินยอมของคู่สมรส

(1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598 / 25 ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน ในกรณีที่คู่สมรสไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มี คำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรสนั้น

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 795 คู่สมรสต้องร่วมรับบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์ แต่ถ้าบุตรบุญธรรมนั้นบรรลุนิติภาวะก็ไม่จำเป็นต้องร่วมกันเป็นผู้รับบุตรบุญธรรม สามีหรือภริยาอาจจะรับบุคคลดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรมได้ฝ่ายเดียว โดยคู่สมรสของตนเพียงแต่ให้ความยินยอมเท่านั้น

มาตรา 806 - 2 คู่สมรสฝ่ายที่มี ได้รับความยินยอม อาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้ ยกเว้นระยะเวลาได้ล่วงพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่คู่สมรสได้รู้ถึงการรับบุตรบุญธรรม หรือตนเองได้ให้สัตยาบัน

การรับบุตรบุญธรรมไม่สมบูรณ์หากความยินยอมที่คู่สมรสอีกฝ่ายได้ให้ไป เนื่องจากถูกกลั่นแกล้ง หรือข่มขู่ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ล่วงพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่คู่สมรสรู้ถึงการกลั่นแกล้งหรือวันที่พ้นจากการถูกข่มขู่ หรือคู่สมรสได้ให้สัตยาบันนับแต่วันดังกล่าว

ข้อสังเกต กฎหมายไทยที่ต้องให้คู่สมรสให้ความยินยอมนั้น เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมส่งผลถึงกองมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม จึงจำเป็นต้องให้คู่สมรสให้ความยินยอมด้วย

(2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 10 วรรคสอง เมื่อบุคคลผู้มิใช่ผู้ครองประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมทั้งสามี - ภริยา จะต้องรับบุตรบุญธรรมโดยพร้อมเพียงกัน

4) ความยินยอมของผู้อื่น

(1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

ตามกฎหมายแพ่งไทย

ก. กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง

มาตรา 1598 / 22 ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอม ให้นำความในมาตรา 1598 / 21 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม

ข. กรณีมิได้ถูกทอดทิ้ง

มาตรา 1598 / 23 ในกรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก บิดาและมารดา หรือบิดาหรือมารดาในกรณีที่มารดา หรือบิดาคนใดคนหนึ่งตาย หรือถูกถอนอำนาจปกครอง จะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าว เป็นผู้มียอำนาจให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้น ให้นำความในมาตรา 1598 / 22 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ค. กรณีศาล

มาตรา 1598 / 24 ผู้มียอำนาจให้ความยินยอมแทนสถานสงเคราะห์เด็ก ในการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา 1598 / 22 หรือมาตรา 1598/23 จะรับผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแล หรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็ก นั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนเองได้ต่อเมื่อ ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของผู้นั้นแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็ก

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ให้ความยินยอมของศาล มาตรา 798 การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลครอบครัวเสียก่อน ยกเว้นในกรณีการรับญาติสืบสายโลหิตโดยตรงลงไปของตน หรือของกลุ่มสมรสเป็นบุตรธรรม

มาตรา 807 การรับบุตรบุญธรรมที่ฝ่าฝืนมาตรา 807 คือผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลยอมไม่สมบูรณ์ ดังนั้นผู้เยาว์เอง หรือญาติพี่น้องจากครอบครัว โดยกำเนิดของผู้เยาว์ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมที่ได้ให้ความยินยอมในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม อาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนการรับบุตรบุญธรรมนั้นได้ ยกเว้นในกรณีที่ระยะเวลาได้ผ่านพ้นไป 6 เดือนนับแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือบุตรบุญธรรมได้ให้สัตยาบันเมื่อตนบรรลุนิติภาวะ

มาตรา 794 วรรคแรก ผู้ปกครองจะรับผู้เยาว์อยู่ในความปกครอง เป็นบุตรบุญธรรมได้ต่อเมื่อศาลครอบครัวได้สั่งอนุญาต คำสั่งศาลนี้จะต้องมีแม้ความเป็นผู้ปกครองจะสิ้นสุด แต่ผู้ปกครองยังไม่ได้ส่งมอบบัญชีการจัดการทรัพย์สินให้เรียบร้อย

ส่วนในวรรคสอง ผู้เยาว์จะให้สัตยาบันแก่การรับบุตรบุญธรรม ได้ต่อเมื่อบรรลุนิติภาวะ หรือกลับมาอยู่ในฐานะที่มีความสามารถตามกฎหมาย

ส่วนในวรรคท้าย หากได้มีการส่งมอบบัญชีจัดการทรัพย์สินก่อนผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ หรือก่อนผู้เยาว์กลับมาที่มีความสามารถตามกฎหมาย กำหนดระยะเวลาตามวรรคแรก ให้เริ่มนับแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ หรือวันที่ผู้เยาว์กลับมาที่มีความสามารถตามกฎหมาย

(2) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ความยินยอมขององค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัว มาตรา 348 – 2 ในกรณีที่บิดา และมารดาของผู้เยาว์ถึงแก่กรรม ถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความยินยอมได้ ในกรณีเช่นนี้ องค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัวจะเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนโดยฟังความเห็นจากบุคคลที่ดูแลผู้เยาว์อยู่ องค์กรนี้จะเป็นผู้ให้ความยินยอม เช่นกัน ในกรณีที่ไม่ปรากฏบิดามารดาของผู้เยาว์

ประมวลกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและการช่วยเหลือของรัฐ มาตรา 61 ของประมวลกฎหมายนี้ได้แบ่งผู้เยาว์ที่ตกอยู่ในความดูแลของรัฐออกเป็น 4 ลักษณะได้แก่

ก. ผู้เยาว์ที่ไม่สามารถหาตัวบิดามารดาได้ และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมาเกินกว่า 3 เดือน

ข. ผู้เยาว์ที่กำพร้าบิดาหรือมารดา และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมาเกินกว่า 3 เดือน

ค. ผู้เยาว์ที่บิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง และอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ

ง. ผู้เยาว์ที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐตามมาตรา 350 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งอันได้แก่ ผู้เยาว์ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง

มาตรา 349 ในการรับผู้เยาว์ข้างต้นเป็นบุตรบุญธรรม เนื่องจากผู้เยาว์เหล่านี้ไม่มีหรือไม่อยู่ในความปกครองของบิดามารดา องค์กรที่ปรึกษาเกี่ยวกับครอบครัวจะต้องเป็นผู้ให้ความยินยอม

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 5 ประชาชน หรือสถาบันดังต่อไปนี้จะได้รับอำนาจให้นำเด็กออกมาเพื่อรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ คือ ผู้ดูแลของสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า สถาบันสังคมสงเคราะห์ (social welfare institutions) หรือบิดามารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้เนื่องจากความลำบากขาดแคลน

มาตรา 12 ถ้าบิดามารดาของเด็กทั้งสองเป็นบุคคลที่ขาดความสามารถ ผู้ดูแลไม่จำเป็นต้องนำเด็กออกมาให้รับเป็นบุตรบุญธรรม เว้นแต่กรณีบิดามารดาอาจทำร้ายจนเกิดอันตรายสาหัสแก่เด็ก

มาตรา 13 เมื่อผู้ดูแลตั้งใจปล่อยเด็กกำพร้าที่รับเลี้ยงให้เป็นบุตรบุญธรรม ผู้ดูแลต้องได้รับการยินยอมจากผู้ที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนเลี้ยงดูเด็กกำพร้า เมื่อผู้มีอำนาจในการเลี้ยงดูเด็กกำพร้าไม่ยินยอมให้เด็กถูกรับเลี้ยงและผู้ดูแลไม่ต้องการทำหน้าที่ผู้ดูแลต่อ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผู้ดูแลตามกฎหมายเกณฑ์ทั่วไปตามกฎหมายแพ่งแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

ดังนั้น เจื้อนไชทางกฎหมายไทยในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงหลักกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มความยินยอมของสถาน

สงเคราะห์เด็ก ไว้ในมาตรา 1598 / 22 วรรคสอง โดยบัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์จะต้องเป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก โดยไม่สามารถหาตัวบิดามารดาได้ หรือบิดามารดาได้ให้ความยินยอมมอบบุตรเป็นบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ และเป็นลายลักษณ์อักษร เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส โดยผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์เป็นการตัดขาดจากครอบครัวเดิม กระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาโดยกำเนิด ดังนั้นเมื่อต้องการยกบุตรให้ไปเป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้

4.1.5 การทดลองเลี้ยง

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายไทย พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 มาตรา 23 อธิบัตินกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะพิจารณาสั่งให้ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดู ไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและตรวจเยี่ยม

มาตรา 19 ผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา พี่ร่วมบิดา หรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครอง ของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลอื่นตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู

2) การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 345 วรรคสอง บุตรบุญธรรมจะต้องได้อยู่กับครอบครัวของผู้รับบุตรบุญธรรมมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน ยกเว้นในกรณีที่บุตรบุญธรรมถูกรับเข้ามาในครอบครัว หรือ ได้อยู่ปะการะเลี้ยงดูจากผู้รับบุตรบุญธรรมมาก่อนหน้าที่จะมีอายุครบ 15 ปี และในขณะนั้นผู้รับบุตรบุญธรรมยังไม่สามารถรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายได้ หรือได้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาก่อนหน้าที่เด็กจะมีอายุครบ 15 ปี เช่นนี้ก็สามารถรับเด็กดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรมได้จนถึงวันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ หรือภายใน 2 ปี นับตั้งแต่วันที่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817 – 8 ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องนำเด็กที่ตนเองจะรับเป็นบุตรบุญธรรมไปทำการทดลองเลี้ยงดูอย่างน้อย 6 เดือน โดยเริ่มนับระยะเวลา ตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำร้องขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ยกเว้นเด็กอยู่ในความดูแลอุปการะของผู้รับบุตรบุญธรรมมาก่อนหน้านั้นแล้ว

ดังนั้น เงื่อนไขทางกฎหมายไทยในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มการทดลองเลี้ยง ไว้ในมาตรา 23

วรรคสอง โดยบัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ การทดลองเลี้ยงดูต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 8 เดือน โดยผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์เป็นการตัดขาดจากครอบครัวเดิม จึงควรเพิ่มระยะเวลาในการเลี้ยงดูให้มากขึ้นกว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาที่ต้องทดลองเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็น 8 เดือนเพื่อให้ผู้รับบุตรบุญธรรมมั่นใจมากขึ้นที่จะอุปการะเลี้ยงดูและไม่ทอดทิ้งบุตรบุญธรรม

4.1.6 แบบการรับบุตรบุญธรรม

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598/27 การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 353 ในการรับบุตรบุญธรรมต้องมีคำพิพากษา

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817 – 6 การรับบุตรบุญธรรมต้องจดทะเบียน โดยให้นำเอาบทบัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสในมาตรา 793 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2) การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 355 ในการรับบุตรบุญธรรมต้องมีคำพิพากษา

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 15 วรรคแรก การรับบุตรบุญธรรมต้องทำการลงทะเบียน กับหน่วยงานกลางมนุษยชนในระดับประเทศ ความสัมพันธ์ในการรับเลี้ยงนั้นมีผลบังคับในวันที่ลงทะเบียน

ส่วนในวรรคสอง คือ หน่วยงานกลางมนุษยชนทำหน้าที่ในการรับลงทะเบียน ก่อนการลงทะเบียน การประกาศการรับบุตรบุญธรรมของเด็กทารกที่ถูกทอดทิ้งและเด็กที่บิดามารดาแท้ไม่สามารถเลี้ยงดูได้หรือไม่พบบิดามารดาที่แท้จริง

4.1.7 ผลของการรับบุตรบุญธรรม

1) ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

กฎหมายแพ่งไทย มาตรา 1598 / 28 บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ไม่ตัดขาดจากครอบครัวโดยกำเนิดส่งผลให้สิทธิ และหน้าที่ที่ยังคงมีต่อครอบครัวโดยกำเนิดเช่นเดิม มาตรา 370

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาสามารถยกเลิกได้ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤตินั้นไม่สมควร หรือบกพร่องต่อหน้าที่ในฐานะของคนต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 809 รับรองฐานะของบุตรบุญธรรมว่า มีฐานะเท่าเทียมกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม

มาตรา 810 บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรม

ข้อสังเกต เนื่องจากกฎหมายไทยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรบุญธรรมไม่ตัดขาดกันอย่างสิ้นเชิง บิดามารดาเพียงแต่ไม่มีอำนาจปกครองเท่านั้น ทำให้สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมยังคงมีต่อครอบครัวเดิม รวมถึงรับมรดกจากบิดามารดาเดิมได้

2) การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 356 การรับบุตรบุญธรรมประเภทนี้มีชื่อเรียกว่า การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมจะได้ตัวบุตรบุญธรรมมา ไว้ในครอบครัวตนเองอย่างสมบูรณ ซึ่งมีความหมายว่าได้มาอย่างเด็ดขาด บุตรบุญธรรมจะตัดขาดจากครอบครัวเดิมโดยกำเนิดอย่างสิ้นเชิง

มาตรา 355 มีผลนับแต่วันที่ยื่นคำร้องขอรับบุตรบุญธรรม

มาตรา 359 บุตรบุญธรรมจะสิ้นสิทธิในการรับมรดก ในคำอุปการะเลี้ยงดู และในการใช้ชื่อสกุลของครอบครัวโดยกำเนิด นอกจากนี้โดยหลักการแล้วการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณไม่สามารถยกเลิกได้

มาตรา 358 เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่าง บุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิดถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นบุตรบุญธรรมจึงเข้าสู่ครอบครัวใหม่ของผู้รับบุตรบุญธรรมอย่างสมบูรณ บุตรบุญธรรมจะมีฐานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิ และหน้าที่เท่าเทียมบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมทุกประการ

กฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 817 – 9 บุตรบุญธรรมมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิดจะถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิงหลังจากที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้วในการจดทะเบียน นายทะเบียนจะจดทะเบียนให้เหมือนหนึ่งว่าบุตรบุญธรรมเป็นผู้สืบสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม และบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิจะขอจดทะเบียนดังกล่าว

กฎหมายแพ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เรื่องการรับบุตรบุญธรรม มาตรา 23 นับแต่วันที่มีการก่อตั้งความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม บทบัญญัติทางกฎหมายที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตรจะถูกนำมาใช้เกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาผู้ขอรับบุตรบุญธรรม และเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม บทบัญญัติทางกฎหมาย

อันครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และญาติใกล้ชิดของบิดามารดาของเด็ก จะต้องนำมาใช้ กับสิทธิและหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม และญาติใกล้ชิดของบิดา มารดาผู้รับบุตรบุญธรรม สิทธิ และหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรม และ บิดามารดาของเขา หรือของเธอ และญาติใกล้ชิดอื่นจะต้องถือเป็นสิ้นสุดด้วยการก่อตั้ง ความสัมพันธ์ของการรับบุตรบุญธรรม

มาตรา 24 เด็กผู้มาเป็นบุตรบุญธรรมอาจใช้ชื่อสกุลของบิดาบุญธรรม หรือของ มารดาบุญธรรมของเขาเองก็ได้ และยังสามารถที่จะคงไว้ซึ่งชื่อสกุลดั้งเดิมของตนเอง ถ้าได้รับคำ ยินยอมผ่านทางราชการหรือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 25 การกระทำใดๆ ที่ขัดต่อบทบัญญัติของมาตรา 55 ของหลักทั่วไปของ กฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน และที่ขัดต่อกฎหมายฉบับนี้ย่อมไม่อาจ บังคับได้ตามกฎหมาย

การกระทำในการรับบุตรบุญธรรมใดๆ ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของศาล ประชาชนย่อมไม่อาจบังคับได้ตามกฎหมายมานับตั้งแต่เริ่มต้นการกระทำนั้น

ดังนั้น เจอเนอูทางกฎหมายไทยในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบถึงหลักกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรเพิ่มผลของการรับบุตรบุญธรรม ไว้ใน มาตรา 1598/28 วรรคสาม โดยบัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมมี ฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร บุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิด จะถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิงหลังจากที่ได้มีการจดทะเบียน และการ รับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์นี้จะเลิกไม่ได้ เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส โดยผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจาก ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ต้องการให้ครอบครัวบุตรบุญธรรมไม่มายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมอีก และ ไม่สามารถเลิกได้ เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรม ตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมแล้ว ส่วนในวรรคสี่ บัญญัติว่า ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบ สมบูรณ์ ให้นำบทบัญญัติในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดามาใช้บังคับโดยอนุโลม เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส โดยผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากประเทศไทยได้ใช้การรับบุตรบุญธรรมแบบ ธรรมดามาเป็นเวลานาน จึงควรนำเอาเจอนูใจบางประการในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบ ธรรมดา มาใช้เท่าที่เห็นว่าสมควรต่อการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพ สังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ 5 พ.ศ. 2535 กับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ที่ผู้เขียนวิเคราะห์

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535	การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ที่ผู้เขียนวิเคราะห์
มาตรา 1598 / 19 ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีจึงจะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้	มาตรา 1598 / 19 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีคู่สมรส และอยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่น้อยกว่า 2 ปี
มาตรา 1598 / 20 การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย	มาตรา 1598 / 20 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่เกิน 6 ปี เว้นแต่ เป็นเด็กประเภทที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีเชื้อเอชไอวี เด็กพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพร้ายแรง
มาตรา 1598 / 22 ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอม ให้นำความในมาตรา 1598 / 21 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม	มาตรา 1598 / 22 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์จะต้องเป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก โดยไม่สามารถหาตัวบิดามารดาได้ หรือบิดามารดาได้ให้ความยินยอมมอบบุตรเป็นบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ และเป็นลายลักษณ์อักษร
มาตรา 1598 / 28 บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว วรรคสอง ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม	มาตรา 1598 / 28 วรรคสาม ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิด จะถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิง หลังจากที่ได้มีการจดทะเบียน และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์นี้จะเลิกไม่ได้ วรรคสี่ ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ให้นำบทบัญญัติในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 กับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณที่ผู้เขียนวิเคราะห์

การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522	การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ที่ผู้เขียนวิเคราะห์
มาตรา 23 อธิบดีกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะพิจารณาตั้งให้ผู้ที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดู ไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดู และตรวจเยี่ยม	มาตรา 23 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ การทดลองเลี้ยงดูต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 8 เดือน

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

เนื่องจากประเทศไทยมีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดานี้ สิทธิและหน้าที่ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมยังคงมีต่อกันเหมือนกับบิดามารดากับบุตร แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ตามกฎหมาย และมีเพียงอำนาจในการปกครองบุตรบุญธรรมเท่านั้น เพื่อให้ผู้รับบุตรบุญธรรมรับบุตรบุญธรรมด้วยความรัก เมตตา และเอ็นดูในตัวบุตรบุญธรรมนั้น ไม่ต้องการที่จะให้ผู้รับบุตรบุญธรรมหวังผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินในตัวของบุตรบุญธรรม เพราะประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีที่ว่า บุตรทุกคนต้องมีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่ได้ให้กำเนิด จะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามท่านแก่ชราหรือเจ็บป่วย แต่ถ้าบุตรคนใดไม่ยอมทดแทนบุญคุณบิดามารดาหรือไม่เลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามเจ็บป่วยหรือยามแก่ชรา จะถือได้ว่าบุตรคนนั้นเป็นบุตรนอกตัณญูไม่ทดแทนบุญคุณบิดามารดาที่ได้เลี้ยงหรือให้กำเนิดเรามา และการรับบุตรบุญธรรมในสมัยก่อนนั้น ส่วนมากผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับหลานหรือญาติมาเป็นบุตรบุญธรรม ทำให้สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรม ไม่จำเป็นต้องตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมแต่อย่างใด ดังนั้นกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรม จึงไม่จำเป็นต้องมีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ที่สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมโดยกำเนิด

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก โดยได้รับวัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามา ทำให้การดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป สังคมไทยจากครอบครัวขยาย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ ชีวิตในเมืองหลวงต้องดิ้นรนไม่สามารถหากินเองตามท้องไร่ท้องนาได้ การใช้ชีวิตในเมืองจึงลำบาก เมื่อไม่มีเงินทำให้บิดามารดาที่มีบุตรไม่สามารถเลี้ยงดูบุตร

ของตนเองได้ จึงต้องปล่อยบุตรอยู่ในสถานสงเคราะห์ และกลายเป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาครอบครัวแตกร้าง ปัญหาวัฒนธรรมทางเพศที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก ปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้างที่สูงขึ้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทำให้เด็กที่เกิดมาในสภาพสังคมปัจจุบัน เป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และอยู่สถานสงเคราะห์มากขึ้นเรื่อยๆ จนสถานสงเคราะห์ไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กๆ ที่ถูกทอดทิ้งเหล่านี้ได้ เนื่องจากสถานสงเคราะห์นั้นมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ เมื่อสถานสงเคราะห์ล้นเด็กๆ ก็จะไม่มีการเลี้ยงดู และทำให้เกิดปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กขอทาน การใช้แรงงานเด็ก ประเทศไทยควรมองถึงปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ควรเปิดโอกาสให้เด็กที่เกิดมาในครอบครัวที่มีปัญหาต่างๆ ได้มีครอบครัวใหม่ที่พร้อมจะอุปการะเด็กๆ ไปเป็นบุตรบุญธรรม และมีความสุขกับครอบครัวใหม่ โดยได้ผู้รับบุตรบุญธรรมที่มีจิตใจดี มีความเมตตากรุณาต่อเด็กๆ เหล่านี้ ที่ต้องรับบุตรบุญธรรม ทำให้บุตรบุญธรรมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้มีชีวิตใหม่ รัฐควรออกกฎหมายที่เปิดโอกาสให้มีการรับบุตรบุญธรรมมากขึ้น หรือหาแนวทางใหม่ให้มีการรับบุตรบุญธรรมเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะผู้รับบุตรบุญธรรมจะเป็นชาวต่างชาติ หรือชาวไทย โดยควรเพิ่มมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณืขึ้นมาใหม่

เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรม เมื่อต้องการที่จะรับบุตรบุญธรรมก็อาจไม่ต้องการ ที่จะให้ครอบครัวเดิมมายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมอีก ผู้รับบุตรบุญธรรมเมื่อรับบุตรบุญธรรมก็ต้องการที่จะเลี้ยงดูบุตรบุญธรรมให้เหมือนกับบิดามารดาที่แท้จริง ไม่ต้องการให้บุตรบุญธรรมเสียใจ หรือน้อยใจว่าตัวบุตรบุญธรรมนั้นมีไหล่ลูกของผู้รับบุตรบุญธรรม ไม่ต้องการให้มีปัญหาขึ้น หรือไม่บุตรบุญธรรมอาจหนีจากผู้รับบุตรบุญธรรมไปตามหาบิดามารดาโดยกำเนิด โดยที่ผู้รับบุตรบุญธรรมไว้ เพราะผู้รับบุตรบุญธรรมก็ถือได้ว่าเป็นบุคคลอื่นไม่ใช่ครอบครัวเดียวกัน โดยกำเนิด การยำเกรงก็ไม่เหมือนบิดามารดาโดยกำเนิด ส่วนในกรณีชาวต่างชาติที่จะมาเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น ส่วนมากจะนิยมการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณืมากกว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และในต่างประเทศก็ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณื เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สิทธิและหน้าที่ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดได้ตัดขาดอย่างสิ้นเชิง ทำให้เกิดปัญหาขึ้นถ้าผู้รับบุตรบุญธรรมชาวต่างชาติต้องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณื แต่ประเทศไทยไม่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณืชาวต่างชาติจึงไปรับเด็กประเทศอื่นแทนเด็กไทย ทำให้เด็กไทยเสียโอกาสที่จะมีผู้อุปการะเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม ดังนั้นประเทศไทยควรออกกฎหมายเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้มีโอกาสดังเลือกรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณื ซึ่งตัดขาดจากทางครอบครัวเดิมโดยกำเนิด ไม่ว่าจะป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ หรือมรดกเองก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากล ดังเช่นนานาประเทศที่เจริญแล้ว

4.3 มาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

เนื่องจากรูปแบบในการรับบุตรบุญธรรมของกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ที่ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาและแบบสมบูรณ ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ประเทศ ได้มีเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณทั้งสิ้น

ดังนั้นประเทศไทยควรออกกฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ให้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ที่สิทธิและหน้าที่ของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากครอบครัวโดยกำเนิด เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวเลือกในการรับบุตรบุญธรรมมากขึ้น และเป็นตัวเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่มีจิตใจดีงาม และต้องการที่จะรับเลี้ยงเด็กไว้เป็นบุตรบุญธรรม มีความกล้าที่จะมาขอรับเลี้ยงเด็กเป็นบุตรบุญธรรมมากขึ้น โดยไม่ต้องกลัวว่าบิดามารดาของบุตรบุญธรรมที่ตนรับเลี้ยงไว้จะมาทวงคืนบุตรบุญธรรม หรือจะมายุ่งเกี่ยวในตัวบุตรบุญธรรมนั้น และเป็นการออกกฎหมายในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณที่เป็นช่วยเหลือสังคมอีกทางหนึ่ง จะได้ไม่ต้องมีเด็กที่ถูกทอดทิ้งตามที่ต่างๆ หรือตามสถานสงเคราะห์ เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ชาวไทยและชาวต่างชาติที่ต้องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณสามารถรับเด็กไปอุปการะเป็นบุตรบุญธรรมได้ ทำให้ประเทศไทยน่าอยู่ขึ้นที่ไม่ต้องมีเด็กขอทาน หรือเด็กเร่รอนตามท้องถนน เนื่องจากมีผู้ใจดีรับอุปการะเด็กต่างๆ มาเป็นบุตรบุญธรรมของตนเอง โดยคำนึงถึงสภาพสังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นสำคัญ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรม ทั้งแบบธรรมดา และแบบสมบูรณ ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยนำเอาเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ที่เหมาะสมกับประเทศไทยมากที่สุด มาบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายไทย ตามที่ผู้เขียนนั้นได้เสนอไปแล้วใน ข้อ 4.1 เงื่อนไขทางกฎหมายในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ โดยยังคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้

4.4 วิเคราะห์มาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ

บุตรบุญธรรม หมายความว่า บุตรของผู้อื่นที่จดทะเบียนรับเป็นบุตรของตน

เรื่องการรับบุตรบุญธรรมได้แบ่งการรับบุตรบุญธรรมออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรก การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา คือ การรับบุตรบุญธรรมที่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมยังไม่ตัดขาดจากบุตรบุญธรรม โดยบิดามารดา ยังคงมีสิทธิ และหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมอยู่ แต่ไม่มีอำนาจปกครองบุตรบุญธรรมเท่านั้น

ข้อดี – ข้อเสีย ของการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

ข้อดี คือ บุตรบุญธรรมยังคงมีสิทธิ และหน้าที่ต่อบิดามารดาโดยกำเนิดอยู่ ทำให้สามารถรับมรดกจากบิดามารดาโดยกำเนิด และรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งทำให้บุตร

บุญธรรมสามารถรับมรดกได้ทั้ง 2 กรณี และผู้รับบุตรบุญธรรมไม่สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรมได้ เป็นการรับบุตรบุญธรรมเพื่อแสดงว่าผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นมีความเมตตา กรุณา เสียสละ และใจบุญ ไม่ได้หวังทรัพย์สินสมบัติของบุตรบุญธรรมแต่อย่างใด

ข้อเสีย คือ ในการที่บุตรบุญธรรมยังคงมีสิทธิ และหน้าที่ต่อบิดามารดาโดยกำเนิดอยู่ ทำให้ผู้รับบุตรบุญธรรมเกรงกลัวว่า บิดามารดาโดยกำเนิดอาจมาทวงคืนบุตรบุญธรรมไปจากผู้รับบุตรบุญธรรม และหากบุตรบุญธรรมรู้ว่าผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ใช่บิดามารดาที่แท้จริงอาจทิ้งผู้รับบุตรบุญธรรมไป เพื่อตามหาบิดามารดาที่แท้จริง และทิ้งให้ผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่คนเดียว หรือบิดามารดาโดยกำเนิดอาจมายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรม ทั้งในเรื่องทรัพย์สิน และการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม เพราะในประเทศไทยส่วนมากผู้รับบุตรบุญธรรม จะไม่บอกความจริงกับบุตรบุญธรรมว่าตนเองไม่ใช่บิดามารดาที่แท้จริง ส่วนในกรณีต่างชาติที่จะมาขอรับบุตรบุญธรรมนั้นนิยมรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์มากกว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา ทำให้ไม่มารับบุตรบุญธรรมชาวไทย แต่ไปรับบุตรบุญธรรมประเทศอื่นแทน คือไปรับบุตรบุญธรรมประเทศที่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ทำให้เด็กไทยเสียโอกาสในการที่จะมีผู้อุปการะเลี้ยงดูมากขึ้น

ประเภทสอง การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ คือ การรับบุตรบุญธรรมที่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดของบุตรบุญธรรมตัดขาดจากบุตรบุญธรรมอย่างสิ้นเชิง ทั้งสิทธิ และหน้าที่

ข้อดี – ข้อเสีย ของการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์

ข้อดี คือ สิทธิ และหน้าที่ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดกับบุตรบุญธรรมถูกตัดขาดกันอย่างสิ้นเชิง ทำให้ผู้รับบุตรบุญธรรมรับบุตรบุญธรรมโดยไม่ต้องกังวลว่าบิดามารดาโดยกำเนิดอาจมายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรมที่ตนนั้นรับไว้เป็นบุตรบุญธรรม

ข้อเสีย คือ เป็นการตัดสิทธิ และหน้าที่ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดกับบุตรบุญธรรมอย่างสิ้นเชิง ทำให้บุตรบุญธรรมเสียประโยชน์ที่จะได้รับมรดกจากบิดามารดาโดยกำเนิด

ประเทศฝรั่งเศส ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ โดยวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมัน มาแก้ไขในสมัยนโปเลียน จนได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้มีเด็กกำพร้าเกิดขึ้นอย่างมากมาย รัฐบาลต้องออกกฎหมายเพื่อให้มีการรับบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น แต่ในสมัยนั้นมีกฎหมายอยู่หลายฉบับ ดัวบทกฎหมายก็ไม่ชัดเจนจึงต้องทำการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ และเกิดความ

ชัดเจนขึ้น โดยการแยกกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ โดยได้บังคับใช้กฎหมายมาจนถึงปัจจุบัน⁵

ประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ในอดีตนั้นประเทศญี่ปุ่นมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นได้การเสียดิทธิสภาพนอกอาณาเขต เช่นเดียวกันกับประเทศไทย และยังไม่มีกฎหมาย และระบบศาลที่ชัดเจน ทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายใหม่ขึ้น โดยประเทศญี่ปุ่นนี้ได้จ้างนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสมาช่วยในการร่างกฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทำให้กฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรมของประเทศญี่ปุ่น มีการรับบุตรบุญธรรมอยู่ 2 ประเภท ซึ่งคล้ายกับประเทศฝรั่งเศส

สาธารณรัฐประชาชนจีน ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณเพียงอย่างเดียว โดยการรับบุตรบุญธรรมมีปรากฏขึ้นในสมัยสามก๊ก แต่เนื่องจากการที่สาธารณรัฐประชาชนจีน มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก รัฐบาลจีนต้องการที่จะลดจำนวนประชากรลง จึงได้ได้ออกกฎหมายให้สามีภรรยาที่มีบุตรได้เพียงคนเดียวจึงทำให้ประชาชนชาวจีนนิยมยกบุตรของตน ให้บุคคลอื่นหากได้บุตรที่ตลอดเป็นผู้หญิง เนื่องจากชาวจีนเห็นว่าบุตรชายเป็นทายาท และเป็นผู้สืบสมบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งแห่งของบิดา และหากไม่มีบุตรชายจึงรับบุตรบุญธรรมเพื่อไว้เป็นทายาท เป็นผู้สืบสมบัติ และดำรงไว้ซึ่งแห่ง

ประเทศไทย ในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมคงมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เนื่องจากในอดีตผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับเครือญาติกัน หรือไม่ก็เป็นคนรู้จักเป็นบุตรบุญธรรม ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณที่จะต้องตัดขาดจากทางครอบครัวโดยกำเนิด แต่ในปัจจุบันนั้นการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรม เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมจะรับบุคคลภายนอกมาเป็นบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น ไม่จำเป็นว่าบุตรบุญธรรมจะต้องเป็นเครือญาติ หรือคนรู้จักกันอีกต่อไป และสภาพปัญหาสังคมในปัจจุบันทำให้มีเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เป็นจำนวนมาก สถานสงเคราะห์จึงไม่เพียงพอต่อการรองรับของเด็กที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยควรเพิ่มการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ เข้ามาบัญญัติไว้ในกฎหมายเรื่องการรับบุตรบุญธรรม โดยยังคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ เพื่อให้ผู้รับบุตรบุญธรรมได้มีตัวเลือกในการรับบุตรบุญธรรม เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมทั้งแบบธรรมดา และแบบสมบูรณย่อมมีทั้งข้อดี และข้อเสีย จึงควรเปิดโอกาส

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2544). แนวทางแก้ไขปัญหาคหณิชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม : ศึกษาปัญหาที่เกิดจากรูปแบบการรับบุตรบุญธรรมที่แตกต่างกันในกฎหมายครอบครัวฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย. หน้า 19-21.

ให้ชาวไทย และชาวต่างชาติที่นิยมรับบุญบุญธรรมแบบสมบุรณ์ ได้มีโอกาสรับเด็กไทยไปเป็นบุญบุญธรรมมากขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และเป็นการส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ ได้มีครอบครัวที่สมบุรณ์แบบเหมือนกับเด็กธรรมดาคนอื่น และเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ ที่ไม่ต้องมีสถานสงเคราะห์เพิ่มขึ้นอีก เป็นการช่วยกันประหยัดงบประมาณรายจ่ายเพื่อให้ไปใช้จ่ายในสิ่งที่ประเทศชาติยังขาดแคลนอยู่ ประเทศไทยจึงควรออกกฎหมายใน เรื่องการรับบุญบุญธรรมแบบสมบุรณ์ออกมาบังคับใช้ ร่วมกับการรับบุญบุญธรรมแบบธรรมดา

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาการรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรับบุตรบุญธรรมในต่างประเทศ ที่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ โดยศึกษาการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา และแบบสมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการหามาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย ในการปรับใช้ต่อไป

5.1.1 กฎหมายไทย

ประเทศไทยในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมนั้น กฎหมายได้บัญญัติเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว และในกรณีที่ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องการจะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 อีกด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่จะถูกผู้รับบุตรบุญธรรมรับไปเป็นบุตรบุญธรรม¹

1) การรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะ

(1) ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1598 / 19)

(2) ผู้เป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอม (มาตรา 1598 / 20)

(3) ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือ ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน เว้นแต่ คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือคู่สมรสไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรส (มาตรา 1598 / 25)

¹ สุจินตนา ศรีประเสริฐ. (2527). บุตรบุญธรรมตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522. หน้า 216.

2) การรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก

(1) ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1598 / 19)

(2) ผู้เป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องให้ความยินยอม (มาตรา 1598/20)

(3) กรณีผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจาก

ก. บิดาและมารดา กรณีที่มีทั้งบิดาและมารดา

ข. บิดาหรือมารดา กรณีที่บิดาหรือมารดา ตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง

ค. กรณีไม่มีผู้ให้ความยินยอม ผู้แทนโดยชอบธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 21)

ง. กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ต้องได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานสงเคราะห์ (มาตรา 1598 / 22)

จ. ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือ ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน เว้นแต่ คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือ คู่สมรสไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรส (มาตรา 1598 / 25)

3) วิธีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้น ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ดังนี้

(1) ผู้ที่จะรับเด็กไปเป็นบุตรบุญธรรม ต้องนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 6 เดือน (มาตรา 23)

(2) ผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครอง ของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลอื่นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู (ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2533 มาตรา 19 วรรคสอง)

2) การรับบุตรบุญธรรม กรณีผู้เป็นบุตรบุญธรรมเป็นเด็ก

(1) ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี (มาตรา 1598 / 19)

(2) ผู้เป็นบุตรบุญธรรมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ต้องให้ความยินยอม (มาตรา 1598/20)

(3) กรณีผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจาก

ก. บิดาและมารดา กรณีที่มีทั้งบิดาและมารดา
 ข. บิดาหรือมารดา กรณีที่บิดาหรือมารดา ตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง
 ค. กรณีไม่มีผู้ให้ความยินยอม ผู้แทนโดยชอบธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาล
 ให้มีคำสั่งให้มีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ (มาตรา 1598 / 21)

ง. กรณีผู้เยาว์ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ต้องได้รับความยินยอมของผู้รับผิดชอบในกิจการสถานสงเคราะห์ (มาตรา 1598 / 22)

จ. ผู้จะรับบุตรบุญธรรม หรือ ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน เว้นแต่ คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือ คู่สมรสไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ต้องร้องขอต่อศาลให้ มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรส (มาตรา 1598 / 25)

3) วิธีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ในการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนั้น ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ดังนี้

(1) ผู้ที่จะรับเด็กไปเป็นบุตรบุญธรรม ต้องนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 6 เดือน (มาตรา 23)

(2) ผู้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หรือผู้ปกครอง ของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม หรือเป็นบุคคลอื่นตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ไม่ต้องทดลองเลี้ยงดู (ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2533 มาตรา 19 วรรคสอง)

5.1.2 กฎหมายต่างประเทศ

จากกรณีการศึกษาเปรียบเทียบ เงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน จะเห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้ได้มีเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ทั้งนั้น โดยบางประเทศมีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาและแบบสมบูรณ์ แต่ในบางประเทศก็มีแต่เพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์เท่านั้น เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีที่มาของการรับบุตรบุญธรรมแตกต่างกันไป

กล่าวโดยสรุป คือเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมของประเทศไทย ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2533 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว และในกรณีการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ก็ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทย เรื่องการรับบุตรบุญธรรมมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา

เพียงอย่างเดียว และจากการศึกษาเปรียบเทียบกับเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยประเทศเหล่านี้ ได้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาและแบบสมบูรณ์ หรือการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เพียงอย่างเดียว ซึ่งประเทศไทยควรจะออกมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์มาบังคับใช้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวไว้ในข้อเสนอแนะต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

5.2.1 ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2533 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว ดังนี้

1) มาตรา 1598/19 ที่บัญญัติว่า ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีจึงจะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยบัญญัติเพิ่ม มาตรา 1598 / 19 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีคู่สมรส และอยู่กินกันฉันสามีภรรยาไม่น้อยกว่า 2 ปี

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ เพื่อเป็นการคุ้มครองบุตรบุญธรรมว่าจะได้เข้ามาในครอบครัวที่สมบูรณ์มีทั้งบิดามารดา และบุตรอยู่ด้วยกันพร้อมหน้า และเป็นการป้องกันในระดับหนึ่งว่าสามีภรรยาคู่นี้จะไม่หย่าขาดจากกัน เนื่องจากจะต้องอยู่ด้วยกันฉันสามีภรรยาฉันมาไม่น้อยกว่า 2 ปี เพราะสามีภรรยาที่เพิ่งจะสมรสกันมีโอกาสการหย่าร้างสูงกว่าสามีภรรยาที่สมรสกันมานานแล้ว เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส

2) มาตรา 1598 / 20 ที่บัญญัติว่า การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยบัญญัติเพิ่ม มาตรา 1598 / 20 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่เกิน 6 ปี เว้นแต่ เป็นเด็กประเภทที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีเชื้อเอชไอวี เด็กพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพร้ายแรง

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ ที่ต้องอายุไม่เกิน 6 ปี เพื่อให้ง่ายต่อการอบรมสั่งสอน เลี้ยงดู หากเกินกว่า 6 ปี เด็กอาจไม่เชื่อฟังผู้รับบุตรบุญธรรม และ

อาจไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหากบุตรบุญธรรมมีอายุมาก เช่นผู้รับบุตรบุญธรรมอายุ 65 ปี ขอรับบุตรบุญธรรมอายุ 45 ปี เทียบเคียงประเทศญี่ปุ่น และเป็นการเปิดโอกาสมากขึ้นให้แก่ เด็กประเภทที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กที่มีเชื้อเอชไอวี เด็กพิการ หรือทุพพลภาพ หรือเด็กที่มีปัญหาสุขภาพร้ายแรง ได้มีครอบครัวที่สมบูรณ์

3) มาตรา 1598 / 22 ที่บัญญัติว่า ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็ก ตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์ และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอม ให้นำความในมาตรา 1598 / 21 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยบัญญัติเพิ่ม มาตรา 1598/22 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ จะต้องเป็นผู้เยาว์ที่ถูกทอดทิ้ง และอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก โดยไม่สามารถหาตัวบิดามารดาได้ หรือบิดามารดาได้ให้ความยินยอมมอบบุตรเป็นบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ และเป็นลายลักษณ์อักษร

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าบิดามารดาของบุตรบุญธรรมได้ยกบุตรบุญธรรม ให้แก่สถานสงเคราะห์เพื่อไปเป็นบุตรบุญธรรมของผู้รับบุตรบุญธรรมโดยการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ เทียบเคียงประเทศฝรั่งเศส

4) มาตรา 1598 / 28 ที่บัญญัติว่า บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิ และหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณีเช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยบัญญัติเพิ่ม มาตรา 1598/28 วรรคสาม ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ บุตรบุญธรรมมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับครอบครัวโดยกำเนิด จะถูกตัดขาดอย่างสิ้นเชิงหลังจากที่ได้มีการจดทะเบียน และการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์นี้จะเลิกไม่ได้

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ เพื่อเพิ่มการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ไว้เป็นตัวเลือกหนึ่งในการรับบุตรบุญธรรม ที่ผู้รับบุตรบุญธรรมอาจเลือกที่จะให้บุตรบุญธรรมตัดขาดจากทางครอบครัวเดิม ทั้งสิทธิและหน้าที่ และไม่ต้องการให้ครอบครัวเดิมมายุ่งกับบุตรบุญธรรมของตนเอง

ส่วนในวรรคสี่ ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ์ ให้นำบทบัญญัติในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ ในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาที่มีการบังคับใช้กันมานานแล้ว ทำให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์มีได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ ก็ให้นำเงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา มาบังคับใช้

5.2.2 ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 ดังนี้

1) มาตรา 23 ที่บัญญัติว่า อธิบดีกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะพิจารณาสั่งให้ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมนำเด็กไปทดลองเลี้ยงดูไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดู และตรวจเยี่ยม

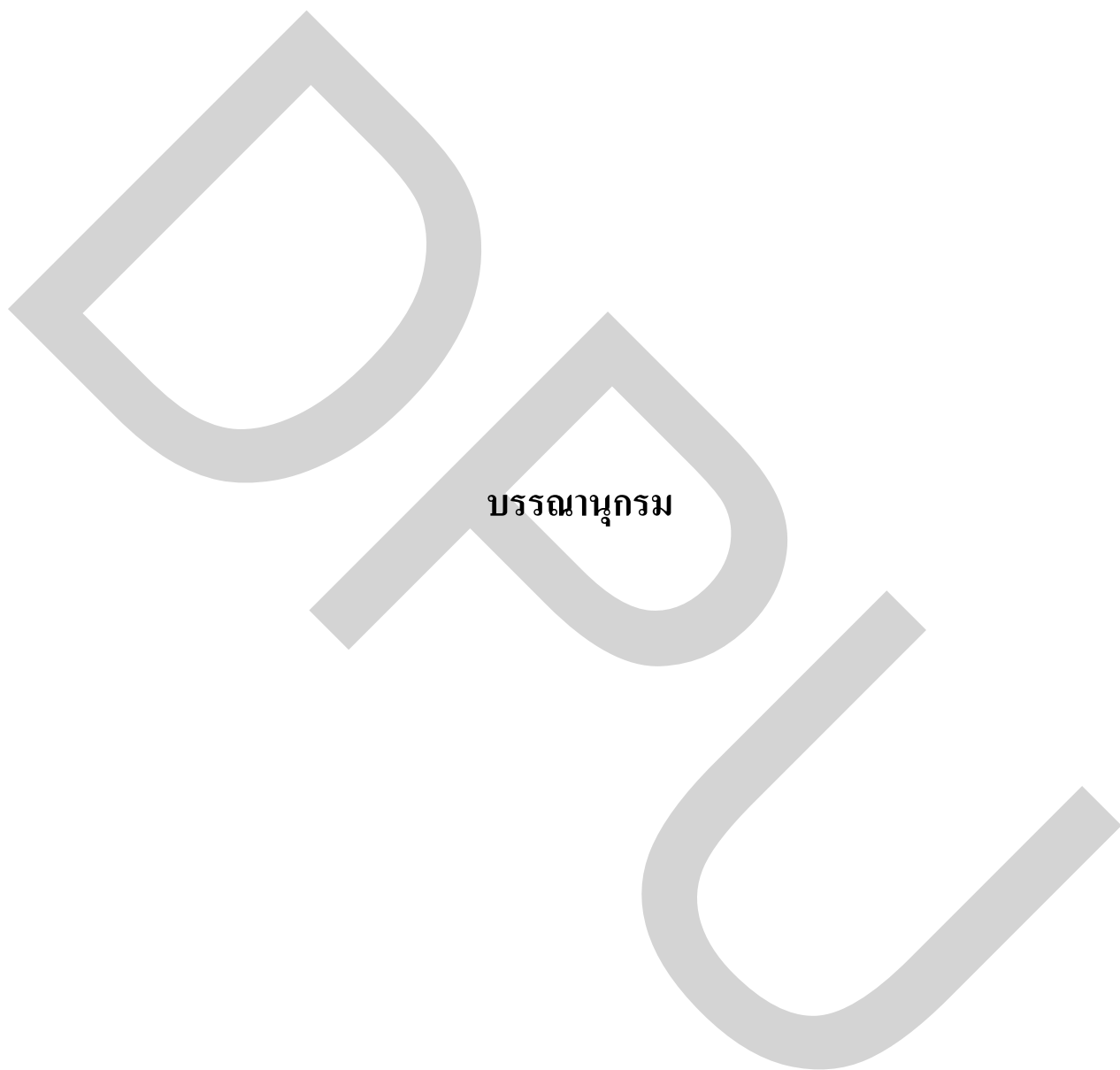
ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

โดยบัญญัติเพิ่ม มาตรา 23 วรรคสอง ในกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์ การทดลองเลี้ยงดูต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 8 เดือน

ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ การรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์ เป็นการตัดสิทธิและหน้าที่ ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดกับบุตรบุญธรรม โดยสิ้นเชิงจึงควรที่จะเพิ่มระยะเวลาในการทดลองเลี้ยงดูให้มากขึ้น โดยเพิ่มระยะเวลาทดลองเลี้ยงดูให้มากขึ้นกว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาจาก 6 เดือน เป็น 8 เดือน เพื่อมั่นใจว่าผู้รับบุตรบุญธรรมจะไม่ทอดทิ้งบุตรบุญธรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าอดีตประเทศไทยในเรื่องการรับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมจะนิยมรับบุตรบุญธรรมที่เป็นญาติกัน หรือคนรู้จัก ทำให้ประเทศไทยมีเพียงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว เป็นการรับบุตรบุญธรรมที่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาโดยกำเนิดกับบุตรบุญธรรมยังไม่ตัดขาดกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมก็รู้จักกันเป็นอย่างดี จึงไม่จำเป็นต้องมีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์ ที่บุตรบุญธรรมตัดขาดจากครอบครัวเดิมอย่างสิ้นเชิง แต่ในปัจจุบันนั้นประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตไปอย่างมาก การรับบุตรบุญธรรมไม่ได้รับบุตรบุญธรรมกันเฉพาะในเครือญาติ หรือคนรู้จักกันอีกต่อไป ได้มีการขอรับบุคคลภายนอกมาเป็นบุตรบุญธรรมกันมากขึ้น รวมถึงชาวต่างชาติที่มีการขอรับเด็กไทยไปเป็นบุตรบุญธรรมเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งชาวต่างชาตินี้นิยมรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์มากกว่าแบบธรรมดา การรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาเพียงอย่างเดียว นั้นไม่สมบูรณม์เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบุตรบุญธรรม ที่ต้องการจะให้มีการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณม์ เพื่อเป็นตัวเลือกเพิ่มมากขึ้นในการรับบุตรบุญธรรม เนื่องจากผู้รับบุตรบุญธรรมเกรงว่าบิดามารดาโดยกำเนิดอาจจะมายุ่งเกี่ยวกับบุตรบุญธรรม จึงต้องการการรับบุตร

บุญธรรมที่สิทธิและหน้าที่ระหว่างบุตรบุญธรรมกับบิดามารดาถูกตัดขาดโดยสิ้นเชิง ดังนั้นประเทศไทยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อให้มีมาตรการในการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ และยังคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ เหมือนกับประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ที่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาและแบบสมบูรณ เพื่อให้มีการรับบุตรบุญธรรมเพิ่มมากขึ้นทั้งจากชาวไทย และชาวต่างชาติ และเป็น การช่วยเหลือเด็กกำพร้า หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้งที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ที่ไม่มีครอบครัว จะได้มีโอกาสที่จะมีครอบครัว โดยมีผู้รับบุตรบุญธรรมนำไปอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ให้การศึกษา ทำให้เด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ได้มีครอบครัวเหมือนกับเด็ก ๆ ทั่วไป โดยบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติม ตามข้อเสนอแนะของผู้เขียน ที่ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535 ว่าด้วยเรื่องครอบครัว และพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522 และยังคงการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดาไว้ ส่วนเงื่อนไขที่ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการรับบุตรบุญธรรมแบบสมบูรณ ก็ให้ใช้เงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมแบบธรรมดา มาโดยอนุโลม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กำธร กำประเสริฐ. (2526). **ประวัติศาสตร์กฎหมาย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. (2519). **ความสัมพันธ์ในครอบครัว**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพาณิชย์.
- ชาติชาย อัครวิบูลย์ และ สมบูรณ์ ชัยเดชสุริยะ. (2521). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2521)**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และ วรรณชัย บุญบำรุง. (2543). **สารบัญญัเกี่ยวกับกำรจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ทองเปลว ชัยภูมิ. (2478). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 (ครอบครัว)**. พระนคร: อักษรนิติ.
- ัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ัญมณี บุรณกานนท์ และ วิลาศ อยู่ถนอม. (2538). **แนวคิดและกระบวนการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม**. (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: คณะกำรจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ประชุม โฉมฉาย. (2548). **วิวัฒนาการของกฎหมายโรมัน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสพสุข บุญเดช. (2533). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว**. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- _____. (2550). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว**. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัญญัติยสภา.
- พิจารณาปฤชามาตย์. (2461). **คำอธิบายลักษณะฟัวเมีย**. พระนคร: พิศาลบรรณนิติ.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2544). **แนวทางแก้ไขปัญหำกรณิชาวต่างชาติรับเด็กไทยเป็นบุตรบุญธรรม: ศึกษาปัญหาที่เกิดจากรูปแบบกำรรับบุตรบุญธรรมที่แตกต่างกันในกฎหมายครอบครัวฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2546). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

- รัศภา เอกบุตร. (2539). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว**.
กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2550). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว บิดามารดา และ
บุตร**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิษณุ เครืองาม, สุริรัตน์ ประจันปัจฉินิก และ ชัยพร สมบุญวงศ์. (2544). **ระบบกฎหมายไทย
และต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- ศรี มลิลลา. (2516). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สหัส สิงหวิริยะ. (2527). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย-
ครอบครัว**. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- อุกฤษ มงคลนาวิน. (2514). **ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล)**. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพาณิชย์.

บทความ

- ทวี เจริญพิทักษ์. (2498 กันยายน). “การรับบุตรบุญธรรมกับสังคม.” **ดูลพาห**, 2, 1. หน้า 8.
- ประสพสุข บุญเดช. (2526, มีนาคม-เมษายน). “กฎหมายครอบครัวแก้ไขใหม่ ปี 26.” **ดูลพาห**,
30, 1. หน้า 41.
- _____. (2546, กันยายน). “กฎหมายครอบครัวสาธารณรัฐประชาชนจีน.” **วารสาร,
นิติศาสตร์**, 33, 3. หน้า 488.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. (2539, มิถุนายน). “60 ปี กฎหมายครอบครัวไทย.” **วารสารนิติศาสตร์**,
26, 1. หน้า 260 – 270.
- _____. (2541, ธันวาคม). “การรับบุตรบุญธรรมในกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส.” **วารสารนิติศาสตร์**,
28, 4. หน้า 621.
- มธุรส ศิริสถิตกุล. (2537, 7 มกราคม). “ชีวิตมีดเด็กไทย ปัญหาเรื้อรังทางออกยังไม่มี.”
กรุงเทพธุรกิจ. หน้า 4.
- วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. (2546, มีนาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตร
บุญธรรม.” **บทบัณฑิตย์**, 59, 1. หน้า 126-127.

วิมลศิริ ชำนาญเวช. (2528). “อดีต ปัจจุบันอนาคต.” วารสารทนายประจำบ้าน, 14. หน้า 80.
 _____. (2538, เมษายน). “กฎหมายครอบครัวจีน.” วารสารกฎหมาย, 15, 1. หน้า 10.
 สมบูรณ์ บุญภินันท์. (2531, กันยายน). “การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม.” บทบัณฑิตย, 44, 1.
 หน้า 7.

วิทยานิพนธ์

ไกรฤกษ์ ทุมโฆสิต. (2519). **บุตรบุญธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 สุจินตนา ศรีประเสริฐ. (2527). **บุตรตามพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
 อาจารย์ มีอินทร์เกิด. (2541). **เงื่อนไขในการรับบุตรบุญธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จรัญ ภักดีธนากุล. (2543). อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเกี่ยวกับการรับรองบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ Hague Convention on the Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2552, จาก <http://www.adoption.dsdw.go.th/adoption-11.html>
 ชาติชาย เชษฐสุมน. (2549). อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและความร่วมมือเรื่องการรับบุตรบุญธรรมระหว่างประเทศ (Convention on Protection of Children and Cooperation in Respect of Intercountry Adoption). สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2551, จาก http://www.archanwell.org/autopage/show_page.php?t=1&s_id=303&d_id=302

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522.

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Marty Et Raynaud. (1956). **Droet civil Tome I**. pp. 987 – 989.

ELECTRONIC SOURCES

Jeremy D. Morley. (1997, July 31). Japan Civil Code. Retrieved December 13, 2007,
from http://www.international-divorce.com/japan_civil_code.htm

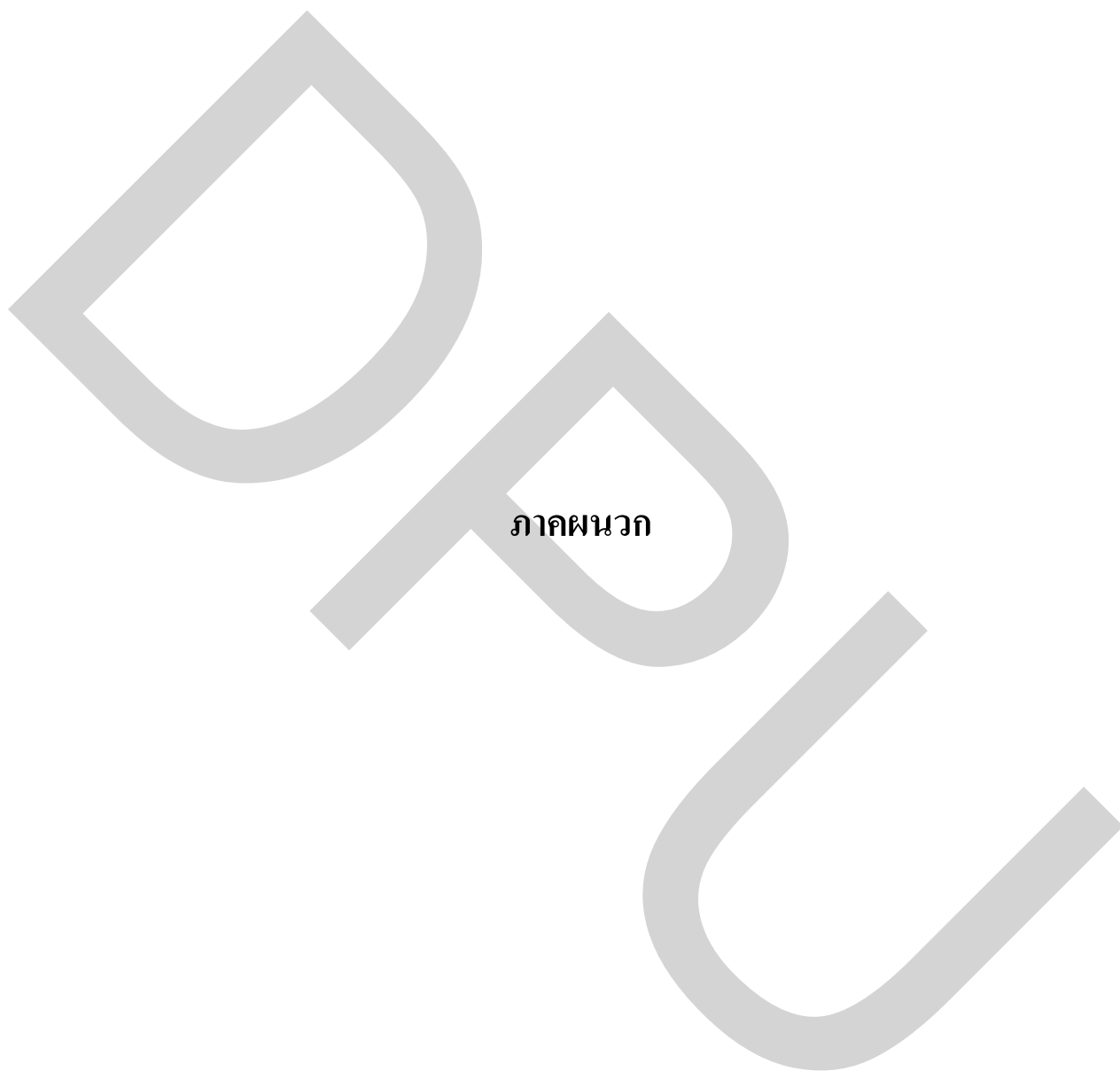
National peoples congress. (1981, January 1). Marriage law of the people's republic of
China. Retrieved December 13, 2007, from
http://www.novexc.cn/marriage_law.html

President of the Republic. (2004, May 31). Civil Code. Retrieved May 2, 2009, from
http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/code_civil_textA.htm#Section
I ? Of Requisites and Judgment

The Standing Committee of the Ninth National People's Congress. (2001, April 28). Marriage
law of the people's republic of China. Retrieved May 2, 2009, from
<http://www.helplinelaw.com/law/china/marriage/mlaw.php>

The standing committee of the national people's congress. (1991, December 29).
Adoption law of the people's republic of China. Retrieved December 13,
2007, from http://www.novexc.cn/adoption_law_91.html

_____. (1999, April 1). Adoption Law of the people's Republic of China. Retrieved
May 2, 2009, from [http://fwcc.org/China adoption law 98.htm](http://fwcc.org/China_adoption_law_98.htm)

ภาคผนวก

ภาคผนวก

กฎหมายครอบครัวประเทศฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

TITLE VIII OF ADOPTION (Act n° 66-500 of 11 July 1966)

CHAPTER I - OF PLENARY ADOPTION

Section I – Of the Requisites for Plenary Adoption

Art. 343 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) Adoption may be petitioned by two spouses not judicially separated, married for more than two years or who are both older than twenty-eight years.

Art. 343-1 Adoption may be also petitioned by a person over "twenty-eight years of age" (Act n° 96-604 of 5 July 1996). Where the adopter is married and not judicially separated, his or her spouse's consent is required unless this spouse is unable to express his or her intention.

Art. 343-2 (Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) The requirement as to age provided for in the preceding Article is not imposed in the case of adoption of the spouse's child.

Art. 344 The adopters must be fifteen years older than the children whom they propose to adopt. Where the latter are their spouse's children the required difference of age is only ten years.

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) The court may, however, if there are good reasons, make an adoption order where the difference in ages is smaller than that provided for by the preceding paragraph.

Art. 345 Adoption is allowed only in favour of children under fifteen, who have been received in the home of the adopter or adopters for at least six months.

Where however the child is older than fifteen and has been received before having reached that age by persons who did not fulfil the statutory requirements for adopting or where he was the subject of an ordinary adoption before reaching that age, plenary adoption may be applied for if the conditions for it are fulfilled, "during the minority of the child and within two years following his coming of age" (Act n° 96-604 of 5 July 1996).

Where it is older than "thirteen" (Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976), an adopted must personally consent to his plenary adoption.

Art. 345-1 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) Plenary adoption of the spouse's child is allowed:

1° Where the child has a lawfully established parentage only with regard to that spouse;

2° Where the parent other than the spouse has been totally deprived of parental authority;

3° Where the parent other than the spouse is dead and has left no ascendant of the first degree or where the latter obviously took no further interest in the child.

Art. 346 No one may be adopted by several persons unless by two spouses.

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) However, a new adoption may be ordered either after the death of the adopter or the two adopters, or after the death of one of the two adopters if the request is made by the new spouse of the survivor.

Art. 347 May be adopted:

1° Children to the adoption of whom the father and mother or the family council have validly consented;

2° Wards of the State;

3° Children declared abandoned in the way provided for in Article 350.

Art. 348 Where the parentage of a child is established with regard to his father and mother, the latter must both consent to the adoption.

Where one of them is dead or unable to express his or her consent or has lost his or her rights of parental authority, the consent of the other suffices.

Art. 348-1 Where the parentage of a child is established only with regard to one of his parents, that one shall give the consent to adoption.

Art. 348-2 Where the father and mother of the child are dead, unable to express their intention or deprived of their rights of parental authority, consent shall be given by the family council, after advice of the person who actually takes care of the child.

It shall be likewise where the parentage of the child is not established.

Art. 248-3 Consent to the adoption shall be given "before the clerk in chief" (Act n° 95-424 of 8 Feb. 1995) of the tribunal d'instance of the domicile or residence of the person who consents, or before a French or foreign notaire, or before French diplomatic or consular

agents. It may also be received by the Children's aid service where the child was entrusted to them.

Consent to adoption may be withdrawn within "two months" (Act n° 96-604 of 5 July 1996). Withdrawal must be made by registered letter with request for advice of delivery addressed to the person or service that received the consent to adoption. The handing over of the child to his parents on even verbal request shall also be treated as proof of the withdrawal.

Where, on the expiry of the period of "two months" (Act n° 96-604 of 5 July 1996), consent was not withdrawn, the parents may still request restitution of the child, provided that he has not been placed for purpose of adoption. Where the person who received him refuses to give him back, the parents may refer the matter to the court which, taking into account the welfare of the child, shall determine whether there is occasion to order his restitution. By effect of restitution, a consent to adoption lapses.

Art. 348-4 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) Where the father and mother or the family council consent to the adoption of a child by entrusting him to the Children's aid service or to a body authorized for adoption, the choice of the adopter is left to the guardian with the agreement of the family council of the wards of the State or of the family council of the guardianship organized on the initiative of the body authorized for adoption.

Art. 348-5 Except where there exists a bond of relationship by blood or by marriage up to the sixth degree inclusive between the adopter and the adoptee, the consent to adoption of children under two years old is valid only if the child was actually entrusted to the Children's aid service "or to a body authorized for adoption" (Act n° 96-604 of 5 July 1996).

Art. 348-6 The court may make an adoption order where it considers abusive the refusal of consent raised by the legitimate or illegitimate parents or by one of them only, when they took no further interest in the child at the risk of endangering his health or morality.

It shall be likewise in case of abusive refusal of consent by the family council.

Art. 349 As regards the wards of State whose parents did not consent to an adoption, consent shall be given by the family council of those wards.

Art. 350 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) A child received by a private person, a body or a Children's aid service, whose parents obviously took no further interest to him during the year preceding the institution of a petition for declaration of abandonment, shall be declared abandoned by the tribunal de grande instance, except in case of a great distress of the

parents and without prejudice to the provisions of paragraph 4. A petition for declaration of abandonment is required to be transmitted by the private person, the body or the Children's aid service who have received the child on the expiry of a period of one year where the parents obviously took no further interest to it .

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) Are deemed to have obviously taken no further interest to their child parents who have not entertained with him relations necessary to maintain bonds of affection.

A mere withdrawal of consent to adoption, a request for news or a wish expressed but not carried out to take the child back may not be a token of interest sufficient to constitute the ground of a dismissal as of right of a petition for declaration of abandonment. "Those steps may not interrupt the period set out in paragraph 1"(Act n° 93-22 of 8 Jan. 1993).

Abandonment may not be declared where, during the period set out in paragraph 1 of this Article, a member of the family petitioned to assume care of the child and where that petition is declared to be consonant with the welfare of the child.

Where it declares that the child is abandoned, the court shall, by the same order, delegate the rights of parental authority over the child to the Children's aid service, to the body or to the private person "who received the child or to whom the latter was entrusted" (Act n° 93-22 of 8 Jan. 1993).

A third party application for revocation of the order is admissible only in case of deception, fraud or mistake as to the identity of the child.

Section II - Of the Placing for Purpose of Plenary Adoption and of the Judgment of Plenary Adoption

Art. 351 Placing for the purpose of adoption must be made by actual entrusting to the prospective adopters of a child for whom a valid and final consent to adoption was given, of a ward of State or of a child declared abandoned by judicial decision.

Where the parentage of the child is not established, there may be no placing for purpose of adoption during a period of "two months" (Act n° 96-604 of 5 July 1996) after the receiving of the child.

Placing may not take place where the parents of the child have petitioned for the restitution of the child so long as there is no decision on the conclusiveness of that petition at the request of the most diligent party.

Art. 352 Placing for the purpose of adoption is a bar to a restitution of the child to his family of origin. It defeats any declaration of parentage and any acknowledgement.

Where a placing for the purpose of adoption comes to an end or where the court refuses to order adoption, the effects of placing are retroactively set aside.

Art. 353 An adoption order may be made at the request of the adopter by the tribunal de grande instance which shall verify "within six months after reference to the court" (Act n° 93-22 of 8 Jan. 1993), whether the statutory requirements are fulfilled and adoption is consonant with the welfare of the child.

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) In case the adopter has descendants, the court shall verify in addition whether the adoption is not likely to imperil family life.

Where the adopter dies after having properly received the child for purpose of his adoption, a petition may be filed on his or her behalf by the surviving spouse or by one of the adopter's heirs.

(Act n° 96-604 of 5 July 1996) Where the child dies after being properly received for purpose of its adoption, the petition may nevertheless be filed. The judgment has effect on the day preceding the death and involves only modification of the civil status of the child.

An adoption order shall not state its reasons.

Art. 353-1 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) In case of adoption of a ward of State ", of a child entrusted to a body authorized for adoption" (Act n° 2002-93 of 22 Jan. 2002), or of an alien child who is not the child of the adopter's spouse, the court shall verify before making an adoption order that the petitioner or petitioners gained an authorization to adopt or were dispensed with it.

Where an authorization was refused or was not issued within the statutory period, the court may make an adoption order if it considers that the petitioners have the capacity to receive the child and that the adoption is consonant with his welfare.

Art. 353-2. A third party application for revocation of the adoption order is admissible only in case of deception or fraud imputable to the adopters.

Art. 354 Within fifteen days of the date on which it came into force of res judicata, an order pronouncing plenary adoption shall be registered on the registers of civil status of the place of birth of the adoptee, on request of the Government procurator.

(Act n° 96-604 of 5 July 1996) Where the adoptee was born in a foreign country, the order shall be registered on the registers of the central service of civil status of the Ministry of Foreign Affairs.

The registration shall state the day, hour and place of birth, the sex of the child as well as his ["family name and" (Act n° 2002-304 of 4 March 20021)] first names such as they result from the adoption order, the first names, names, date and place of birth, occupation and domicile of the adopter or adopters. It may not contain any indication as to the actual parentage of the child.

The registration takes the place of a record of birth for the adoptee.

"The original record of birth kept by a French officer of civil status and, where appropriate," (Act n° 96-604 of 5 July 1996) the record of birth established under Article 58 shall, on the initiative of the Government procurator, be stamped "adoption" and treated as void.

1 Shall come into force on 1 Sept. 2003.

Section III – Of the Effects of Plenary Adoption

Art. 355 Adoption produces its effects from the day of the filing of the petition for adoption.

Art. 356 Adoption confers on the child a parentage which substitutes for his original parentage: the adoptee ceases to belong to his blood family, subject to the prohibitions of marriage referred to in Articles 161 to 164.

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) However, an adoption of the spouse's child still leaves extant his original parentage with regard to that spouse and his or her family. It produces, furthermore, the effects of an adoption by two spouses.

Art. 357 Adoption confers on the child the name of the adopter [and, in case of adoption by two spouses, the husband's name., deleted by Act n° 2002-304 of 4 March 20021]

["In case of adoption by two spouses, the name conferred on a child is determined under the rules laid down in Article 311-21." (Act n° 2002-304 of 4 March 20021)]

On request of the adopter or adopters, the court may modify the first names of the child.

Where the adopter is a married woman, the court may, in the adoption order, decide with the consent of the husband of the adopter that the name of the husband will be conferred on the adoptee; where the husband is dead or unable to express his intention, the court shall in its discretion make a determination after consulting the heirs of the husband or the closest persons entitled to inherit from him. [replaced by: "Where the adopter is a married woman or a married man, the court may, in the adoption order, decide, on request of the adopter, that the name of the spouse will be conferred on the adoptee, subject to the consent of the spouse. The court may also, on request of the adopter and subject to the consent of the spouse, confer on the child the coupled names of the spouses in the order they choose and within the limit of one family name for each of them.

"Where the husband or the wife of the adopter is dead or unable to express his or her intention, the court shall in its discretion make a determination after consulting the heirs of the deceased or the closest persons entitled to inherit from him or her." (Act n° 2002-304 of 4 March 20021)]

1 Shall come into force on 1 Sept 2003

Art. 357-1 (Act n° 2002-304 of 4 March 20021) The provisions of Article 311-21 shall apply to a child who was the subject of an adoption lawfully ordered abroad and having in France the effects of a plenary adoption.

The adopters shall exercise the option available under that Article at the time of the request for registration of an adoption order by declaration sent to the Government procurator of the place where that registration is to be made.

Where the adopters request an order for enforcement of a foreign adoption order, they shall join a declaration of option to their request. Mention of that declaration shall be made in the decision.

Mention of the name chosen shall be made at the suit of the Government procurator, in the child's record of birth.

1 Shall come into force on 1 Sept 2003

Art. 358 An adoptee has, in the family of the adopter, the same rights and obligations as a child "whose parentage is established under Title VII of this Book" (Act n° 2002-305 of 4 March 2002).

Art. 359 Adoption is irrevocable.

CHAPTER II – OF ORDINARY ADOPTION

Section I – Of Requisites and Judgment

Art. 360 Ordinary adoption is allowed irrespective of the age of the adoptee.

(Act n° 96-604 of 5 July 1996) Where there are serious reasons justifying it, an ordinary adoption of a child who was the subject of a plenary adoption is allowed.

Where the adoptee is over "thirteen" (Act n° 93-22 of 8 Jan. 1993), he must personally consent to the adoption.

Art. 361 (Act n° 2001-111 of 6 Feb. 2001) The provisions of Articles 343 to 344, 346 to 350, 353, 353-1, 353-2, 355 and 357, last paragraph [replaced by : "the last two paragraphs of Article 357" (Act n° 2002-304 of 4 March 2002)], are applicable to ordinary adoption.

1 Shall come into force on 1 Jan. 2005

Art. 362 Within fifteen days of the date on which it becomes res judicata, the order that pronounces an ordinary adoption must be mentioned or registered on the registers of civil status on request of the Government procurator.

Section II – Of the Effects of Ordinary Adoption

Art. 363 (Act n° 93-22 of 8 Jan. 1993) Ordinary adoption confers the name of the adopter on the adoptee by adding it to the name of the latter.

"Where the adoptee and the adopter, or one of them, bear a double family name, the name conferred to the adoptee results from the addition of the adopter's name to his own name, within the limit of one name for each of them. The choice belongs to the adopter, who must obtain the consent of the adoptee where the latter is older than thirteen.

"In case of an adoption by two spouses, the name coupled with that of the adoptee shall be, on request of the adopters, either that of the husband, or that of the wife, within the limit of one name for each of them, and, failing an agreement, the first of the husband's names. Where the adoptee bears a double family name, the choice of the name which is preserved belongs to the adopters, who must obtain the consent of the adoptee where he is older than thirteen. In case of disagreement or failing a choice, the name of the adopters preserved is added to the first of the adoptee's names. (Act n° 2002-304 of 4 March 2002; Act n° 2003-516 of 18 June 2003)

The court, however, may on request of the adopter, decide that the adoptee will bear only the name of the adopter. "In case of an adoption by two spouses, the family name substituted to that of the adoptee may, at the choice of the adopters, be either that of the husband, or that of the wife, or the coupled names of the spouses in the order they choose and within the limit of one name for each of them" (Act n° 2002-304 of 4 March 20021). That request may also be filed after the adoption. Where the adoptee is older than thirteen, his personal consent to that substitution of a patronymic [replaced by: "family name" (Act n° 2002-304 of 4 March 20021)] is required.

Shall come into force on 1 Jan. 2005

Art. 363-1 (Act n° 2002-304 of 4 March 20021) The provisions of Article 363 shall apply to a child who has been the subject of an adoption lawfully ordered abroad and which has in France the effects of an ordinary adoption, where the record of birth is kept by a French authority.

The adopters must exercise the option available under that Article by a declaration sent to the Government procurator of the place where the record of birth is kept on the occasion of a request for updating the latter.

Mention of the name chosen is entered on the record of birth of the child, at the suit of the Government procurator.

1 Shall come into force on 1 Jan. 2005

Art. 364 An adoptee remains in his family of origin and preserves all his rights therein, in particular his rights of succession.

The prohibitions to marriage provided for in Articles 161 to 164 of this Code apply between the adoptee and his family of origin.

Art. 365 An adopter is, with regard to the adoptee, alone invested of all the rights of parental authority, including that of consenting to the marriage of the adoptee, unless she or he is the spouse of the father or of the mother of the adoptee; in that event, the adopter has parental authority concurrently with his or her spouse, "who retains alone the exercise of it, subject to a joint declaration with the adopter before the chief clerk of the tribunal de grande instance for the purpose of an exercise in common of that authority" (Act n° 2002-305 of 4 March 2002).

The rights of parental authority are exercised by the adopter or adopters on the "terms provided for by Chapter I of Title IX of this Book" (Act n° 2002-305 of 4 March 2002).

The rules of statutory administration and of guardianship of "minors" (Act n° 2002-305 of 4 March 2002) shall apply to an adoptee.

Art. 366 The bond of kinship resulting from adoption extend to the [repealed] children of the adoptee.

Marriage is prohibited :

1° Between the adopter, the adoptee and his descendants;

2° Between the adoptee and the adopter's spouse; reciprocally, between the adopter and the adoptee's spouse;

3° Between the adoptee children of the same individual;

4° Between the adoptee and the adopter's children.

Nevertheless, the prohibitions to marriage provided for in 3° and 4° above may be lifted by dispensation of the President of the Republic, where there are serious reasons.

(Act n° 76-1179 of 22 Dec. 1976) The prohibition to marriage provided for in 2° above may be lifted in the same conditions where the person who created the kinship is deceased.

Art. 367 An adoptee owes maintenance to the adopter where he is in need and, reciprocally, an adopter owes maintenance to the adoptee.

The obligation of maintenance continues to exist between the adoptee and his father and mother. However, the father and mother of the adoptee are bound to provide maintenance to him only where he cannot obtain it from the adopter.

Art. 368 (Act n° 2002-305 of 4 March 2002) An adoptee and his descendants have, in the family of the adopter, the rights to succession provided for in Book III, Title I, Chapter III.

(Act n° 96-604 of 5 July 1996) The adoptee and his descendants do not have, however, the status of compulsory heirs with regard to the ascendants of the adopter.

Art. 368-1 Where an adoptee dies without descendants, property given by the adopter or received through succession from him shall return to the adopter or his descendants, where it still exists in kind at the time of the death of the adoptee, on condition to contribute to

debts and subject to the vested rights of third parties. Property received gratuitously by the adoptee from his father and mother shall return likewise to the latter or to their descendants.

The surplus of property of an adoptee shall be divided in halves between the family of origin and the adopter's family, without prejudice to the rights of the spouse on the whole of the succession.

Art. 369 The effects of an adoption continue notwithstanding the subsequent establishment of a parental board.

Art. 370 (Act n° 96-604 of 5 July 1996) Where serious reasons so justify, adoption may be revoked, on request of the adopter or the adoptee, or, where the latter is a minor, of that of the Government procurator's office.

A request for revocation made by the adopter is admissible only where the adoptee is over fifteen.

Where the adoptee is a minor, the father and mother by blood or, failing them, a member of the family of origin up to the degree of cousin-german may also request revocation.

Art. 370-1 An order which revokes an adoption shall state its reasons

Its operative part shall be mentioned in the margin of the record of birth or of the registration of the adoption order, in the way provided for in Article 362.

Art. 370-2 Revocation causes all effects of adoption to cease for the future.

CHAPTER III - OF THE CONFLICT OF LAWS RELATING TO ADOPTION AND OF THE EFFECTS IN FRANCE OF ADOPTIONS ORDERED ABROAD

(Act n° 2001-111 of 6 Feb. 2001)

Art. 370-3 The requirements for adoption are governed by the national law of the adopter or, in case of adoption by two spouses, by the law which governs the effects of their union. Adoption however may not be ordered where it is prohibited by the national laws of both spouses.

Adoption of a foreign minor may not be ordered where his personal law prohibits that institution, unless the minor was born and resides usually in France.

Whatever the applicable law may be, adoption requires the consent of the statutory representative of the child. Consent must be free, obtained without any compensation,

subsequent to the birth of the child and informed as to the consequences of adoption, specially where it is given for the purpose of a plenary adoption, as to the entire and irrevocable character of the breaking off of the pre-existing parental bond.

Art. 370-4 The effects of an adoption ordered in France are those of French law.

Art. 370-5 An adoption lawfully ordered in a foreign country produces in France the effects of a plenary adoption where it breaks off completely and irrevocably the pre-existing parental bond. Failing which, it produces the effects of an ordinary adoption. It may be converted into a plenary adoption where the required consents were given expressly and advisedly.

กฎหมายครอบครัวประเทศญี่ปุ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

Section 2 Adoption Sub-Section I Requisites for Adoption (Competency to adoption)

Article 792. Any person who has attained majority may adopt another.

(Prohibition to adopt ascendant or older person)

Article 793. No ascendant or person of older age may be adopted.

(Adoption of ward by guardian)

Article 794. A guardian shall obtain the leave of the Family Court in order to adopt the ward (meaning a minor ward and a major ward; hereinafter the same). The same shall also apply after the duties of the guardian have come to an end, so long as the accounts of the management have not been completed.

(Adoption by person having spouse)

Article 795. To adopt a minor child, a person who has a spouse shall do it so jointly with the spouse. However, this shall not apply in cases where a person adopts the legitimate child of a spouse or where a spouse is unable to declare his or her intention.

(Ditto) (27)

Article 796. To effect adoptive relation, a person who has a spouse shall obtain the consent of the spouse. However, this shall not apply in cases where a person effects adoptive relation jointly with a spouse or a spouse is unable to declare his or her intention.

(Adopting person under fifteen years of age)

Article 797. If the person to be adopted is under fifteen years of age, his legal representative can assent to the adoption in his place.

2. To give the assent under the preceding paragraph, the legal representative shall, if there are any others who are the parents of a person to be adopted and should take his care and custody, obtain their consent

(Adopting minor child)

Article 798. In order to adopt a minor child, the leave of the Family Court shall be obtained; however, this shall not apply when a person adopts any of the lineal descendants of his own or of the other spouse.

(Adoption mutatis mutandis of the provisions on marriage)

Article 799. The provisions of Articles 738 and 739 shall apply mutatis mutandis to an adoption.

(Notification of adoption)

Article 800. The notification of adoption may not be accepted unless the adoption does not contravene the provisions of Articles 792 to the preceding Article inclusive and of other laws and ordinances.

(Ibid in foreign country)

Article 801. In cases Japanese subjects resident in a foreign country desire to effect an adoption of the one by the other, notification thereof may be made to the Japanese Ambassador, Minister or a Japanese Consul acting in that country. In this case the provisions of Article 739 and the preceding Article shall apply mutatis mutandis.

Sub-Section 2 Nullity and Annulment of Adoption

(Nullity of adoption--causes)

Article 802. An adoption is void only in the following cases:

(1) Where there is no intention to effect adoption common to the parties owing to a mistake as to the identity of the person or through any other cause;

(2) Where the parties do not make notification of the adoption; however, if the notification only fails to fulfill the conditions prescribed in Article 739 paragraph 2, the validity of the adoption shall not be affected thereby.

(Annulment of adoption)

Article 803. An adoption cannot be annulled except in accordance with the provisions of Articles 804 to 808 inclusive.

(Ditto-adoption by minor parent)

Article 804. In the case of an adoption which has contravened the provision of Article 792, an application for its annulment may be made to the Court by the adoptive parent or his or her legal representative. However, this shall not apply when six months have elapsed or the adoptive parent has ratified it after he or she attained majority.

(Ditto-adopting ascendant or older person)

Article 805. In the case of an adoption which has contravened the provision of Article 793, an application for its annulment may be made to the Court by either party concerned or any relative thereof.

(Ditto-adopting ward by guardian)

Article 806. In the case of an adoption which has contravened the provision of Article 794, an application for its annulment may be made to the Court by the adopted child or any relative on the side of its original family. However, this shall not apply when the adopted child has ratified it or six months have elapsed after the accounts of the management were completed.

2. The ratification is of no effect unless it is made after the adopted child has attained majority or has received its capacity.

3. In cases where the accounts of the management have been completed before the adopted child attains majority or recovers its capacity, the period specified in the proviso to paragraph 1 shall be computed as from the time when the adopted child has attained majority or has recovered its capacity.

(Ditto)

Article 806-2. In the case of an adoption which has contravened the provision of Article 796, an application for its annulment may be made to the Court by a person who has not given his consent to the adoption. However, this shall not apply when six months have elapsed or the person has ratified it after he came to know the adoption.

2. A person who has given the consent under Article 796 by fraud or duress may make an application for annulment of the adoption to the Court. However, this shall not apply

when six months have elapsed or the person has ratified it after he found the fraud or became free from the duress.

(Ditto)

Article 806-3. In the case of an adoption which has contravened the provision of Article 797 paragraph 2, a person who has not given his consent to the adoption may make an application for its annulment to the Court. However, this shall not apply when the person has ratified it, or when six months have elapsed or the adopted child has ratified it after the child attained the age of fifteen.

2. The provision of paragraph 2 of the preceding Article shall apply mutatis mutandis to the person who has given the consent under Article 797 paragraph 2 by fraud or duress.

(Ditto--adopting minor child)

Article 807. In cases of an adoption effected in contravention of the provisions of Article 798, an application may be made to the Court for its annulment by the adopted child or by any of its relatives on the side of its original family, or by the person who has assented to the adoption in place of the adopted child. However, this shall not apply when six months have elapsed from the time when the adopted child attained majority, or if it has ratified the adoption.

(Application mutatis mutandis of the provisions on annulment of marriage)

Article 808. The provisions of Articles 747 and 748 shall apply mutatis mutandis to an adoption; however, the period specified in Article 747 paragraph 2 shall be six months.

2. The provisions of Articles 769 and 816 shall apply mutatis mutandis to the annulment of adoption.

Sub-Section 3 Effect of Adoption

(Status of legitimacy)

Article 809. An adopted child acquires, as from the day of adoption, the status of a legitimate child of the parent by adoption.

(Surname)

Article 810. An adopted child assumes the surname of the parent by adoption. However, this shall not apply while a person who has changed the surname should assume the surname determined at the time of marriage.

Sub-Section 4 Dissolution of Adoptive Relation

(Dissolution by agreement)

Article 811. The parties to an adoption may effect by agreement a dissolution of the adoptive relation.

2. If an adopted child is under fifteen years of age, dissolution of adoptive relation may be effected by agreement between the parent by adoption and the person who would become its legal representative after the dissolution of adoptive relation of the adopted child.

3. If, in the case of the preceding paragraph, the father and mother of the adopted child had effected divorce, one of them shall, by their agreement, be determined to have the parental power after the dissolution of adoptive relation of the adopted child.

4. If no agreement mentioned in the preceding paragraph is reached or possible, the Family Court may render judgment in place of agreement on application of the father or mother or the parent by adoption under the preceding paragraph.

5. If there is no person to become the legal representative under paragraph 2, the Family Court shall appoint a person to become the guardian for minors after dissolution of adoptive relation of the adopted child on application of any of the adopted child's relatives or of any other persons interested.

6. If, after the death of either party of adoption, a surviving party desires to effect a dissolution of adoptive relation, the surviving party may effect it with the leave of the Family Court.

(Ditto)

Article 811-2. If, in the case of the adopters who are husband and wife, they effect a dissolution of the adoptive relation with a minor, they should do it so jointly. However, this shall not apply when one spouse is unable to declare his or her intention.

(Application mutatis mutandis of the provisions on marriage, etc.)

Article 812. The provisions of Articles 738, 739, 747 and Article 808 paragraph 1 proviso shall apply mutatis mutandis to dissolution of adoptive relation by agreement.

(Notification of dissolution)

Article 813. The notification of dissolution of the adoptive relation may not be accepted unless the dissolution does not contravene the provisions of Article 739 paragraph 2, Article 811 and Article 811-2, and of other laws and ordinances.

2. The validity of a dissolution of the adoptive relation shall not be affected even when the notification has been accepted in contravention of the provisions of the preceding paragraph.

(Action for dissolution of adoptive relation-causes)

Article 814. One of the parties to an adoption can bring an action for dissolution of adoptive relation only in the following cases:

- (1) If such party has been deserted maliciously by the other;
- (2) If it is unknown for three years or more whether the other is alive or dead;
- (3) If there exists any other grave reason for which it is difficult for such party to continue the adoptive relation.

2. The provisions of Article 770 paragraph 2 shall apply mutatis mutandis in the cases mentioned in any of items (1) and (2) of the preceding paragraph.

(Ditto--action by assenting person)

Article 815. So long as an adopted child has not fully attained fifteen year old age, an action for dissolution of adoptive relation can be brought from or against the person who can, in accordance with the provision of Article 811, make agreement with the parent by adoption.

(Resumption of surname)

Article 816. An adopted child resumes, by reason of dissolution of the adoptive relation, the surname assumed thereby before the adoption. However, this shall not apply in cases where the dissolution of adoptive relation has been effected against only one adopter who adopted a child jointly with a spouse.

2. After the lapse of seven years from the date of the adoption, a person who resumes the surname assumed before the adoption in accordance with the provision of the preceding paragraph may, by giving notification in accordance with the provisions of the Family Registration Law within three months from the date of the dissolution of adoptive relation, assume the surname assumed at the time of the dissolution of adoptive relation.

(Genealogical records, etc.)

Article 817. The provisions of Article 769 shall apply mutatis mutandis in the case of dissolution of adoption.

Section Special Adoption

(Formation of special adoptive relation) ((27))

Article 817-2. The Family Court may, if there are requisites provided for in the following next Article through Article 817-7, form an adoption to terminate the relationship with relatives of blood on the side of a child's original family (hereinafter referred to as a "special adoptive relation" in this Section) on application of a person to become an adopter.

2. To make an application prescribed in the preceding paragraph, the leave under Article 794 or Article 798 shall be dispensed with.

(Joint adoption by adopters)

Article 817-3. A person to become an adopter shall be the one who has a spouse.

2. Either husband or wife may not become an adopter unless one spouse becomes an adopter. However, this shall not apply when either husband or wife becomes an adopter of the legitimate child of one spouse (excluding an adopted child by adoptive relation other than a special adoptive relation).

(Age restriction of adopter)

Article 817-4. A person who does not attain the age of twenty five may not become an adopter. However, this shall not apply when, even though either husband or wife to become an adopter has not attained the age of twenty five, such person has attained the age of twenty.

(Age restriction of adoptee)

Article 817-5. A person who has attained the age of six at the time of the application prescribed in Article 817-2 may not become an adopted child. However, this shall not apply in cases where the person is under the age of eight and is placed under the care and custody of a person to become an adopter continuously before attaining the age of six.

(Consent of father and mother)

Article 817-6. In formation of a special adoptive relation, the consent of the father and mother of a person to be adopted shall be obtained. However, this shall not apply in cases where the father and mother are unable to declare their intention or where there is cruel treatment, malicious desertion by father and mother, or any other cause seriously harmful to the benefits of a person to be adopted.

(Necessity of care)

Article 817-7. A special adoptive relation shall, in cases where the care and custody of a person to be adopted are difficult or unfit or there are special circumstances, if it is recognized specially necessary for the benefits of a child, be formed.

(Trial period, etc. of care)

Article 817-8. To form a special adoptive relation, the circumstances of which the care and custody of a person to be adopted have been taken by a person to become an adopter for the period of six months or more are considered.

2. The period under the preceding paragraph shall be computed from the time of the application prescribed in Article 817-2. However, this shall not apply if the circumstances of the care and custody before the application are clarified.

(Termination of relationship between adopted child and its original family)

Article 817-9. The relationship between an adopted child and its parents on the side of its original family and their relatives of blood shall be terminated by a special adoptive relation. However this shall not apply with respect to the relationship with the other and its relatives prescribed in the proviso to Article 817-3 paragraph 2.

(Dissolution of adoptive relation of adopted child by special adoption)

Article 817-10. In the case falling under either of the following respective items, if it is recognized specially necessary for the benefits of an adopted child, the Family Court may have the parties concerned of a special adoptive relation dissolve the adoptive relation on application of an adopted child, its natural parents, or a procurator.

1. The fact that there is cruel treatment or malicious desertion by an adopter, or other cause seriously harmful to the benefits of an adopted child;

2. The fact that the natural parents can take proper care and custody.

2. Dissolution of adoptive relation may not be effected except under the cases prescribed in the preceding paragraph.

(Ditto--effect)

Article 817-10. Between an adopted child and its natural parents and their relatives of blood, there arises the same relationship as the relationship terminated by a special adoptive relation from the day of the dissolution of adoptive relation.

กฎหมายครอบครัวสาธารณรัฐประชาชนจีนในส่วนที่เกี่ยวกับการรับบุตรบุญธรรม

Marriage Law of the People's Republic of China

Article 26 The state defends lawful adoptions. The relevant provisions in this law concerning the relationship between parents and children shall be applicable to foster parents and foster children.

The rights and obligations between the foster children and natural parents are eliminated by the establishment of the adoption.

Adoption Law of the Peoples Republic of China

Chapter I General Provisions

Article 1 This Law is enacted to protect the lawful adoptive relationship and to safeguard the rights of parties involved in the adoptive relationship.

Article 2 Adoption shall be in the interest of the upbringing and growth of adopted minors and in the protection of the legitimate rights of the adoptee and the adopter, in conformity with the principle of equality and voluntariness, and not in contravention of social morality.

Article 3 Adoption shall not contravene laws and regulations on family planning.

Chapter II The Establishment of adoptive relationship

Article 4 Minors under the age of 14, as enumerated below, may be adopted.

- (1) orphans bereaved of parents;
- (2) abandoned infants or children whose parents cannot be ascertained or found;

or

- (3) children whose parents are unable to rear them due to unusual difficulties.

Article 5 The following citizens or institutions are entitled to place out children for adoption:

- (1) guardians of an orphan;
- (2) social welfare institutions;
- (3) parents unable to rear their children due to unusual difficulties.

Article 6 Adopters shall meet simultaneously the following requirements;

- (1) childless;
- (2) capable of rearing and educating the adoptee;

(3) no illness which is deemed medically as inappropriate for the adopter to adopt children; and

(4) having reached the age of 30.

Article 7 The adoption of a child belonging to a collateral relative by blood of the same generation and up to the third degree of kinship, may not be confined to the restrictions specified in Item (3), Article 4; Item (3), Article 5; and Article 9 of this law as well as the restriction of a minor under the age of 14.

An overseas Chinese, in adopting a child belonging to a collateral relative by blood of the same generation and up to the third degree of kinship, may even be not subject to the adopter childless status.

Article 8 The adopter may adopt one child only, male or female. Orphans, disabled children or abandoned infants and children, who are raised in the social welfare institutes, and whose biological parents can not be ascertained or found, may be adopted irrespective of the restrictions that the adopter shall be childless and adopt one child only.

Article 9 Where a male person without spouse adopts a female child, the age difference between the adopter and adoptee shall be no less than 40 years.

Article 10 Where the parents intend to place out their child for adoption, they must act in concert. If one parent cannot be ascertained or found, the other parent may place out the child for adoption alone.

Where a person with spouse adopts a child, the husband and wife must adopt the child in concert.

Article 11 Adoption of a child and the placing out of the child for the adoption shall both take place on a voluntary basis.

Where the adoption involves a minor aged 10 or more, the consent of the adoptee shall be obtained.

Article 12 If the parents of a minor are both persons without full civil capacity, the guardian(s) of the minor may not place out him(her) for adoption, except when the parents may do serious harm to the minor.

Article 13 Where a guardian intends to place out an orphaned minor for adoption, the guardian must obtain the consent of the person who has obligations to support the orphan.

Where the person who has obligations to support the orphan disagrees to have the orphan adopted, and the guardian is unwilling to continue the performance of his guardianship, it is necessary to change the guardian in accordance with the General Principles of the Civil Law of the People's Republic of China.

Article 14 A step-father or step-mother may, with the consent of the parents of the step-son or step-daughter, adopt the step-son or step-daughter, and such adoption may be free from the restrictions specified in Item(3), Article 4; Item (3), Article 5 and Article 6 of this law, as well as from the restriction that the adoptee must be under the age of 14 and the adopter may adopt one child only.

Article 15 Adoption shall be registered at the department of civil affairs of the people's government above county level. The adoptive relationship comes into force on the date of its registration.

The department of civil affairs in charge of registration shall, prior to the registration, make an announcement in the adoption of abandoned infants and children whose biological parents can not be ascertained or found.

Should the parties involved in the adoptive relationship wish to conclude an adoption agreement, a written agreement on adoption shall be concluded.

Should the parties or one of the parties involved in the adoptive relationship wish that the adoption be notarized, the adoption shall be notarized.

Article 16 After the establishment of adoptive relationship, the public security organ shall, in accordance with the relevant rules and regulations of the State, carry out registration of residence for the adoptee.

Article 17 Orphans or children whose parents are unable to rear them may be supported by relatives or friends of their parents.

The adoptive relationship shall not apply to the relationship between the supporter and the supported.

Article 18 Where a spouse places out a minor child for adoption after the death of the other spouse, the parents of the deceased shall have the priority in rearing the child.

Article 19 The parents of a child adopted by others may not bear any more child in violation of the regulations on family planning on the ground of having placed out their child for adoption.

Article 20 It is strictly forbidden to buy or sell a child or to do so under the cloak of adoption.

Article 21 A foreigner may, in accordance with this law, adopt a child (male or female) in the People's Republic of China.

When a foreigner adopts a child in the People's Republic of China, his or her adoption shall be examined and approved by the responsible agency of the adopter's resident country in accordance with the country's law. The adopter shall submit papers certifying such particulars of the adopter as age, marital status, profession, property, health, and whether subjected once to criminal punishment, which are provided by the authoritative agency of his or her resident country. Such certifying papers shall be authenticated by the department of foreign affairs of the country of his or her residence, agency authorized by the department of foreign affairs and by the Embassy or Consulate of the People's Republic of China in the country concerned. The adopter shall conclude a written agreement with the person placing out the child for adoption and register in person with the department of civil affairs of the people's government at the provincial level.

Should the parties or one of the parties involved in the adoptive relationship request to carry out notarization, they shall go to a designated notary agency qualified for foreign-related notarization authorized by the judicial administration department of the State Council for adoptive notarization.

Article 22 When the adopter and the person placing out the child for adoption wish to make a secret of the adoption, others shall respect their wish and shall not make a disclosure thereof.

Chapter III Validity of Adoption

Article 23 As of the date of establishment of the adoptive relationship, the legal provisions governing the relationship between parents and children shall apply to the rights and duties in the relationship between adoptive parents and adopted children; the legal provisions governing the relationship between children and close relatives of their parents shall apply to the rights and duties in the relationship between adopted children and close relatives of the adoptive parents.

The rights and duties in the relationship between an adopted child and his or her parents and other close relatives shall terminate with the establishment of the adoptive relationship.

Article 24 An adopted child may adopt his or her adoptive father's or adoptive mother's surname, and may also retain his or her original surname, if so agreed through consultation between the parents concerned.

Article 25 Any act of adoption contravening the provisions of Article 55 of the General Principles of the Civil Law of the People's Republic of China and those of this law shall be of no legal validity.

Any act of adoption ruled to be invalid by a people's court shall be of no legal validity from the very start of the act.

Chapter IV Termination of the Adoptive Relationship

Article 26 No adopter may terminate the adoptive relationship before the adoptee comes of age, except when the adopter and the person having placed out the child for the adoption agree to terminate such relationship. If the adopted child involved reaches the age of 10 or more, his or her consent shall be obtained.

Where an adopter fails to perform the duty of rearing the adoptee or commits maltreatment, abandonment, or other acts of encroachment upon the lawful rights of the minor adopted child, the person having placed out the child for adoption has the right to demand the termination of the adoptive relationship. Where the adopter and the person having placed out the child for adoption fail to reach an agreement thereon, a suit may be brought in a people's court.

Article 27 Where the relationship between the adoptive parents and an adult adopted child deteriorates to such a degree that their living together in a same household becomes impossible, they may terminate their adoptive relationship by agreement. In the absence of an agreement, they may bring a suit in a people's court.

Article 28 When reaching an agreement on the termination of the adoptive relationship, the parties involved shall complete the procedure for registering the termination of the adoptive relationship at a department of civil affairs.

Article 29 Upon the termination of an adoptive relationship, the rights and duties in the relationship between an adopted child and his or her adoptive parents and their close

relatives shall also terminate, and the rights and duties in the relationship between the child and his or her parents and their close relatives shall be restored automatically. However, with respect to the rights and duties in the relationship between an adult adopted child and his or her parents and their close relatives, it may be decided through consultation as to whether to restore them.

Article 30 Upon termination of an adoptive relationship, an adult adopted child who has been reared by the adoptive parents shall provide an amount of money to support the adoptive parents who have lost ability to work and are short of any source of income. If the adoptive relationship is terminated on account of the maltreatment or desertion of the adoptive parents by the grown-up adopted child, the adoptive parents may demand a compensation from the adopted child for the living and education expenses paid during the period of adoption.

If the parents of an adopted child request the termination of the adoptive relationship, the adoptive parents may demand an appropriate compensation from the parents for the living and education expenses paid during the period of adoption, except if the adoptive relationship is terminated on account of the maltreatment or desertion of the adoption of the adopted child by the adoptive parents.

Chapter V Legal Responsibility

Article 31 Whoever abducts and trafficks in a child under the cloak of adoption shall be investigated for criminal responsibility in accordance with law.

Whoever abandons an infant shall be imposed upon a fine by the public security organ; if the circumstances constitute a crime, the offender shall be investigated for criminal responsibility in accordance with law.

Whoever sells his or her own child shall be imposed a fine with his or her illegal proceeds confiscated by the public security organ; if the circumstances constitute a crime, the offender shall be investigated for criminal responsibility in accordance with law.

Chapter VI Supplementary Provisions

Article 32 The people's congress and its standing committee in a national autonomous area may, on the basis of the principles of this Law and in the light of the local conditions, formulate adaptive or supplementary provisions.

The relevant regulations of a national autonomous region shall be submitted to the Standing Committee of the National People's Congress for the record. The relevant regulations

of an autonomous prefecture or autonomous county shall be submitted to the standing committee of the provincial or autonomous region's people's congress for approval before coming into force, and shall also be submitted to the Standing Committee of the National People's Congress for the record.

Article 33 The State Council may, in accordance with this law, formulate measures for its implementation.

Article 34 This Law shall enter into force on April 1, 1992.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

สุรียา ชินะกาญจน์

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีการศึกษา 2546

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ที่ปรึกษากฎหมาย ฮอตลิสซิ่ง